

banka

meslek
ve fikir
dergisi

Sevgili Okuyucularımız	3	Banka Dergisi
İktisadi Durum ve Geleceği	4	Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Hindistan'da Sosyal ve İktisadi Kalkınma	17	Ali Şakir Ağanoğlu
İşletmenin Kredi Gücünün Kontrolü	27	Prof. Dr. Kemal Tosun
Uzun Vadeli Fon İhtiyaçları	35	Dr. Cevat Sarıkamış
Türkiye'de İktisadi Devlet Teşekküllerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi Çalışmaları	43	Max T. Schmidt
Temel Kavramlar ve Tekdüzen Muhasebe Prensipleri	53	Max T. Schmidt
Haberler		
İktisadi Devlet Teşekkülleri Tekdüzen Muhasebe Sistemine Geçiş Semineri	60	Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Banka Kredilerini Tanzım Komitesi Kararı	62	Banka Dergisi

aralık - 1969

cilt: 6 - sayı: 12

Türk yollarındaki
motosikletlerin yüzde yetmişi

JAWA

markasını taşıır.

MODELLER

JAWA 250

JAWA 250

DS İDEAL JAWA

CZ. 1,25

STADION - Yasam beşgür pedallı

HAVADA JET KARADA JAWA

BOL YEDEK PARÇA İTİHALİ SERVİS

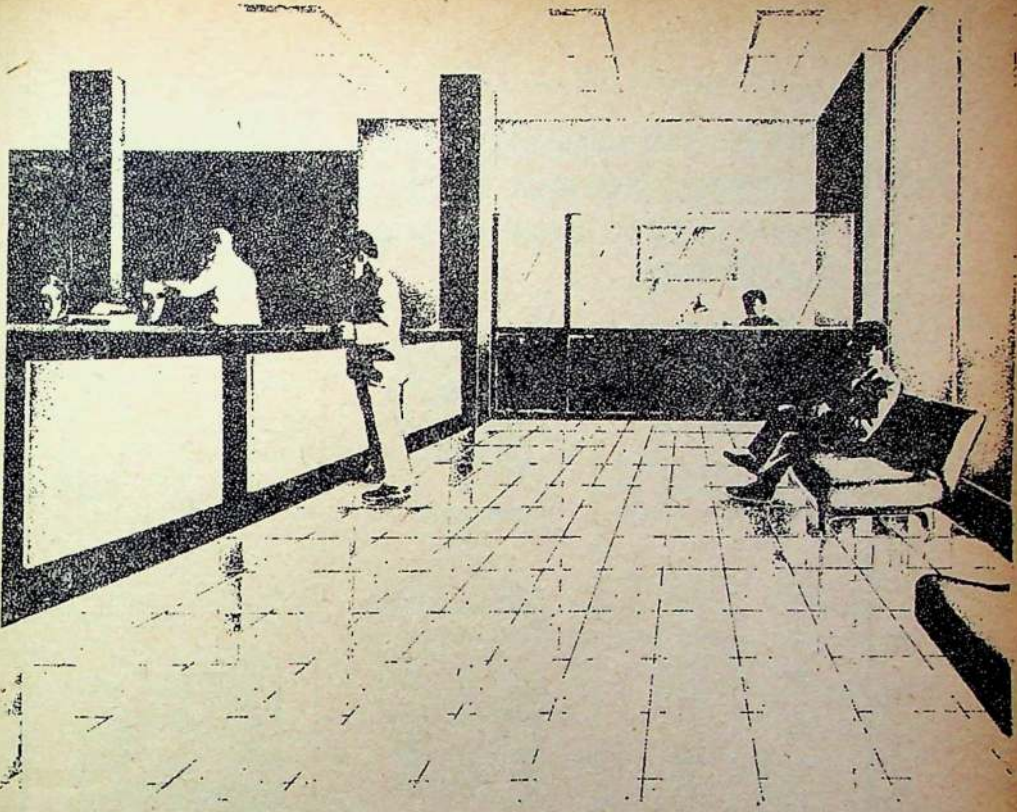

ÇELİK MONTAJ

TİCARET VE SANAYİ A. Ş.

TÜRKİYE VE ORTAŞARKIN EN MODERN MOTOSİKLET FABRİKASI

YAKUT, TOPKAN SAN. O. Ç. ÇELİK MOTOR Ticaret Ltd. Şti. Sirkeli Kar. No: 217 Tel: 27 34 62 22 82 74 Telgraf: 50002 511 54

Temiz bir işyeri... rahat bir çalışma.

Müessesenizde muhakkak işyerinizin temizliğinden mesul bir kimse vardır. Temizlik, günlük problemlerinizin arasında belkide üzerinde durulacak bir nokta değildir. Ancak, rahat bir çalışma için işyeri temizliğinin önemli bir faktör olduğunu unutmayınız. Müessesenizi ziyaret eden herhangi bir kimse daha içeri adımını atar atmaz bunu farkedecektir. (Bu kimse belki de üzerinde müsbet bir intiba uyandırmak istediğiniz bir kimsedir.)

İşyerinizin temizliğinde TEEPOL'e güveniniz, ve TEEPOL'le temizlenmiş pırıl pırıl bir odada çalışmanın rahatlığına kavuşunuz.

İşyerinizin temizliğinde Teepol'e güveniniz.

KİMYEVİ MADDELERİ

1969 yılında da

Boru, Profil ve Soğuk çekme Bant
tesislerimizde imal edilen yüzden fazla
çeşitle resmi ve hususi sektörün
hizmetindeyiz.

SANAYİ BORULARI
DKP (Soğuk çekilmiş
banttan mamul)

EBADI mm.

13X1	40X1.50
16X1	42X1.20
17X2	42X1.50
19X1	45X1.20
21X1	45X1.50
25X1	48X1.50
25X1.2	51X1.50
25X1.50	51X2
25X2	60X1.5
32X1	60X2
32X1.20	63X2
32X1.50	76X1.50
35X1.20	76X2
35X1.50	89X1.50
38X1.20	89X2
38X1.50	114X2
40X1.20	

SİYAH BORULAR

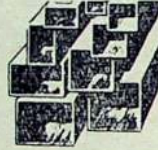
EBADI mm.

17X2.25	49X3.2
21X2.6	60X3.6
27X2.6	76X3.6
33.5X3.2	89X4
42X3.2	114X4.5

SİPARİŞ ÜZERİNE İMAL
EDİLEN BORULAR

EBADI mm.

120X1.5 mm. İla 5 mm.	
139X1.5 »	»
152X1.5 »	»
168X1.5 »	»
194X1.5 »	»

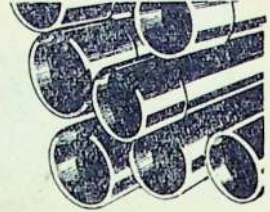
PROFİL BORULAR
(DKP)

EBADI mm.

10X10X1	20X40X1.50
10X20X1	30X30X1.20
15X15X1	30X30X1.50
10X30X1	25X40X1.50
15X25X1	32X32X1.20
20X20X1	32X32X1.50
20X30X1	40X40X2
20X30X1.2	30X50X2
25X25X1	40X60X2
25X25X1.20	50X60X2
20X40X1.2	

KALIN PROFİL
BORULAR
(SİYAH)

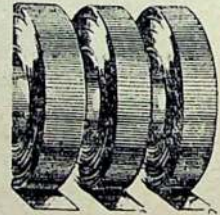
40X60X2.60	İla 4 mm.
50X50X2.60	» 4 mm.
60X60X2.60	» 4 mm.
60X80X2.6	» 4 mm.
100X100X2.6	» 4 mm.

SU VE GAZ BORULARI

TSE 301 1150 RES erte. DS 1387 erte, 1967 ve
D.N 3440 1150 RES erte. DS 1387 erte, 1967 ve
HFE 79035 erte - 1959 acımları Mevzuatıdır.)

Yarıçap mm	En Kalın mm	Et Kalınlığı mm	İç Boru çapı mm	Max. İşletme Basıncı (kg/cm ²)	
1/2"	16	21.3	2.65	1.220	1.230
3/4"	20	26.9	2.65	1.580	1.590
1"	26	33.7	3.26	2.440	2.460
1 1/4"	32	42.4	3.25	3.140	3.170
1 1/2"	40	48.3	3.28	3.610	3.660
2"	50	60.3	3.66	5.100	5.170
2 1/2"	66	76.1	3.66	6.610	6.630
3"	80	88.9	4.08	8.470	8.640
4"	100	114.3	4.60	12.100	12.400

BANTLAR

Kalınlıklar

0.30	1.00
0.40	1.20
0.50	1.50
0.60	1.75
0.70	2.00
0.80	
0.90	

Genişlik: 8 mm. den 400 mm. ye kadar

BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

SERMAYE VE İHTİYATLAR: 30.000.000.- TL.
YATIRIMLARIN TUTARI: 37.000.000.- TL.

(1968 sonunda)

BŞ

Tophane, Salıpaazarı Han Kat 8 İSTANBUL

Tel: 49 00 02 - 49 00 03

(İlançılık : 1507)

Sahibi

Banka Yayınları ve Kültür
Ltd. Şti. Adına

Dr. Nezih H. Neyzi

Yazı İşleri Müdürü

Yıldırım Kılıç

Basıldığı yer
Menteş Matbaası

İdare Yeri

İmam Sok. No. 1 Kat 2
Beyoğlu - İstanbul
Telefon: 49 22 67

Posta Kutusu
No. 769, Karaköy - İstanbul

Yönetim Komitesi

Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu
Necdet Durakbaşa
Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Alp Gürus
Dr. Nezih H. Neyzi

Abone

Yıllık 42 Tl. Altı aylık 21 Tl.

İlan Tarifesi

Arka Dış Kapak 700 Tl.
Arka iç kapak, 2. S. 500 Tl.
Ön iç kapak, 1. S. 600 Tl.
İç Sahifeler 400 Tl.

Abone ve ilan bedelleri
Derginin T. C. Ziraat Ban-
kası Beyoğlu Şubesindeki
768 numaralı ve T. İş Ban-
kası Parmakkapı Şubesi-
deki 271 numaralı hesabına
gönderilebilir.

Sevgili Okuyucularımız

Başbakan Demirel önümüzdeki geçen devreden farklı bir tutum izlemek niyet ve kararında görünmektedir. Gittikçe ciddileşen mes elelerimizizin üzerine yürümenin zamanı geçmektedir. Sayın Başbakanın Hükümet Programı ve Plân çalışmaları dolayısıyla Basında çıkan beyanları bu tutuma işaret olduktan başka, bütün bakanlıklara yayınlanan genelgesi de bunu doğrulamaktadır.

Başbakan bellibaşlı dertlere doğru teşhis koymuştur. Tarafsız, verimli, dürüst bir idare, çalışmalarda birlik ve hizmet anlayışı, gelir, masraf ve yatırımlarda sosyal adalet ilkelerine uyulması, eğitimde köklü bir reform, üniversite mes elelerinin çözümünde dinamik bir tutum öngörülmüştür.

Başbakan'ın sözkonusu genelgesinde aynen şöyle denilmektedir :

«Anayasanın emrettiği düzen içinde, bütün vatandaşlar için eşit muameleyi esas tutan tarafsız ve halk hizmetinde bir idare anlayışı bütün derecedeki kamu görevlilerine hâkim olmalıdır.»

«Herne şekilde olursa olsun isim kullanma ve intisap iddiasıyla vâki müracaatlar, hiçbir suretle, haksız, imtiyazlı muamelelere sebep olmamalı ve bu gibi teşebbüsler asla iyi karşılanmamalıdır.»

Ne güzel sözler değil mi? Ötedenberi uygulanmasını özlediğimiz şeyler...

Ancak, Sayın İnönü'ye göre, «Başbakan söyler, ama yapmaz!» Bakalım gelecek kırtı haklı çıkaracak?

Bu arada kalkınmamızda bu kadar önemi olmasına rağmen, Bankacılık mes'elelerimiz yine sahipsiz Bankalarımızın şube açma yarısından, etraflarını görmeye halleri yok. Hükümet konuya hâlâ ağırlığını koymuyor. Kimbilir belki de «Bankacılığa» henüz sıra gelmemiştir! - Yeni yılda ümitli olalım ve bekleyelim.

Sevgi ve Saygılarla
BANKA Dergisi

GÖSTERGELER NE DİYOR?

Mali Piyasalar (Milyon TL.) T. C. Merkez Bankası	1967	1968	1969(*)	Ay yada Yıl sonları itibari ile		
				Ekim 1968	Ekim 1969	Kasım(*) 1969
Altın ve döviz mevcurları (Milyon dolar)	55	44	35	36	154	160
Hazıneye kısa vadeli avans	1643	2143	3300	2143	3079	3300
Banknot ve ufak para (1)	8714	8238	9500	8754	1000*	10200
Para hacmi (2)	22682	25969	28000	24035	27700*	28000

Bankalar (Milyon TL.)

Konsolide mevduat	21015	26115	30000	23094	27500*	28500
Banka kredileri	23368	27575	32500	26440	32000*	33000
Sanayi kredileri	1043	1248	1706	1239	1490*	1500
Tarım kredileri	5551	7115	8500	6222	7900*	8000
Küçük esnaf kredileri	585	777	950	754	980*	1000
İpotekli krediler	2051	2139	2500	2028	2100*	2106

Fiyatlar (ay ve yıl ortalamaları)

İstanbul Ticaret Odası toptan eşya fiyatları genel indeksi (1958 = 100)	159,3	163,2	180,0	165,1	177,8	179,5
İstanbul geçinme indeksi (1958 = 100)	187,6	196,1	207,0	198,7	207,6	209,0
Altın külçe fiyatı (Yıl ve ay sonları)	15,5	18,5	25,0	17,7	19,0	16,9

1) Bankalar ve Merkez Bankası kasalarındaki banknot ve ufak paralar toplamı hariç.

2) Banknot ve ufak para vadesiz tasarruf mevduatı ve vadesiz ticari mevduat.

(*) Kendi tahminlerimiz.

Üretim. (Bin ton) :	1969		
	1967	1968	Tahmini
Buğday	10 000	9.520	11 000
Pamuk	396	435	450
Şeker pancarı	5 253	4 714	4 600
Tütün	189	161	170
Pamuklu dokuma (milyon metre)	743	749	850
Oto dış lastiği (bin adet)	1 139	985	1 000
Çimento	4 249	4 731	6 600
Sunî gübreler	361	442	500
Çelik ingot	996	1 110	1 130
Elektrik (milyon kvs)	6 167	6 886	7 500
Ham petrol	2 728	3 105	4 500
Demir cevheri	1 498	1 936	2 500
Krom	448	416	400
İnşaat ruhsatları (bin m ²)	12 728	14 381	17 000

İş Gücü (Bin kişi) :

Sigortalı işçi sayısı (Eylül sonu)	1 069	1 091	1 100
Tarım - dışı büyük iş yerlerinde çalışanlar sayısı	871	940	1 100
Yurt - dışında çalışanlar sayısı	204	247	300
Yurt - dışında çalışmak için sıra bekleyenler	500	600	785

Cari fiatlarla Yatırımlar (Milyar TL) :

Kamu sabit yatırımları	0,9	10,3	11,9
Özel sabit yatırımlar	7,8	9,3	10,6
Stok değişimleri	2,2	2,4	2,3
Yatırım toplamı	19,0	22,0	24,8

Dış Ödemeler (Milyon dolar) :

İthalât	685	764	800
Dış borç ve faiz ödemeleri	160	141	165
Toplam	845	915	965
İhracat	522	496	510
İşçi dövizleri	93	107	120
Toplam	615	603	630
Diğer döviz kaynakları	230	302	335

İş Hayatı :

İş hayatında başlayan sonbahar yüksek konjonktürü, kötü hava şartlarından ve ulaşım aksamalarından olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır. Anadolu'ya mal satışlarının yavaşladığı bu ay içinde, fiat artışlarının devam etmekte oluşu, ekonominin güçlüklerini arttırır özelliğindedir. Ancak devlet harcamalarının ve özel teşebbüs yatırımlarının önemli ölçüde yavaşlamış olduğu bu günleri izleyen sürede fiat artışlarında biraz yavaşlama ve iş hayatında durgunluk yaratan Ramazan'ın sona ermesinden sonra yaklaşan yılbaşı yüksek konjonktürü içinde iş hayatının ve fiat yükselmelerinin hız kazanması beklenmelidir.

En önemli fiat artışları, arsa ve bina alanlarında ortaya çıkmaktadır. İthal edilen ham madde ve malzemeler, yine hızlı fiat artışlarına konu teşkil etmeye devam etmektedir. Bu konuda ümit bağlanan dış krediler alanında olumlu sonuçlar henüz elde edilememiştir.

Devalüasyon söylentilerinin yalanlanmasına rağmen, ihracata önemli ölçüde vergi iadeleri yapılmasına devam edilmektedir. (*) 933 sayılı kanunun bazı temel maddelerinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olmasına rağmen ekonomik ihtiyaçların baskısı ihracata prim verilmesine devam edilmesini gerekli kılmaktadır.

Geçen sayımızda tahmin ettiğimiz gibi yeni Hükümet, halka hoş gelmeyecek bazı zorunlu ekonomik kararları almaya başlamıştır. Bu kararların devam etmesi beklenmelidir. Ticaret Bakanlığı, kçota çalışmalarında zaruri ihtiyaç maddeleri dışındaki istihlâk malları kotalarını iptal etmiştir. Henüz vergi arttırılmamıştır; fakat arttırılacak vergiler için hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Hükümetin bu yöndeki çalışmaları, her yönden desteklenmelidir. Çünkü, Hazine çok kısa vadeli ödeme taahhütlerini karşılayamayacak ölçüde bir para sıkıntısı içindedir. Kasım sonundaki gelir vergisi taksitleri, Hazineyi biraz ferahlatıcak olsa da, geçici rahatlamadan sonra sıkıntı devam edecektir. Devlet gelirlerinin uzun vadeli kaynaklarla desteklenmesi büyük bir zorunluluktur. Aksi halde bütçe açıkları kabarcak, bu yüzden başvurulacak Merkez Bankası kaynakları, enflasyonist baskıları arttıracaktır.

Yeni Hükümetin, belki de yukarıdaki olumlu tedbirlerine gerekçe sağlamak amacıyla, hazırlamakta olduğu harcamaları arttırıcı tedbirler ve devlet

(*) Bu kararlar, 25 Ekim'den, yani 933 Sayılı Kanunun konu ile ilgili maddelerinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinden önce verilmiştir. Önümüzdeki günlerde ihracat, primlerle teşvik edilecektir.

endişe ile izlenmelidir. Devlet Maliyesinin en küçük harcama artışına, ya da gelir azalışına tahammül edebilecek durumu yoktur. 1970 yılı bütçesi de gelirlerin, harcamalardan daha hızlı artabileceği ümit edilerek hazırlanmaktadır. 1969 bütçesi uygulaması büyük açıklı sonuçlar deyişle bütçe denkliliğini sağlamasını ümit etmek istiyoruz. Bu konuda devlet kuruluşlarına fon sağlamanın sıkıntılarını çeken Maliye Bakanlığı ile Devlet Plânlama Teşkilâtının daha düşük harcama seviyesini savunması gerekmektedir. Özellikle D.P.T., gelecek yılda bütçe denkliliğinin savunucusu olmalıdır. Ekonomide gelişmekte olan enflasyonist baskılara iyi teşhis koyarak, denk bütçeyi savunacak bir D.P.T.'nin 1970 yılının ekonomik ihtiyaçlarına ve teşkilâtın rolüne daha uygun olacağını sanıyoruz.

Altın Fiatları :

Genel fiat indeksleri yükselirken altın fiatları hızla düşmektedir. Altın fiatlarındaki bu oldukça hızlı düşmenin, genel fiatları da peşinden sürükleyeceği beklenmemelidir. Türkiye altın fiatlarındaki düşme, yabancı ülkelerdeki altın fiatlarının hızla düşmekte olması, yabancı ülkelerdeki fiat düşmesi de, Batı ülkeleri kağıt paralarının güçlenmesi ile ilgilidir. Kağıt paraya olan güven ne kadar sarsılmış olursa, altın fiatı o kadar yükselir ve bunun tersi de doğrudur. Nixon yönetiminin kısıtlayıcı tedbirleri ile, bir süre yıllık olarak % 8'e yükseleceği tahmin edilen A.B.D.'deki 1969 enflasyonunun yavaşlatılmış olması ve Alman Markının değerlenmesi, bu iki güçlü kağıt paranın itibarını arttırmıştır. Ayrıca, Batı ülkelerinin 1968 Martındaki para krizi sırasında yaptıkları anlaşmaya göre, Batı'nın en güçlü Merkez Bankalarının, Dünya yeni altın üretiminin % 77'sini sağlayan Güney Afrika'dan altın almaları önlenmiş, Güney Afrika Birliği, bu sebeble elindeki altını serbest piyasada satmak zorunda kalmıştı. Ancak serbest piyasadaki spekülâtör talepleri, büyük müşterilerinden mahrum kalan Güney Afrika'nın satmak zorunda bulunduğu miktarlar seviyesine çıkamamıştı. Böylece önemli bir döviz kaynağından mahrum kalan Güney Afrika'da dış ticaret açıkları artmaya başlamış ve artan bu dış açıklar, Güney Afrika Birliğinin batı ülkeleri merkez bankalarına altın satma yasağının kaldırılması ihtimalini yaratmıştı. Bu ihtimali düşünen ve söylentilere göre Rusya'nın Avrupa borsalarına altın satmaya başladığını duyan spekülâtörler ileride altın fiatlarının düşeceği endişesi ile büyük miktardaki altın stoklarını satış için Batı ülkeleri borsalarına sunmaya başlamışlardır. Avrupadaki son altın fiatları düşüşü, bu gelişmelerle ilgilidir.

Yurdumuzda uluslararası bu gelişmeleri ve sermaye piyasasındaki genişlemeyi, arsa ve bina fiatlarındaki hızlı artışları izleyen altın sahipleri uluslararası fiat düşmelerinin ileride ülkemizdeki altın fiatlarının düşmesine sebep

olacağını düşünerek, ellerindeki altını satıp, yerine arsa, bina, ya da hisse senetleri satın almaya başlayınca, Türkiye'deki altın fiyatları da düşmeye başlamıştır. Genel fiat seviyesi yükselirken altın külçe fiyatlarındaki hızlı düşüşlerin sebepleri bunlar olduğu için, bu gelişme, enflasyonist baskıların hafiflediği anlamına anlaşılmamalıdır. Önümüzdeki ay içinde bu fiat düşüşünün aksi yöne dönmesi beklenmelidir. Nitckim a ysonuna doğru, yükseliş başlamıştır. Son ay içindeki hızlı düşmeye rağmen, altın fiyatlarındaki uzun vadeli eğilim, artış yönündedir ve artış hızı gittikçe yükselmektedir. 24 ayar altın külçenin gram başına yıllık ortalama fiatı, 1965 de % 1, 1966 da % 2, 1967 de % 5, 1968 de % 13,7 artmıştır. 1969 yılı içindeki artış hızının % 15'in üstünde olacağını tahmin etmekteyiz.

Yukarıda özetlenen gelişmeler yüzünden, geçen ay sonu itibariyle yaptığımız külçe altın fiatı tahminimiz (TL 19,4/gram) % 2 oranında isabetsiz olmuştur. İktisadî Durum ve Geleceği yazımızı destekliyen çalışmalarımız, henüz Avrupa Borsalarındaki ani değişimleri isabetle tahmin edecek seviyede geliştirilememiştir.

Fiatlar :

Genel fiat indeksleri artışı devam etmektedir. Son ay içinde İstanbul Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi ve İstanbul Geçinme İndeksi % 1 kadar artmıştır. Bu oldukça hızlı bir aylık fiat artışıdır ve daha önce bu konuda yaptığımız tahmin % 100 gerçekleşmiştir. (Cilt: 6, Sayı: 9) Önümüzdeki günlerde artış devam edecektir. Yılın son ayında artışın biraz hızlanması beklenmelidir. Bu konuda gelecek hakkında önceden haber veren önemli gösterge arsa ve bina fiyatlarıdır. Bu alandaki yükselmeler çok hızlanmıştır. Bu hızlanma diğer fiyatları da etkileyecektir.

Dış Ticaret ve Ödemeler :

İthalât transfer güçlükleri devam ettiği için, liberasyon transfer taleplerinin Merkez Bankasınca kabulü işlemleri 5 Ocak 1970'e kadar durdurulmuştur. Birikmiş transfer talepleri, 1969'un ithalât programını çoktan aşmış bulunduğu için yapılan durdurma işlemi, normal karşılanmalıdır. Ancak, bu durdurma dahi, ithal malları fiyatlarını etkilemiştir. 1970 Yıllık Kalkınma Programının hazırlıkları sırasında da ortaya çıktığı gibi, dış ticaret fiili sonuçları, İkinci Beş Yıllık Plânının 1970 yılı için öngördüğü seviyeleri bir yıllık bir gecikmeyle izlemektedir.

(Milyon \$)	II. 5 Yıllık Plân, 1970 yılı	D.P.T.'nin Prog- ram teklifi, 1970 yılı	II. 5. Yıllık Plân, 1969 yılı
İthalât	975	860	900
İhracat	615	580	575
Dış Ticaret Açığı	360	280	325

Görüldüğü gibi, döviz kıtlığı yüzünden programlanan seviyelerin önemli ölçüde altında gerçekleşen 1969 dış ticareti, D.P.T.'ni 1970 dış ticaretini, İkinci Beş Yıllık Plânda 1969 yılı için öngörülen seviyenin de altında programlamak zorunda bırakmıştır.

«Göstergeler Ne Diyor?» tablosunda 1969 için gerçekleşeceğini tahmin ettiğimiz dış ticaret rakamları, gerçekten İkinci Beş Yıllık Plânın gösterdiğinden çok gerilerdedir. Bu eğilim ilerde plânın yatırım uygulamalarında da önemli geride kalmaların ortaya çıkacağını gösteren güvenilir bir delildir. Bu dış ticaret dar boğazı, dış borç taksit ve faiz ödemelerinin yılda 190 milyon dolara ulaştığı bir ülkede, ancak ihracatın artırılması suretiyle giderilebilecektir. 190 milyon dolar, ihracat gelirimizin % 37'sidir. 933 sayılı kanunun ihracatı teşvikle ilgili maddelerinin iptali, ihracatın vergi iadeleri ile teşvikini imkânsız kılmıştır. Yani Hükümet, önümüzdeki günlerde, açık bir prim sistemini uygulamaya koymak suretiyle, «vergi iadeleri» ni «ihracat primleri» haline getirmenin hazırlıklarını yapmaktadır. Parçalı - devalüasyon diye adlandırılabilir böyle bir sistemin ihracatı teşvik edeceği şüphesizdir. Ancak, böyle bir sistem uygulamaya konulduktan sonra devalüasyon yalanlamalarına son verilmelidir. Bunun yerine iç fiat seviyesi artışlarını önleyecek tedbirleri alarak ihracatçıların teşvik tedbirlerinden bir süre yararlanmalarını sağlamak şarttır.

İhtiyaç acil olduğu için 933 sayılı kanunun iptal edilen hükmü yerine 1962 tarihli bir kanundan yararlanılarak 26 Ekim 1969 tarihinde turist dövizlerindeki «vergi iadeleri»nin aynı oranda «primler»le değiştirilmiş olması, geniş ölçüde uygulanacak bir «ihracat primleri» sisteminin habercisi niteliğindedir.

Bundan sonra, devalüasyon tartışmaları da muhtemelen, yerini «parçalı devalüasyon mu, yoksa bir defada genel devalüasyon mu?» meselesine bırakacaktır. Gerçekten, ekonomik baskılar dolayısıyla ortaya çıkan devalüasyon ihtiyacını, bir defada ve istikrar tedbirleri topluluğu ile birlikte bir resmî kur ayarlaması şeklinde karşılama imkânları üzerinde durmanın faydaları vardır. Bir süredir uygulanmakta olan ihracatta vergi iadeleri sisteminin aynı zamanda iç fiatların daha da yükselmesine sebep olarak, ihracatçı için çekiciliğini kısa sürede kaybettiği noktası, artık anlaşılmalı olmalıdır. Belki bir defada yapılacak kur ayarlaması, iç fiatların artmasını önleyecek etkili tedbirlerin de alınmasını sağlayacaktır. Zaten bu sonuncu şart gerçekleştirilemezse, bu alanda alınacak tedbirlerin etkisi çok kısa süreli olacaktır.

Uluslararası Para Fonu'nun Türkiye uzmanı Ernest Sturc'un bu ay içinde Ankara'da başladığı incelemeler, bu sonuncu meseleyle ilgilidir. Daha önce haber verdiğimiz gibi, Türkiye ile ilgili uluslararası çevrelerde Türk lirasının iç ve dış değerinin birbirine uydurulması, yani bir devalüasyon, bir yıldır ciddi bir ihtimal olarak tartışılmaktadır. Bu çevrelerin devalüasyon yapılması konusundaki isteği Türk Hükümeti'ne ulaştırılmıştır. Türk Hükü-

meti'nin olumsuz cevabı üzerine Ernest Sturc meseleyi yerinde incelemeye gelmiştir. (*) ve muhtemelen incelemeler sonunda devalüasyon tavsiyesi tekrarlanacaktır. Sturc'un Para Fonu ve Para Fonu'nun üye devletler üzerinde küçümsenmeyecek güçlü etkileri vardır.

Ortak Pazar :

İlgili bütün çevrelerin geçiş döneminin 1 Aralık 1969 da başlayacağı konusunda kesin tahminler yaptığı, Mayıs ayında Ortak Pazar'a geçiş döneminin bu tarihte başlatılmasına imkân bulunamadığı konusunda öne sürdüğümüz tahmin gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bu konudaki görüşmeler, ancak 1 Aralık'ta başlayacak ve zannediyoruz ki hayli uzayacaktır. Taraflar arasında önemli görüş ayrılıkları vardır. Üzülerek belirtmeli ki bu pazarlıkta büyük dış ödemeler açığı ve endüstrimizin düzensizliği sebebiyle fazla güçlü olmadığımız şüphesizdir. Belki de bu güçsüzlüğümüz nedeniyle Yüksek Plânlama Kurulu, Ortak Pazar ülkelerinin ağır şartlarına rağmen prensip itibarıyla geçiş döneminin başlatılması kararına varmıştır. Ümidimiz, Ortak Pazar ülkelerinin öne sürdüğü ağır şartların, 1 Aralıkta başlayacak görüşmelerde ciddi tartışma konusu yapılması ve ekonomimiz lehine değiştirilmesine çalışılmasıdır. Herhalde Ortak Pazar ülkelerinin tarım ürünlerimize koyduğu kısıtlamalar kaldırılmalı ve sanayi ürünlerimize daha hızlı gümrük indirimleri sağlanmalıdır. Bu ay başındaki «Türkiye - Avrupa Ekonomik Topluluğu Ortaklık Konseyinin Bakanlar seviyesindeki toplantısında bu alanda önemli gelişmeler kaydedilmemiştir. 1 Aralık'ta başlayacak aynı özellikteki toplantılar, delegasyonumuz açısından güç geçecektir. Pazarlık konusu, ekonomimizin geleceği bakımından hayati önemdedir. Bu konularda Ortak Pazar ülkelerinden alınması gereken çok taviz vardır ve muhtemelen bu toplantıda görüşmelerin sonucu alınmayacaktır.

Bu konuda en önemli hedef, Türk Sanayi ürünlerinin Ortak Pazar ülkelerine gümrüksüz ya da çok az gümrüklü girmesinin sağlanmasıdır. Tarım ürünlerimiz için de aynı şey söylenebilir, ama, tarım ürünlerimizden bir çoğunun üretim miktarı ihracat için yeterli değildir ve önemli ihraç maddesi tarım ürünlerimizin az çok tekel sağlayıcı özellikleri vardır. Benzer şekilde, dış ticaret alanında elde edilecek menfaatler, Ortak Pazar ülkelerinden biraz fazla dış kredi sağlanması karşılığında feda edilmemelidir. Bu ülkeler, Hazırlık Döneminde 175 milyon dolarlık kredi vermişlerdir; Geçiş Döneminde de muhtemelen bu kadar kredi vereceklerdir. Ancak, dış ticaret alanında feda edilecek menfaatlerden vazgeçme pahasına kredi miktarının artırılmasına çalışılmamalıdır. Dış ticaret alanındaki menfaatler ekonomiyi çok uzun süre-

(*) Ashında Sturc, her yılın Aralık ayında bir uzmanlar grubuyla Ankara'ya gelmekte ve Türk Ekonomisi ile ilgili bulgular hakkında Para Fonu'na bir rapor vermektedir. Bu yılki ziyaretinde devalüasyon konusu önemli yer alacaktır. Geçen yılki incelemelerinden sonra devalüasyon zaruretinden söz etmişti.

ler etkileyecek özelliktedir ve etkileri çok kısa süreli olan bir defalık kredi artışlarına tercih edilmelidir.

Bizim gümrük vergisi oranlarımız, Ortak Pazar ülkelerindeki gümrük vergisi oranlarından kıyaslanamayacak kadar yüksektir. Bu sebeple, karşılıklı olarak, eşit oranlarda gümrük indirimleri, ekonomimizi ve endüstrimizi daha büyük ölçüde etkileyecektir. Bunun için belirli oranlarda bir gümrük indiriminin ekonomik etkileri, söz konusu mamüllerin ithâl edilen ülkedeki satış fiyatlarının indirimden önceki ve sonraki seviyeleri karşılaştırılarak incelenmelidir.

Bu çok önemli pazarlıkta, ekonomimizin menfaatli çıkmasını ümid ediyoruz.

Devlet Maliyesi :

Kasım sonunda ödenecek gelir vergisi taksitleriyle Hazinesinin ödeme durumundaki bozukluk biraz düzelse de 1969 bütçesinin önemli bir açıklama kapanacağı, gözle görülür hale gelmiştir. Cari giderlerden önemli tasarruflar sağlanmış ve yatırım harcamalarında gecikmeler başlamış olmakla birlikte, Hazine açıklığının Kasım sonunda TL. 2 milyarın üstünde olacağını tahmin ediyoruz. Bütçenin fiili açığı, başlangıçta tahmin ettiğimiz TL. 4 milyara ulaşmasa dahi, 3 milyarı aşacağına benzemektedir. Çünkü devlet gelirleri, bir türlü harcamaların gerektirdiği hızla artırılamamaktadır.

Maliye Bakanlığın'dan yapılan açıklamaya göre, 1970 bütçesi, 1969 uygulamalarından alınan sonuçlara göre düzenlenmeye çalışılmıştır. Ancak, verilen rakamlar, devlet bütçesinin 1970'de de enflasyonist baskıları artırıcı niteliklerini açıkça göstermektedir.

(Milyar TL.)

<i>Giderler</i>		<i>Gelirler</i>			
	1970	1969	1960	1969	
Cari Harcamaları	13,1	11,4	Vergi Gelirleri	23,6	21,2
Yatırım harcamaları	7,4	2,8	Vergi dışı normal G.	1,5	1,2
Sermaye Teşkili ve			Özel gelirler ve fonlar	2,2	1,2
Transfer Harcamaları	8,4	11,5	Katma bütçe gelirleri	1,0	0,9
Toplam	28,9	25,7		28,3	24,5

Yine açıklamaya göre aradaki TL. 600 milyonluk harcama fazlası, iç istikrazla karşılanacaktır. Bu sonuncu iç istikraz rakamı dahil, 1969 bütçesinde verilen iç istikraz ihtiyacı ile aynı seviyededir.

Bu harcama ve gelirler seviyesi, 1969 bütçesinden sırasıyla % 12 ve % 15,5 artışları ifade etmektedir. Ancak, eğer 1969 bütçesinin tahmin ettiğimiz gerçekleşme rakamları kullanılırsa, oranlar aynı sırayla % 12 ve % 23

olacaktır. Bu oranlar, geçen yılda olduğu gibi gelir artışından aşırı iyimserliği gösterdiği için, bu şekilde kanunlaştığı takdirde 1970 bütçesinin de enflasyonist baskıları arttıracığı endişesini yaratmaktadır. Karma komisyonda gider azaltıcı ve gelir arttırıcı değiştirmelerin yapılacağını ümid ederiz.

Yüksek Plânlama Kurulu bu seviyelerdeki harcamaları karşılamak amacıyla 1970 de alınacak vergi arttırıcı tedbirleri tesbit etmiştir. «Motorlu Kara Taşıt Vergisi», «Nakliyat Vergisi» ve «Emlâk Vergisi» nin arttırılacak vergiler arasında olacağı söylenmektedir. 1970 bütçe uygulamalarının enflasyonist baskılar yaratmaması için 1970'deki vergi arttırmalarının devlet gelirlerini 1969'a nazaran % 23 oranında arttırması gerekmektedir. Oysa elimizdeki en son Eylül sonu rakamlarına göre 1969 bütçe gelirleri 1968'deki seviyenin % 18 kadar üstündedir. (TL. 11 milyara karşılık TL. 13 milyar) Yıllık artış hızları, aynı dönemde, vasıtasız vergilerde % 21, vasıtalı vergilerde % 12, vergi - dışı normal devlet gelirlerinde % 15 ve özel gelirler ve fonlarda % 17'dir. Aşağıdaki tablo, gerçekleşme durumunu 1969 bütçe toplamı ile karşılaştırmalı olarak vermektedir.

*1969 Bütçe Tahminleri ile 7 Aylık Fiili Gelir
Tahsilâtının Karşılaştırılması*

(Milyar TL.)	7 Aylık Fiili Tahsilât	1969 Toplam Bütçe tahmini	Gerçekleşme Oranı %, 1/1
Vasıtasız vergiler	4,1	7,0	59,0
Vasıtalı vergiler	6,6	14,3	45,5
Vergi dışı normal gelirler	0,8	1,1	66,0
Özel Gelirler ve fonlar	1,5	2,1	71,0
Toplam	13,0	24,5	54,0

Eylül sonu itibariyle Malî yılın yaklaşık olarak % 60,1 geçtiği ve vasıtasız vergilerin % 66'sının bu ay sonuna kadar tahsil edilmesi gerektiği halde, gerçekleşme oranının % 54'te kalmış olması, gelir tahsilâtında önemli ölçüde bir geride kalmanın sözkonusu olduğunu göstermektedir.

Üretim :

Petrol üretimi, Ekim sonu itibariyle 3,5 milyon tona yaklaşmış ve 1969 için tahmin ettiğimiz 4,5 milyon tonluk seviyeye ulaşılması ihtimali belirmiştir. Mevcut rafineri kapasitesi 7,3 milyon ton olduğu için 1969'da 3 milyon tona yakın ithâl edilmiş ham petrol rafinelerimizde işlenmiş olacaktır. İzmir ve Batman'daki inşaatlarla 3,3 milyon tonluk rafineri kapasitesi mevcut kapasiteye eklenecek, 1973'de rafineri kapasitesi 14 milyon tona yükselecektir. Ham petrol üretimi son yılda % 50 ye yakın oranda artmıştır ve bu yüksek artış, gelecek hakkında ümit vericidir.

Çimento üretiminde Ekim sonu itibariyle 5,4 milyon tona yükselmiş, geçen yıla nazaran % 25 artmıştır. Bu alanda da 6,6 milyon tonluk 1969 yılı tahminimiz yıl sonuna kadar gerçekleşeceğe benzemektedir.

Yurdun bazı bölgelerinde ekimi geciktiren kuraklık, gelecek yıl tarım üretimi için de iyimser olmağa izin vermemektedir.

Çalışma Hayatı :

Çalışma hayatı, yeni Hükûmete ilk günlerin yoğun çalışmaları için imkân verircesine, bir kaç küçük grev haberi dışında, sakin görünüyor. İşçilerin beklenen emeklilik tasarısı kanunlaşmış, memurların maaşlarının artırılması yönünde hazırlıklar başlamıştır. Devlet memurları maaşları gerçekten gülünç seviyelerdedir ve milletvekili maaşları da devlet maaşlarının artırılmasıyla otomatik olarak artacağı için gelecek yıl içinde memur maaşlarının arttırılacağı şüphesizdir. Ancak, devlet maliyesinin yukarıda özetlenen durumu, devlet personel reformu ile birleştirilmeden yapılacak maaş arttırmalarının enflasyonist baskıları arttıracığını göstermektedir. Bu reform içinde devlet memurlarının sayısında da bir azalma gerçekleştirilmeli ve memur maaşları bir geçinme indeksine bağlanmak suretiyle sık sık ortaya çıkan memur maaşlarını arttırma meselesine uzun süreli bir çözüm getirilmelidir. Bu tedbir, aynı zamanda, hükümetler üzerinde fiat artışlarını önleme yönünde otomatik olarak bir baskının da yaratılmasını sağlayacaktır.

Bu iki önemli tedbir alınmadıkça, arttırmadan sonra fiatlar artacak, zam talepleri kısa süre sonra yeniden ortaya çıkacaktır.

Bankalar :

Yeni yasama dönemi içinde bir «Gelişmemiş Bölgeler Kalkınma ve Yatırım Bankası» ile bir «İhracatı Geliştirme Bankası» kuruluş hazırlıklarının yapılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Sırası geldikçe söylüyoruz: Bu tür özel - amaçlı bankaların sayısını arttırmak, geri kalmış bölgelerin ve ihracatın geliştirilmesi temel hedeflerine, yararı çok az olan bir tedbirdir. Bu alanlarda asıl yapılması gerekli olan bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için ayrılabilir kaynakların tesbiti ve bu hedeflere yöneltilmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ayrı ayrı bankalar kurulması şart değildir. Yurtta mevcut kalkınma bankaları, kaynak sıkıntısı çekerken, bu tip yeni bankalar yaratarak, kaynak sıkıntısına bir de örgütlenme sıkıntılarını eklemek yeni meselelere çözüm yolu bulunmasını geciktirecektir. Üstelik bu tür özel - amaçlı kalkınma ve geliştirme bankalarının başarısı, büyük ölçüde, bir uzmanlar grubunun yetişmesine bağlıdır. Elde kaynak varsa, kullanılma hedefleri bakımından sınırlanmak şartı ile mevcut kalkınma bankalarına verilmeli, böylece ticaret bankacılığı alanındaki sayı fazlalığı hastalığının, kalkınma bankaları alanına yayılması önlenmelidir.

Para Kredi - Mevduat :

Bu alandaki en önemli gelişme, mevduat ve krediler artış hızlarında, krediler lehine önemli bir fazlaşmanın belirmiş olmasıdır. Bu gelişme, kredi enflasyonunun başlangıcıdır. Ve daha Temmuz ayında rakamların bu yönde bir eğilim gösterdikleri burada tesbit edilmiştir. Son günlerde bu eğilim oldukça açık hale gelmiş ve yıllık artış hızları arasındaki fark % 7'nin de üzerine çıkmıştır. Bankaların Merkez Bankasına net borçlanmaları bu yüzden geçen yılki seviyenin % 42 üstüne çıkmıştır. Bu eğilim durdurulmazsa, yakında emisyon hacmi zorlanacak ve tedavüldeki banknot hacmi hızla arttırılmak zorunda kalınacaktır. Nitekim, Ekim sonunda brüt banknot hacmi yılbaşındanberi ilk defa TL. 11 milyarın üstüne çıkmış ve orada kalmıştır. Mevduatın geri kalmasının en önemli nedeni, Hazinesin yukarıda açıklanan durumu sebebiyle, devlet ödemelerinin geciktirilmesi ve TL. 3 milyara yakın itihâlât teminatının Merkez Bankasında bloke edilmiş olmasıdır. Her iki kaynaktan piyasaya çıkarılacak para miktarları da emisyon hacmini arttıracaktır. Özetle, önümüzdeki günlerde banknot hacminde ve mevduatta artışlar beklenmelidir. Kredilerin artış hızında azalma olması, kısıtlayıcı tedbirlerin alınmasına bağlıdır. Ancak, iş çevrelerinden para darlığı yakınmaları gelmeye başlamıştır ve kredilerde kısıtlamaya gidilmesi uzak bir ihtimaldir.

Sermaye Piyasası :

Ayın en önemli olayı, Koç Holding'in iki günde tamamen satmayı başardığı TL. 50 milyon tutarındaki tahvillerinin ihraç edilmesi olmuştur. Az da olsa ilânlarda malî bilgilerin verilmesi, ilânlarda yanlış anlamaların önlenmesine dikkat edilmesi ve en önemlisi Koç Holding'in yeni teşebbüslerinde tahvil sahiplerine, ellerindeki tahviller nominal değerinin % 20 si oranında hisse senedi satın alma hakkının verilmesi, ihracın başarısının nedenleri olmuştur. İş çevrelerinde Koç isim ve itibarının oynadığı önemli rolü ayrıca belirtmeye lüzum yoktur sanırız.

Bu tahviller, hisse senetleri ile değiştirilebilir tahvillerin öncüsü sayılmaktadır. Özellikle enflasyon ihtimalinin varlığı halinde bu tür tahviller, faiz giderlerinin vergiden koruyucu niteliği bakımından ihraç eden açısından, hisse senetlerinin enflasyona karşı koruyucu niteliği dolayısıyla yatırımcıya da ilerdeki enflasyondan yararlanma imkânı verdiği için iki tarafa da fayda sağlayan önemli bir finansman aleti sayılmaktadır.

HASTAŞ'ın büyük hisse senetleri ihracındanberi bir yıl geçmiş, hisse senetleri sahiplerinin Aralık'ta ikinci taksitleri ödeme zamanı gelmiş olduğu halde bu şirketler grubu hakkında en küçük bir malî bilginin hissedarlara sağlanamamış olması endişe vericidir. Bir yıl önce verdikleri paraların kullanış tarzı hakkında bilgi sahibi olmadan, ikinci taksitlerin hissedarlar tarafın-

dan kolayca ödenmesi beklenmemelidir. Vadesi gelen «ortak bonoları» ndan bir kısmının ödenmekte olduğu ve bu yüzden bazı hissedarların protesto edildiği öğrenilmiştir. Bu yol, yöneticiler için iyi bir çıkış yolu değildir. Hisse-
darlara malî bilgi verilmeli ve hissedar güveninin sarsılması önlenmelidir. Bu yola gidilmezse, önümüzdeki günlerde muhtemelen hissedarlar arasında ya-
yılacak güvensizliğin sonuçları yöneticileri güç durumda bırakacaktır. Yöne-
ticiler malî bilgileri yayınlamamakta ısrar ettikleri takdirde, bu bilgilerin tic-
caret, ya da Maliye Bakanlıkları uzmanlarıınca tesbit edilerek yayınlanması,
binlerce ortağa karşı Hükümetin sorumluluğunu teşkil edecektir.

1868

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

EMNİYET
SANDIĞI

(Basın: 60305)

arca kumaşları

TÜRKİYE DE
MODAYI
YARATAN
MARKA

ÖZEL REKLAM

Şakir Ağanoğlu, Yeni Delhi'de 28 Ekim - 8 Kasım 1969 tarihleri arasında yapılan Parlâmentolar Birliği Konferansına, Parlâmentomuzdan 7 kişilik bir heyet arasına katılmıştır. Sayın Ağanoğlu'nun bu vesile ile Hindistan hakkında yaptığı tetkikleri ve izlenimlerini sunuyoruz.

BANKA

Kasım ayı içinde Hindistanda, Başbakan İndira Gandhi'nin durumu ve tutumu ile ilgili siyasî dalgalanmalar olmuştur. Bayan Gandhi, önce mensup olduğu Kongre Partisinden ihraç edilmiş; ve fakat, kısa bir süre sonra partinin büyük çoğunluğunu kendi tarafına alarak durumunu kuvvetlendirmiştir. Kongre Partisinde bir bölünme meydana getiren olayların çeşitli nedenleri olduğu anlaşılmaktadır.

Dış görünüşte, İndira Gandhi parti yönetimile bağdaşamamakta; genel merkezce alınan kararlara uygun hareket etmemekte, ve bu yüzden partisi ile devamlı çekişme halinde bulunmakta idi. Özellikle, bu durum bugünkü Cumhurbaşkanı V.V. Giri'nin seçimi hâdisesile başlamıştı. Eski Cumhurbaşkanı Dr. Zakir Hüseyin'in 3 Mayıs 1969 tarihinde vefatından sonra, yeni bir cumhurbaşkanı seçmek üzere Kongre Partisi bir takım hazırlıklara başlamıştı. Parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduran bu parti istediği zatı seçebilecek ve seçtirebilecekti. O sırada Cumhurbaşkanı Muavini ve Senato Başkanı bulunan Mr. Giri'nin parti adayı olması kabul edilmemişti. Halbuki, İndira Gandhi bu zatın cumhurbaşkanı seçilmesini istiyordu. Mr. V.V. Giri, Parti dışı ve bağımsız olarak adaylığını koydu. Başbakan İndira Gandhi de kendi taraftarlarını harekete getirerek Giri'nin cumhurbaşkanı seçilmesini sağladı. Bunun üzerine Parti Merkezi Başbakanı şiddetle tenkit etmiş ve partinin tutumuna uymamakla suçlamıştır. Bir süre sonra, İslâm Zirve Konferansı sırasında cereyan eden hâdiseler de, Hükûmete ve Bayan Gandhiye karşı Parti Merkezinin tenkit ve hücumlarının yenilenmesine sebep olmuştur. Altmış milyona yakın müslüman nüfusun bulunması nedeniyle Hindistan da Rabat konferansına katılmış ve fakat, Pakistan'ın itirazı üzerine Hind temsilcileri konferanstan çekilmek durumunda kalmışlardı. Hâdiseyi bir onur meselesi yapan politikacılar, Hükûmeti ve Hükûmet Başkanını, Hindistanı küçük düşüren hadiselere sebebiyet veriyor.. ithamı ile suçlanmışlardı.

Kongre Partisinin yönetimini elinde bulunduran ve Başbakana karşı bir

muhalefet grubu teşkil edenlere (Sendika) adı verilmiştir. Başbakan, bu sendika ile işbirliği yapan Demiryolları Bakam Dr. Ram Subhag Singh'i Kasım ayının ilk günlerinde kabinesinden çıkardı. Dr. Singh'in Hükûmetten ihracı ise sendikacıları alevlendirdi. Parti Merkez Yönetimi harekete geçti. Demokratik nizama ihlâl ettiği, şahsî prestijine dayanarak hükûmet ettiği ve memlekette istikrarlı bir idarenin başlıca desteği ve teminatı bulunan Kongre Partisinin disiplinine uymadığı.. nedenlerle İndra Gandhi'yi partiden ihraç ettiler. Tecrübeli bir politikacı ve devlet idarecisine has temkinile hadiseleri izleyen Bayan Gandhi, Parleментoda bir itimat oyu isteme durumu yaratmadan parti içinde kendi taraftarlarını topladı ve mukabil bir harekete geçti. 525 üyeli Millet Meclisinde 282 temsilcisi bulunan Kongre Partisinin, 220 Milletvekili başbakanı tuttu ve onun etrafında toplandı. Bu grup bir beyanname neşrederek Partinin Merkez Yönetim Kurulunu; «Demokrasi ve Parti disiplinini kendi görüşlerine göre tefsir eden ve yalnız kendilerinin tek mil Kongre Partisini temsil ettiklerini zanneden bir avuç insan...» diye vasıflandırarak İndra Gandhi hakkındaki kararı takbih ettiler, ve asıl bu kimselerin Kongre Partisinden çıkarılmaları gerektiğini bildirdiler. Arkasından, Parlamento binasının büyük salonunda bir toplantı yaparak Başbakanı «İndra geliyor, yeni bir ışık doğuyor..» sloganı ile ve tezahüratla karşıladılar. Bayan Gandhi, Partisinin kendine bağlı bulunan bu büyük çoğunluğuna yaptığı konuşmada: «Kongre Partisi birçok siyasî buhranlar geçirmiştir. Bu krizi de atlatacaktır. Milletimin kalkınması ve refahı yolundaki çalışmalarına kendimi yeniden hasrediyorum. Kongre Partisi taze bir güç kazanarak demokrasi ve sosyalizm yolunda ilerliyecektir.» demiştir.

Bayan Gandhi'ye cephe alanlar Millet Meclisi içinde muhalefet sıralarına geçmeğe mecbur kalmışlardır. Şimdi bu grubun Kongre Partisinden ihraç edilmeleri söz konusudur.

Sendikaya dahil milletvekillerinin ayrılması, Hükûmetin meclis içinde muhtaç olduğu 63 kişilik çoğunluktan yoksun kalmasını sonuçlandırmıştır. Ancak, Hükûmete destek olan 220 Kongre Partili milletvekilinden başka, 25 temsilcisi bulunan Dravidien İlerleme Partisi ile 3 müstakil milletvekili Bayan Gandhiyi tutmaktadır. Bu suretle, 1972 yılında yapılması gereken genel seçimlere kadar Hükûmetin işbaşında kalacağı tahmin edilmektedir. İndra Gandhi taraftarlarının liderleri olarak İçişleri Bakanı Y.B. Chavan, Gıda İşleri, Tarım ve Kooperatifleşme Bakanı Jagjivan Ram, Sendikacılar Grubunu Kongre Partisini bölmekle suçlamışlar ve milletvekillerinin Hükûmet arkasında birlik halinde hareket etmelerini ve Meclise devamlı olmalarını istemişlerdir.

Olayların bu dış görünüş ve gelişmelerinin altında asıl önemli nedenler, Partinin bir süredir yönetimini elinde bulunduranlarla Bayan Gandhi ve onun tutanlar arasındaki ciddî fikir ayrılıklarıdır. İndra Gandhi, kendi gibi düşünen genç ve ilerici bir kadro ile Hind milletinin süratle kalkınması için önemli sosyal ve iktisadî reformlara girişmiştir. Mutedil bir sosyalizm niteliğinde olan

icraatı yaparken Hükümet Başkanı, bu icraatın Hind Milletinin ihtiyaçlarına uygun bulunduğuna inanmaktadır. Büyük halk topluluklarını sefaletten kurtarmak için yaptığı ve yapmak istediği işleri, komünizmi önleyebilecek en müessir tedbirler olarak görmektedir. Zaman zaman yaptığı beyanlarda, bu icraatın: «ortanın solu politikası.» çerçevesi içinde bulunduğunu ve bu işlerin Hindistan Anayasasının uygulanması gereken temel hükümlerini teşkil ettiğini ifade etmektedir. Partisinde yer almış eski kafalı kimselerin, memleketin altında ezildiği şartları yeteri kadar göremediklerini, değişen zaman ve ihtiyaçlara ayak uyduramadıklarını ve yeni nesillerin dertlerine ve dâvalarına çare bulmaktan uzak kaldıklarını söylemektedir. Gerçekten de Hindistan yeni ve büyük hamlelere muhtaç bir ülkedir. İçinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulabilmesi için birçok güçlükleri yenmesi gerekiyor.

Hindistan Asyanın güneyinde üçken şeklinde uzanan ve üstüva hattına yaklaşan büyük ve geniş bir memlekettir. Kuzeyden güneye 2500 kilometre boyda, doğudan batıya 2000 kilometre genişliktedir. Bir kıta niteliğini taşıyan ülke çeşitli iklim bölgelerine, zengin topraklara ve tabii servet kaynaklarına sahip bulunmaktadır. Bu ülke, üzerinde ilk insanların belirdiği ve yaşadığı bir saha olarak bilinmektedir. Tarih boyunca çeşitli medeniyetler gelmiş ve birbirlerini izlemiştir. Onbeşinci yüzyıldan ondokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş olan Türk - Moğol hakimiyetinde büyük imâr hareketleri olmuş; yüzyıllar boyunca nesillere hizmet eden eserler meydana getirilmiştir. Avrupada Rönesansın meyvaları henüz idrak edilmemiş olduğu bir devrede, Hindistanda gerek ilim ve gerek teknik sahalarda ileri hamleler yapılmakta idi. Tarımda olduğu kadar, zamanın ölçülerine göre sanayide de çok ileri gidilmiştir. O devirden kalan sanat eserleri Hindistanın ne kadar ileri olduğunu gösteriyor.

Onsekizinci yüzyılın başlarından itibaren, ticaret maksadile Hindistana yerleşmeğe başlayan İngilizler, tedricen sahillerden memleketin içerisine doğru yayılmışlardır. Bölge bölge idareci zümreleri birbirlerine düşürerek devamlı kargaşalıklar çıkartmışlar; halk toplulukları üzerinde etkili olan zümreleri ve aileleri birer vesile ile kendi taraflarına alarak ve fazla bir askerî kuvvete ihtiyaç duymadan memleketi işgal etmişlerdir. Nihayet 1857 yılında Delhi şehrine girip büyük bir katliam ile hükümdar ailesini ve memleketin ileri gelenlerini imha etmişler, Türk - Moğol hâkimiyetine son vermişlerdir. 1857 den 1947 ye kadar geçen doksan yıl, Hindistanın bir koloni olarak idare ve istismar edildiği devredir.

İngiliz idaresi, özellikle memleketin sanayi bakımından gerilemesine, halk topluluklarının tarım sahasına bağlanmasına ve yıldan yıla fakirleşip sefalet içerisine düşmesine sebep olmuştur. Eski çağlardanberi Hindistanın dünyaca tanınmış ipekli ve işlemeli kumaş ve şallarını imâl eden tezgâh endüstrisi daralmış; diğer pek çok çeşitte eşya yapan el sanatları söndürülmüştür. İngiltere, ondokuzuncu yüzyılda süratle geliştirdiği büyük sanayi için Hindis-

tanı bir hammadde kaynağı ve mamul maddeleri için bir büyük pazar olarak kullanmıştır. Hiçbir korunma çaresi olmayan küçük sanatlar, hariçten gelen ucuz ve kalitesiz mallarla rekâbet imkânı bulamamıştır. 1920 tarihine kadar Hindistanda büyük sanayiın kurulması mümkün olamamıştır. Yapılan bir etüt, 1891 yılında nüfusun % 60 ının tarımla iştigâl ettiğini, ve diğer % 40 ının sanat, ticaret ve diğer hizmetler sahasında geçim sağladığını; 1930 yılında ise, tarım sahasında çalışan ve yaşayan nüfusun % 75'e çıkmış ve diğer sektörlerde çalışanların % 25 nisbetine düşmüş olduğunu gösteriyor. Memleketin ithalât ve ihracatı tamamen İngilizlerin elinde bulunduğu gibi sahil çevresinde Hindistan limanları ve Hindistan ile dış dünya arasında deniz nakliyatı tamamen İngiliz ticaret filolarının inhisarında bulunuyordu.

Hindistan, kendisini yıldan yıla fakirleştiren iktisadî baskı altında hürriyet savaşını yapmış; büyük lider Mahatma Gandi'nin «pasif mukavemet...» şeklinde yürüttüğü çetin ve uzun mücadele sonunda, 15 Ağustos 1947 tarihinde istiklâle kavuşmuştur.

Millî Meclis tarafından hazırlanmış ve 26 Ocak 1950 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Anayasa, ülkenin derin sosyal ve ekonomik yaralarını sarmayı ve Hind Milletine yeni bir hayat düzeni getirmeyi hedef tutan önemli hükümleri kapsamaktadır. Anayasa, önsözünde «Biz, Hindistan halkı...» ifadesi kullanılmış olarak, ülkede yüzyıllardır süregelmiş sınıf sistemini ve bu sistemle birlikte her türlü aile ve zümre imtiyaz ve haklarını kaldırmış; tekmil Hindistan halkının eşit olduğu temel prensibini koymuştur. Diğer taraftan, bu eşitlik kuru bir hukukî anlam olarak bırakılmamıştır. İcraatla ilgili prensipler koyan 38 inci maddesi, devlet, halk topluluklarına hukukî sahada olduğu kadar sosyal ve ekonomik alanlarda da eşit imkânlar sağlayarak herkes için mutlu bir yaşayış temin edecektir, demektedir. Devlet, çalışmalarını bu maksatla düzenleyecek ve millet hayatı ile ilgili teknil müesseseleri bu gayenin gerçekleştirilmesi için görevlendirecektir. Arkadan gelen 39 uncu madde ise, halkın gerçek mutluluğu için uygulanacak politikayı daha ayrıntılı olarak göstermekte ve;

a) Kadın, erkek teknil vatandaşların hayatlarını idame ettirmeğe yeterli imkânlarla sahip kılınmaları;

b) Maddî servet kaynakları üzerindeki kontrol ve mülkiyet haklarının toplumun yararına olacak tarzda dağıtılması;

c) Servetlerin ve üretim araçlarının, toplumun yararına olmayacak tarzda belirli ellerde toplanmasına engel olacak bir iktisadî düzenin kurulup yürütülmesi...»

hususlarında devleti görevlendirmektedir. Bu prensipler, Hindistanın sosyal bünyesinde yüzyılların meydana getirdiği derin yaraları sarmak ve ızdırapları dindirmek için tamamen millî ihtiyaçtan doğmuştur. Şüphesiz ki, Hindistana bu Anayasa'yı hazırlayan aydınlar, son yüz yıl içinde dünya üzerinde gelişen sosyal cereyanları yakinen izlemiş, hadiselerden etkilenmiş ve kendi

ülkeleri için yürünmesi gereken yolu seçmek hususunda kanaatlerini olgunlaştırmışlardır. Anayasasında yer alan esasları, Hindistanın kendi problemlerini çözmeye yarayacak esaslar olarak kabul etmek gerekir. Bu prensipler demokratik bir sosyalizmi ön görmektedir. Ve 1950 yılından sonra Hindistan bu yola yönelmiştir.

Sosyal ve ekonomik alanlarda önemli merhaleler geçilmiştir. Eski kast sisteminin en düşük sınıf olarak gördüğü (parya) dokunulmaz insan anlamı ortadan kaldırılmış; özellikle bu zümrenin eğitimi, uyandırılması ve daha iyi çalışıp geçimini sağlaması için tedbirler alınmıştır. 1950 den bu tarafa eğitim ve öğretim sahalarında yapılan çalışmaların bir sonucu olarak, yirmi yıl önce okula gidebilen çocuk sayısı 23 milyon iken 1969 yılında bu miktar 75 milyona yükselmiştir. Genel nüfus içinde okur yazar oranı % 30'a çıkmıştır. Diğer taraftan, sağlığı koruma yönündeki tedbirlerle birçok bulaşıcı hastalık kontrolü altına alınmış ve önlenmiş; daha iyi beslenme imkânlarının da gelişmiş olması sonucu, yaşama süresi ortalaması yirmi yıl kadar uzatılmıştır.

Ancak, bu olumlu tedbirler ve çalışmalar Hindistanda nüfus artışının hızlanmasına ve yeni birçok sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. 1941 yılında yapılmış genel nüfus sayımında Hindistanın nüfusu 389 milyon olarak tesbit edilmiştir. Yıllık artış oranı da % 1,2 kadardı. Hür ve müstakil Hindistan Cumhuriyeti kurulduktan sonra, 1950 yılında nüfus miktarının 400 - 425 milyon arasında bulunduğu tahmin edilmişti. O tarihten sonra nüfus artışı hızlanmıştır. Bugün Hindistanda 550 milyon insan yaşamaktadır. Ve yer yüzünde nüfus kesâfeti en yüksek olan ülke haline gelmiştir. Bu durum, ülkede üretilebilen gıda maddelerinin millete yetmemesi sonucunu doğurmaktadır.

Hükümet, nüfus kontrolü ve aile plânlaması konusunda en ücra köylere ve iskân topluluklarına kadar yayınlan çok geniş bir kampanya yürütmektedir. On yıl içinde artış oranı % 4 den % 2,3'e kadar düşürülebilmektedir. Nüfusu statik hale getirmek için çalışmalara önemle devam edilmektedir.

Ülkede gerekli kanunlar çıkarılarak geniş anlamlı bir toprak reformu gerçekleştirilmiştir. İşlenebilen arazi, aile mülkleri halinde tarımla uğraşan insanlara dağıtılmıştır. Ortalama dört-beş dekar olan aile işletmelerinde küçük çiftçiler yeterli bir gelir ve geçim sağlamak gayreti içindedirler. Teknik araçları bir elden sağlayabilmek için kooperatifleşmeğe çok önem verilmektedir. Tarım kredi, cihazlanma ve satış kooperatifleri bugün Hindistan halkının sosyal ve ekonomik hayatında önemli bir yer almıştır. Çeşitli araçlar, iyi cins tohum, gübre ve ilaçlar kooperatifler elile tedarik edilmekte ve üye çiftçilere dağıtılmaktadır. Her çeşit tarım ürünleri de, yine kooperatifler elile tüketici piyasalara çıkarılmakta; bu suretle gerek üretici küçük çiftçi, ve gerek tüketici halk yararlanmaktadır.

1969 yılında çıkarılan bir kanunla ondört büyük banka devletleştirilmiştir. Bu harekete gerekçe olarak, bankaların mevduat şeklinde topladıkları

millî sermayeyi büyük merkezlerde ticaret ve sanayi sahasında ve yüksek kazançlı yatırımlarda kullanarak küçük kasaba ve köylerde yaşayan ve çalışan küçük müstahsillere yardımcı olmadıkları... hususu gösterilmiştir. Şimdi, devlet bankaları olarak, krediye en fazla ihtiyacı olan küçük çiftçilerle küçük sanat erbabına yardım ellerini uzatmış bulunuyorlar. Az faizli, uzun vâdeli ve kolay kullanılan krediler sağlıyarak kalkınmaya muhtaç toplulukları desteklemektedirler. Tarımda sulama ve fennî usul ve araçların kullanılması verimi artırmıştır. Son yirmi yıl içinde, gıda maddelerinin yıllık üretimi 50 milyon tondan 98 milyon tona yükseltilmiştir.

Hindistan, hürriyet ve istiklâline kavuştuktan sonra başladığı kalkınma çalışmalarında birbirini takip eden beşer yıllık Plânlar uygulamaktadır. Plânlı kalkınmayı gerçekleştirme yolunda ülke, yetiştirdiği ilim ve fen adamlarının; araştırmacılar, mühendis, teknisyen ve sanatkârların, ve yeni sanayi kolları içinde çalışıp ihtisaslaşan işçilerin bilgi ve tecrübelerinden yararlanmaktadır. Ancak, kalkınma çabası içinde bulunan diğer ülkelerde olduğu gibi Hindistanda da, memleketin ihtiyaç duyduğu bir kısım ihtisas erbabı, daha yüksek kazançlar bularak başka memleketlere gitmektedir. Önlenemiyen bu durumdan Hindistan da şikâyetçidir.

Plânlı kalkınma hamleleri, özellikle sanayiî geliştirilmesi istikametinde önemli merhaleler geçirmiştir. Harp seneleri Hindistanda sıkıntıyı artırmıştı. 1944 yılında bir plân hazırlanmış; sermaye sıkıntısı çekilen ülkede, mevcut imkânları en lüzumlu sahalarda kullanarak ekonominin geliştirilmesi düşünülmüştü. Bombay Plânı adı verilen bu plânın uygulanmasında Hükümet yol gösterici olacaktı.

O sırada Hindistan henüz İngiliz idaresi altında bulunuyordu. Büyük sanayiye yatırılmış sermaye iki milyar dolar civarında bir hacimde idi; mevcut fabrikalarda iki milyon kadar işçi çalışıyor ve yıllık üretim bir milyar dolar kadar bir değer taşıyordu. Esas itibarile özel sektör çalışmalarını içine alan Bombay Plânının uygulanmasına başlandığı sırada Hindistan istiklâline kavuştu. Hazırlanan Anayasa, sosyal bakımdan yeni bir düzen getiriyor; iktisadî çalışmaların tamamen sosyal bir istikamete yöneltilmesini; sınıflar arasındaki yaşayış farkının kaldırılarak, özellikle en fazla korunmaya muhtaç fakir halk topluluklarına çalışma ve geçinme imkânlarının sağlanmasını emre diyordu. Bunun için de, devletin iktisadî sahada fiilen yer alması, yatırım yapması ve çalışma sahalarını genişletmesi gerekiyordu. Yeni Devlet bu istikamete yöneldi. Bombay Plânı iptâl edildi. Yeniden beşer yıllık kalkınma plânları hazırlandı. Gerek millî kaynaklardan faydalanılarak ve gerek dış krediler kullanılarak büyük yatırımlara başlandı. Geçen ondokuz yıl içinde sanayi sahasına devlet eliyle büyük yatırımlar yapılmış ve başarılar sağlanmıştır. Bu yatırımlar içerisinde dış yardımlar da yer almaktadır. Ancak, nüfusuna nisbet edildiği takdirde Hindistan dış kaynaklardan en az yararlanabilen ülke halindedir. Yatırımlarını, esas itibarile kendi öz kaynaklarından beslemektedir.

Kalkınma Plânlarıyla ele alınan konuların hepsi yüzde yüz gerçekleştirilmiş değildir. İktisaden geri kalmış diğer ülkelerin kalkınma çabalarında karşılaştıkları güçlüklerle Hindistan da karşılaşmaktadır. Ancak, plânların uygulanması esas itibarıyla başarılıdır. Harpten önce Hindistanda demir-çelik üretimi bir milyon ton kadardı. Devlet yatırımı olarak kurulan yeni tesislerle bugün sekiz milyon ton demir-çelik çıkarılmaktadır. İnşa halinde bulunan ve iki yıl içinde üretime geçecek olan tesislerle yıllık üretim 18 milyon tona yükselecektir. Memlekette her çeşit makine ve motör sanayi kurulmuştur. Motörleri de dahil gemi inşaat, lokomotif ve her çeşit vagon, kamyon, otobüs ve otomobil endüstrileri memleketin bugünkü ihtiyaçlarına yetecek hale getirilmiştir. Jet motörü ve jet uçakları imâl edilmektedir. Millî Savunma için gerekli silâh ve araçlar, çeşitli füzeler memlekette yapılmaktadır. Atom enerjisinden faydalanmak yönündeki çalışmalar ileri bir merhalede. Her çeşit elektrik malzemesi, elektronik cihazlar, kimyasal maddeler, ilâçlar, tarım için lüzumlu gübre, ilâç ve diğer araçlar istihşâl ve imâl olunmaktadır.

Sanayi sahasındaki gelişmeler ve genişleme ülkenin iktisadî gücünü arttırmakta ve milyonlarca insana çalışma sahası açmaktadır. Halen Hindistan nüfusunun 110 milyon civarında bir kısmı beş binden fazla nüfuslu şehir ve kasabalarda yaşamaktadır. Bu nüfus içerisinde çalışma çağındaki olan 65-70 milyon insan, küçük ve büyük sanayi ile ticaret ve hizmetler sektöründe emeklerini değerlendirmektedir.

Plânlı kalkınma çalışmaları onbeş yıl içinde Hindistanda tarımın verimini % 73 nisbetinde, sanayide % 62 nisbetinde artırmıştır. Millî gelirden ise % 73 nisbetinde bir artış sağlanmıştır.

En fazla dikkati çeken husus, Hindistanın sosyal ve ekonomik kalkınmasının tam bir demokrasi düzeni içerisinde yürütmekte olmasıdır. Hindistan Cumhuriyeti federal devletlerin birliği halindedir. 3 milyon kilometre kare arazi üzerinde, herbiri ayrı bir devlet niteliğinde 17 eyalet ile 5 adet Muhtar bölge mevcuttur. Bunların hepsi ayrı meclislere ve seçimle gelen idarecilere sahiptir. Federal Devletin biri 525 üyeli Millet Meclisi (Lok Sabha.) diğeri 250 üyeli Eyaletler Meclisi (Rajya Sabha) veya Senatosu vardır. Milletvekilleri beş yıl için, senatörler altı yıl için seçilmektedir. Beş yıl süre ile seçilen bir Cumhurbaşkanı ve bir de Cumhurbaşkanı Yardımcısı federal devleti temsil etmektedirler.

1950 den bu yana dört seçim yapılmıştır. 250 milyon seçmen bulunan ülkede 1967 genel seçimlerinde % 62 nisbetinde iştirak sağlanmış ve 150 milyon seçmen oy kullanmıştı. Bu halile Hindistan, dünya üzerinde demokrasiye inanan ve tek mil icaplarıyla uygulayabilen en büyük ülkedir.

Geçen ay içerisinde vaki olan siyasî hadiseler, Başbakan İndra Gandhi Hükümetinin uygulamak gayretinde bulunduğu politika etrafında toplanmaktadır. Ülkesinin tabii ve sosyal imkânlarını en iyi şekilde değerlendirerek milletine daha ileri bir hayat sağlamak gayretinde bulunan Bayan Gandhi genç

ve idealist bir nesli temsil etmektedir. Aslen Keşmirli olan ve son yüz yıl içinde büyük hizmetlerle tekmil Hindistanda tapınan entellektüel bir aileye mensubdur. Dedesi Motilal Nehru, büyük lider Mahatma Gandinin mücadele arkadaşlarından biri idi. Tanınmış bir hukukçu, yazar, Hind aydınlarını etkilemiş bir fikir adamı ve Kongre Partisinin bir süre başkanlığını yapmış bir siyasi liderdi.

Motilal Nehru'nun oğlu ve Bayan İndra Gandhi'nin babası olan Jawaharlal Nehru ise, hür ve müstakil Hindistan Devletinin ilk Başbakanı olmuş; sosyal ve iktisadî reformların gerçekleşmesi yolunda büyük gayretler harcamıştı. Jawaharlal Nehru'nun 1964 yılında ölümünden sonra, Bayan İndra Gandhi Kongre Partisi içinde yeni bir lider olarak ortaya çıkmış ve söz sahibi olmuştur.

Kültürlü aile içinde yetişmiş olan İndra Gandhi, yıllarca babasının yanında ve onun yardımcısı olarak Hindistanın her türlü sosyal, siyasî ve ekonomik meseleleriyle uğraşmış ve tecrübe sahibi olmuştu. Çocukluğundanberi iyi tahsil görmüştü. İngilterede Oxford Üniversitesinde okumuştur. 1966 yılında Kongre Partisi Başkanı olarak Başbakanlığa gelince, henüz elli yaşına gelmemiş bir genç kadın olmasına rağmen omuzlarına aldığı ağır devlet idaresi yükünü taşıyacak bilgi, tecrübe ve cesarete sahip bulunuyordu.

Bugün dünyada 131 müstakil devlet hükümran olmaktadır. Bunlardan biri İsrail, diğeri Hindistan olmak üzere iki ülkede hükümet başkanları kadındır, İsrailin 75 yaşındaki Başbakanı Bayan Golda Meir de demokratik bir düzen içinde yurdunu idare etmekte ve İsrailin var olup olmama mücadelesini sürdürmektedir. Ancak, İsrail küçük bir ülke ve mütecanis bir millet topluluğuna sahiptir. Dünyanın her tarafına yayılmış musevilerden devamlı maddî ve manevî yardım görmektedir. Bayan İndra Gandhi ise, İsrailden, gerek arazi ve gerek nüfus bakımlarından ikiyüz defa daha büyük bir ülkeyi idare etmektedir. Ve Hindistan halkı ırk, din, mezhep, dil ve hayat tarzı bakımlarından mütecanis olmıyan büyük bir topluluktur.

Tarihte devlet idare etmiş ünlü kadınlar vardır. Eski Mısırda Kleopatra, İngiltere'de Birinci Elizabeth, Rusya'da İkinci Katerina gibi bilgi, dirayet ve cesaretleriyle uzun süreler ve başarı ile saltanat sürmüş hükümdarlar daima hatırlanırlar. Lâkin, bunların hiçbiri, bugünkü anlamda demokratik düzene bağlı ve insan haklarına saygılı bir idareci değildi. Ve yine hiçbiri, bugünkü Hindistan gibi pek çok sosyal ve ekonomik meseleleri bulunan 550 milyonluk insan topluluğuna daha iyi bir hayat sağlamak gayesile çalışmamıştı.

Bayan İndra Gandhi yaşadığımız çağın mümtaz bir devlet yöneticisidir. Hindistanı kalkındırma ve milletine gerçek bir sosyal adalet sağlama yolundaki çalışmaları dikkatle izlenmeğe değer. Bu müstesna kadının, büyük Hind ülkesinde başbakan olarak hükümeti idare ettiği ve edeceği yıllar, tarih içinde çok önemli bir yer alacaktır.

size verecek çok şeyimiz var!

Yeraltı kablosundan zil teline kadar. Hepsinden önemlisi size TÜRK STANDARTLARINA uygun kaliteyi verebiliriz.

0,05 mm. den 3 mm. çapına kadar emaye bobin telleri de KAVEL'in kaliteli mamûlleri arasındadır.

Kablodan yana da rahat etmek istiyorsanız KAVEL'e güveniniz. Bugüne kadar güvenenler gibi siz de kârli çıkarınız. Çünkü TSE garantili KAVEL markası üstün kalitenin sembolüdür.

KAVEL

TSE

KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ A.Ş.
İstinye - İstanbul Tel: 63 34 00 Telgraf: Kavelkablo - İstanbul

(Admar Reklam : 6924)

şarap sanayiinde en üstün kalite

(Basın : 61099)

GİRİŞ :

BANKA'nın geçen sayısındaki yazımızda, işletmenin *borçlanma* (kredi *sağlama*) gücünü tespit etmek için, kredici tarafından yapılacak tahlillere temas etmeğe başlamıştık. Bu meyanda, kredi gücünü oluşturan, subjektif ve objektif âmillere değinmiş ve bu ikincilerin, *öz varlığın miktarı, mevcutların ترکیبی ve miktarı* ile kredi süresi esnasında işletme *rentabilite ve produktivitesinin* gelişme ve değişme temayülünden meydana geldiğini belirtmiş ve bunlardan özvarlıkla ilgili analizleri incelemiştik. Bu yazımızda, işletmenin borçlanma kudretini meydana getiren diğer âmillerin tetkikine devam ediyoruz.

1 — Özvarlığın Kredi Kaynağı Olarak Mütalâası :

a) Anonim Şirkette Ödenmiş Sermaye :

İşletmenin kredi gücünün maddî kaynağı, başlangıçta, esas sermayesi, yani teşebbüse tahsis olunan kurucu sermayedir. Ancak, anonim şirket şeklindeki işletmelerde, esas sermayenin ödenmiş kısmı asıl önemi haizdir; ödenmemiş kısmı için ise, ortakların bunu ödeme hususundaki arzularına bakmak icap eder. Yeni kurulan işletmelerde, tatminkâr bir yatırım örneği verilemediği zaman ve hallerde, ortakların, taahhüt etmiş olup da, henüz ödememiş oldukları sermaye kısmının ödemedi temerrüt ettikleri, bizdeki tatbikatta da rastlanan bir husustur. Ve bu takdirde, ortakları, hukukî yollardan ödemeye zorlamağa kalkmak, hukuken mümkün olsa bile, işletmenin prestiji ve başlangıçta yaratacağı imaj bakımından tavsiyeye şayan bir yol olmadığından, kuruluşunu henüz tamamlamamış anonim şirketlerde, kredi gücünün tespiti dikkatli ve ihtiyatlı bir şekilde yapılma zorunluğuna arzeder.

b) Sermayenin Aktif Dağılıma Şekli ve Terkibi :

İşletme faaliyete geçtikten sonra, kuruluş sermayesinin, bilançonun aktifinde görülebilecek mevcutlara dağılıacağı malûmdur. Burada, hatıra gelececek önemli soru şudur: Bilançonun pasifinde yer alan ve nakdî bir rakam olarak görünen esas sermayenin, çeşitli özelliklere sahip çeşitli varlıklara (veya üretim araçlarına) *dağılıma tarzı ile dağılıma terkininin*, kredi gücü üzerindeki etkisi ne olabilir? Zira, nakit halinde duran bir miktar öz varlığın kredi sağlama gücü ile bilançonun aktifindeki kalemlerde görüleceği üzere, *sabit ve mütedavil sermaye unsurları* şeklinde dağılmış bulunan sermayenin kredi gücü arasında bazı önemli farkların mevcut olması gerekir. Şuhalde, bu dağılım tarzının mutlak ve nisbî yönlerden tetkiki sonucunda farklı mali güçlere ulaşılacaktır. Bu noktanın açıklanmasına geçmeden önce, esas

sermayenin kredi gücü ile ilgili olarak, geçen yazımızda aydınlattığımız bir noktayı burada hatırlatmayı uygun buluyoruz.

c) Tüketim ve Üretim Gayesiyle Yapılan Harcamalar :

Kuruluşu izleyen işletme faaliyetlerinde ve şüphesizki kuruluş safhası esasında, esas sermayeden bir takım harcamalar olacak ve böylece eksilmeler husule gelecektir. Çeşitli masraflar şeklinde ortaya çıkan bu eksilmeler, esas sermayeyi azalttığı ölçüde, kredi gücünü zayıflatacaktır. Ancak, bu harcamalar, *tüketim harcaması* (meselâ, kuruluş masrafları) olmayıp, makine, bina, ham madde vs. gibi üretim mallarının (sermaye malları) satın alınması için yapılmış harcama iseler, bilânçonun aktifinde yer alan birer varlık olarak, işletmenin patrimuanında birer mevcut mahiyeti kazanırlar. Bu takdirde, kuruluş sermayesinden bir eksilme olmamış, olsa olsa, bu sermayenin bir kısmı, şekil değiştirmiş, yani *nakit* halinde *ayın* (mal) haline geçmiş olur. Bu ayınlardan, önemli bir kısmı, *mamûl stoklarıdır*. Mamûl stoklarının peşin satışı halinde, bu mevcutlar yine orijinal hallerine yani *paraya dönüşürler*; veresiye satış halinde ise, *alacak* adını taşıyan bir *hak* (yani mücerret bir varlık) hüviyetine bürünürler. Acaba, alacaklar kaleminin, sermayede önemli bir oran işgal ettiği takdirde, kredi sağlama gücü üzerindeki etkisi ne olabilir? Bu soru, bilânçosunun aktifinde yer alan bütün maddî ve gayri maddî mevcutlar için vârittir.

d) Borçları Tenzil Edip Net Varlığı Bulma Zorunluğu :

Nihayet, işletme faaliyetleri esnasında, çeşitli şekillerde ve bilhassa, cari ödemelerin uzatılması şeklinde *borçlanmalar* olacaktır. İşletme borçlandıkça, mevcutlarından, yani aktif toplamından bunları çıkarmak icap eder ki, *net varlık* belli olsun. Zira, işletmeye kredi bahşedecek her yeni kredici, müstakbel bir alacaklı sıfatıyla, kredinin maddî karşılık ve garantisi olarak, sadece net varlığı, yani, o güne kadar alınmış olan kredilerin esas sermayeden (daha doğrusu özvarlıktan) çıkarıldıktan sonra geriye kalan safi kısmı ile ilgilenecektir. Geçen yazımızda, *yabancı sermaye/öz sermaye* nispetinin kredi gücü üzerindeki etkilerini, işte bu sebepten ele almıştık.

2 — Mevcutların (aktifin) Terkibi Kredi Gücünü Nasıl Etkiler?

Bilânçonun aktifinde görülen varlık dağılışının kredi elde etme gücü üzerindeki tesirlerini, biri doğrudan doğruya, diğeri vasıtalı olmak üzere iki grupta araştırmak kaabildir. *Doğrudan doğruya* (vasıtasız) *etki* varlıkların *likidite derecelerinin farklılığından* ileri gelir. Gerçekten, kasa, banka, kıymetli kağıtlar, alacaklar, stoklar vs. gibi mütedavil değerler ile arazi, makine, bina, tesis, demirbaş eşya ve imtiyazlar, ihtira beratları, irtifaklar vs. gibi haklar (yani gayri maddî sermaye unsurları) nın *likidite dereceleri* yani *paraya dönüşme kabiliyetleri* farklıdır.

Aktifte rastladığımız çeşitli vardıkların paraya dönüşme şekli ve kabiliyetleri üç türlü olabilir: *Satma, kiralama, rehnetme...* Başka türlü ifade edersek; bir varlık, gerektiği zaman ve hallerde, işletmeye, ya satılmak, ya kiralanmak ya da rehin edilmek yollarından biriyle, nakit sağlayabilir. Şu halde, kredi tâlibi işletmenin bilançosunun aktifinde gördüğümüz varlıkların, bu üç yollardan biri, ikisi veya her üçü vasıtasıyla, ödeme gücü (likit fonlar, satın alma gücü) temin etme kabiliyetleri yüksek ise, işletmenin kredi gücü artar, düşük ise, düşer.

a) Satılabilen Mevcutlarının Likiditesi ve Kredi Gücü :

İşletmenin normal satış konusu, ürettiği mal veya hizmettir ve başlıca fon kaynağı da satışlardan sağlanan tahsilattır. Öyleyse, kredici, kredi talibi işletmenin, üretim ve tabii olarak satış konusu olan mal ya da hizmetinin *sürüm kabiliyetine* bakacaktır. Talep esnekliği, yani sürümünün fiat dalgalanmalarından müteessir olma derecesi fazla olan mallar, emin, devamlı ve istikrarlı bir gelir kaynağı teşkil etmediklerinden, bu tip mal satan işletmelerin, borçlarını zamanında ödeme gücü, talep esnekliği az olan yani piyasa dalgalanmalarından pek müteessir olmayan bir mal veya hizmet satan bir işletmenin zamanında borç ödeme gücünden azdır. Uzun vâdeli kredi veren bankaların, işletmelerin iştigâl konusu ile, bu sebepten, daha yakından ilgilennemeleri gerekirse, de, orta ve kısa süreli kredi satışı yapan kredicilerin de, bu önemli hususu ihmal etmemeleri, menfaatleri iktizası olacağı şüphesizdir.

b) Kiralanabilen Mevcutların Likiditesi ve Kredi Gücü :

Kiralanabilecek mevcutlara sahip olan işletmelerin, (bilhassa, toplu peşin kira alabilmeleri halinde) likidite durumlarının iyi olacağı da açıktır. Kiralanabilen mallar, gayri menkûl (taşınmaz) mallar olduğuna göre, işletmenin bu gibi mallara bizzat ihtiyaç duymaması gerekir. Arazi, bina, makine, tesis, demirbaş eşya gibi kiralanabilen mallara büyük meblâğlar bağlamak gerekeceğinden, lüzumsuz olanlarını kiralamak değil, aslında bir an önce elden çıkarıp nakde tahvil etmek, ve bu nakdi de, daha verimli yerlere yatırma yollarını aramak icab eder. Bununla beraber, işletme içi ve dışı şartlar, işletmenin geçici olarak dahi, taşınmaz mallar bulundurmasını gerektiriyor veya zorunlu kılıyorsa, bunların kiralanmak suretiyle birer fon kaynağı haline getirilmeleri, likidite derecesini artırma ve borçları zamanında ödeme gücünü çoğaltma bakımından tavsiyeye şayan bir tedbirdir.

c) Rehin Edilebilen Mevcutların Likiditesi ve Kredi Gücü :

Üçüncü olarak, aktifin dağılımında *rehin edilmek suretiyle* likidite derecesinin artmasına hizmet edecek malların varlığı da zikre değer. Menkul (taşınır) malların rehnedilmesi suretiyle para tedariki, birinci derecede, mamûl malları rehnedilebilir mahiyet ve karakterde olan işletmeler için önem taşır. Mislî mahiyette olan, bozulmayan, standardize olan malların rehnedil-

mesi kolaydır. Bu özelliklere sahip hammadde işleyen işletmeler likidite derecelerini yükseltebilirse de, ham maddenin rehedilmesi halinde, işletme faaliyetlerinin yavaşlaması ya da durması bahis konusu olursa, bu fon tedariki yolunun kapalı olduğunu kabul etmek lâzımdır. Ancak, ihtiyacın üstünde, hammadde stoklarına sahip olunması halinde, aylâk duran sermaye kısmının rehin edilme yoluyla, hiç olmazsa, kısa süreli kredi tedarikine tahsis olunması akıllıca (ekonomik) bir tedbir sayılabilir.

d) **Taşınmaz Malların Kredi Gücü :**

Taşınmaz malların rehin edilmesi (ipotek) yoluyla kredi tedariki, tatbikatta çok rastlanan bir usuldür. Bu yol, varlıkları, işletmenin tasarrufu dışında tutmadığından (menkul rehinin aksine olarak), daha avantajlı bir kredi tedariki yolu teşkil eder. Bilindiği gibi, sırf tapu sicil muhafızlığında bir kayıt yapmak kadar basit olan bir yolla, gayri menkulden faydalanmaya devam ederek, likiditeyi arttırmak imkân dahiline girer. Bu itibarla, kredi değeri yüksek olan taşınmaz mallara sahip işletmelerin, ipotek mukabili elde edebilecekleri fonlarla, borçlarını zamanında ödeme imkânlarından birine sahip sayılmaları gerekir. Taşınmaz mal mukabili, önemlice bir kredi sağlanabilirse, bu yoldan faydalanabilecek durumda olan firmalara kredi vermek, krediciler için, garanti yönünden tavsiyeye şayan bir yol teşkil eder. Buna mukabil, ipotek konusu taşınmaz malın, kredinin geri ödenmemesi halinde, satılmak suretiyle paraya çevrilmesi gerekeceğinden, ve taşınmaz malların satışı kolay ve kısa zamanda gerçekleşemediğinden, kredici firma için, riski doğurucu mazurlu yönlerin de var olduğu kolayca müşahade olunabilir. İşte, bu sebeptendir ki, Banka mevzuatı, ticaret tipi bankaların, ipotek kredileri vermelerini yasaklamış bulunmaktadır.

Bu düşünceden şu sonuçları çıkarmak lâzımdır: Taşınmaz malların kolayca satılmamaları (bazı değerli arazi, bina ve makineler müstesna), ticaret tipi bankalar için mahzurlu bir garanti teşkil ediyorsa, bunlara sahip kişiler veya firmalar için de aynı mahzur mevcuttur. Yani, aktifinin önemli bir oranı taşınmaz mallara tahsis edilmiş bulunan işletmelerin, likidite derecelerinin ve dolayısıyla zamanında borç ödeme güçlerinin düşük olacağı açıktır. Buna mukabil, aktifinde, taşınmaz malların daha yüksek bir nispet teşkil ettiği işletmelerin likidite derecesi daha yüksek olacaktır.

Yukarıdanberi açıklamağa çalıştığımız hususları, sırasıyla, şu nispetler vasıtasıyla de ifade edebiliriz ve bu nispetleri tahlil etmek suretiyle işletmenin kredi sağlama gücü hakkında bir fikir edinebiliriz:

(a) <i>Sürümü Fazla Mallar,</i>	(b) <i>Kiralanabilen Mallar</i>
Mevcutlar	Mevcutlar
(c) <i>Rehnedilebilen Mallar (ipotekler dahil)</i>	
<u>Mevcutlar</u>	

Yukarıdaki üç nispet büyük oldukları ölçüde, işletmenin likidite derece-

si artar ve borç ödeme kabiliyeti yükselir; bunun sonucu olarak da, kredi sağlama gücü fazla olur.

e) **Sabit ve Mütedavil Sermaye Unsurlarının Kredi Gücü :**

Satış, kiralama ve rehnedilme gibi likidite derecesini etkileyen üç fon tedarikleme yoluna, belli bir işletmede başvurulabilip vurulamıyacağı, aktifin *mütedavil ve sabit sermaye unsurları* kategorilerine ayrılması suretiyle de araştırması mümkün ve lüzumludur. Bilindiği gibi, mütedavil (dönen) sermaye, istihsal ameliyesine bir defa iştirak eden ve ondan sonra yok olan veya şekil değiştiren sermaye unsurlarıdır. Nakit alacaklar, kıymetli evrak, stoklar (hammadde, yarı mamûl, mamûl) dönen sermaye unsurlarıdır ve bunların paraya dönüşme kabiliyetleri fazladır. Bu kabiliyet, bir taraftan, *malın iktisadi fonksiyonundan* (yani tahsis ve kullanım şeklinden) bir taraftan, *maddî-fizik özelliğinden* (yani küçük parçalara bölünebilme vasfından) ileri gelir. Gerçekten, dönen sermaye unsurları, meselâ, hammadde, istenen ve arzulanan ölçüde küçük miktar ve parçalar halinde kullanılabilirler ve çeşitli gayelere de tahsis olunabilirler. Yani kullanım sahaları sınırlı değil değişiktir.

Sabit sermaye unsurları ise, istihsal ameliyesine birden fazla defa iştirak eden ve bu itibarla da, işletmede uzun zaman kullanıldığı halde şekil değiştirmeyen ve kaybolmayan varlıklardır. Arazi, binalar, makineler, tesisler, demirbaşlar ile imtiyazlar, ihtira beratları vs. gibi haklar bu kabildendir. Bunların iktisadî özellikleri, dar ve sınırlı bir kullanım sahalarına malik olmaları, büyük birimler halinde bulunmaları ve bölünebilme kabiliyetlerinin ya hiç ya da pek az olmalıdır. Bu özelliklerinden dolayı, bunların satılması ve kiralanması suretiyle para tedarikleme imkânı yoktur. Çünkü her iki yol, bunların işletmeden çıkarılmasını ve dolayısıyla tasfiyeyi intaç eder. İşletme, bütünlüğünün muhafaza edilmek istendiği sürece, bunu yapmak kabil olmayacağına göre, bu iki yol kapalıdır. Öyleyse, aktifinde, sabit sermaye unsurlarının yüksek bir nispet işgal ettiği işletmelerde, satış ve kiralama yolları vasıtasıyla likidite derecesinin yükseltilmesi bahis konusu olamaz. Geriye kalan üçüncü yola, yani rehnedilme yoluyla para teminine gelince... Sabit sermaye unsurlarının aktifte önemli bir oran işgal ettiği işletme kollarında, rehin yoluyla para tedariki nispeten kolay ve emin bir yoldur. Ancak, işletmenin varlığı sabit sermaye unsurlarına bağlı bulunduğundan, borcun ödene-memesi halinde işletmenin tasfiyesi ile başbaşa kalmaktan başka çıkar yol kalmaz.

Bu açıklamaları aşağıdaki oranlar vasıtasıyla tahlile tabi tutmak hem mümkün hem faydalıdır:

(a) *Mütedavil (dönen) Sermaye* (b) *Sabit Sermaye* (c) *Mütedavil Sermaye*

Mevcutlar

Mevcutlar

Sabit Sermaye

f) Mütedavil ve Sabit Sermayelerin Kredi Güçleri :

Keza, mütedavil sermaye ile sabit sermaye kategorilerini (kendi içlerinde) teşkil eden sermaye unsurlarının likidite dereceleri farklı olduğu cihetle, paydaya mütedavil veya sabit sermaye kategorilerinden birini, paya da, bunları meydana getiren kasa, alacaklar, kıymetli kağıtlar, stoklar ile arazi, makineler, binalar, demirbaş vs. gibi unsurları koymak suretiyle çeşitli nispetler vücade getirilebilir. Bu nispetlerin tahlili neticesinde, aktifte hangi sermaye unsuru hakim bir yer (oran) işgal ediyorsa, onun likidite derecesinin, işletmenin bütününe ait likidite derecesini etkisi altında bulunduracağı sonucuna ulaşılır. Bir misal vermiş olmak için, *alacaklar mütedavil sermaye nispetini* alalım... Bu nispetin yüksek olması demek, mütedavil sermayenin önemli bir kısmının, üçüncü şahıslarda olduğu ve işletmenin fiilî tasarrufunda bulunmadığı demektir. Alacakların tahsil edilme kabiliyetlerinin düşük olması halinde, işletmenin likidite derecesinin ve dolayısıyla borç ödeme kapasitesinin düşük olacağı sonucuna varılır. Bu durumda bulunan bir işletmeye kredi vermek, büyük bir risk altına girmeyi önceden kabüllemek anlamına gelir. Ancak, alacakların sağlam olması ve devir hızlarının fazla olması halinde ise, bahsi geçen tehlike mevcut sayılmaz. *Alacakların devir hızını ölçmeğe yarayan oran ise*, bilindiği gibi, şudur: *Tahsil olunan alacaklar/Ortalama alacaklar...* Keza, alacakların tahsil edilme süresi veya alacakların yaşı adını taşıyan şu nispet de, onların likidite derecesi hakkında fikir verir: *Bir yıl (365 gün)/Alacakların devir hızı*. Alacakların devir hızı ne kadar büyük olursa, ortalama alacakların borçlularda kalma süresi okadar kısa olur. Bu, alacakların kısa zamanda tahsil edildiğini ve işletmenin kesiksiz bir fon akışına sahip olduğu ve dolayısıyla likidite derecesinin fazla olduğu anlamına gelir.

3 — Mevcutların (aktifin) Mutlak Miktarı :

Mevcutların iktisadî ve maddî-fizikî özelliklerinin ve buna nazaran terkiplerinin (yani nisbî dağılımlarının) kredi güçleri üzerindeki etkilerini tetkik ettikten sonra, mutlak miktarlarının yani aktifin toplamının da, kredi gücünü etkileyici yönde rol oynadığını belirtmeliyiz. Aktif yekûnun yüksek olması, işletmenin emrindeki üretim vasıtalarının yani toplam sermayenin fazla olması, bu da, *işletmenin büyük olması* manalarını taşır. Büyük işletmenin, öz varlığı az olsa bile, sırf büyüklüğün eseri olan câzibe, emniyet telkini ve prestij dolayısıyla, kredi sağlama gücünün de fazla olduğunu tatbikat göstermektedir. Şu halde, net varlığı eşit olan iki işletmeden, aktif yekûnu fazla yani cesameti büyük olanın kredi tedarik imkânları daha çoktur. Ancak, tatbikatta, büyüklük faktörünün nasıl ve hangi ölçüde bir kredi gücü âmilî olarak ele alındığı hususunda fazla bilgimiz yoktur.

4 — Kredi Süresi İçindeki Rantabilite ve Prodüktivite :

Kredinin geri ödenmesi, işletmenin geçmiş verimlilik ve kârlılığından

ziyade, istikbaldeki, bilhassa, kredi vâdesinden kısa bir süre önceki verimlilik ve plânlılığa bağlıdır. Prodüktif çalışmak, az harcama ve sarfiyatla çok netice (mahsûl) elde edebilmek demektir. Bu, maliyetin (toplam giderlerin) düşük olmasını ve neticede kâr sağlama kabiliyetini arttıran en tesirli bir yoldur. Rantabilite, yatırılmış bulunan sermayenin kâr sağlama oranıdır. Bir işletmenin prodüktivitesi ne kadar yüksek olursa, rantabilitesinin de okadar yüksek olması hususunda önemli bir adım atılmış demektir. Bununla beraber, kârlılık, satış miktarı ile satış fiyatına bağlıdır. Bu ikisi ise, piyasa durumuna, yani işletmenin satış konusu olan mal ya da hizmetin belli bir fiatla sürüm kabiliyetine bağlıdır. Şuhalde, yazımızın başında temas ettiğimiz gibi, kredici, kredi kararına varmadan önce, kredi tâlibi işletmenin üretim konusu olan malı (veya hizmeti) rasyonel (ekonomik) bir şekilde üretip üretmediğine ve belli bir kâr marjı ile piyasaya sürüp süremediğine bakmak zorundadır. Kredi gücünün en objektif ve maddî sayılabilecek âmillerin başında bu ikisi gelir.

Hülâsa: Kredi talep eden bir işletmenin borçlanabilme gücünü hesaplamak, kredici için vazgeçilmez bir husus teşkil eder. Böyle bir hesap yapabilmek için, kredi gücünü meydana getiren ve onu azaltıp çoğaltan başlıca maddî-objektif âmillerin tahlilini yapmak lâzımdır. Bahis konusu âmiller şunlardır:

- (a) İşletmenin verim ve kâr sağlama kabiliyetleri;
- (b) İşletmenin özvarlığı (belli bir andaki özvarlık ile borçlar arasındaki nispet=mülkiyet nispeti);
- (c) Aktifin (mevcutların) mutlak miktarı, işletmenin cesameti;
- (ç) Aktifin likidite derecesi bakımından dağılışı (malî yapı);
- (d) Aktifin sabit ve mütedavil sermaye kategorileri arasındaki dağılışı (iktisadî yapı);
- (e) Sermayenin malî yapısı ile iktisadî yapısı arasındaki ahenk, yani aktif ile pasifin koordinasyon derecesi; (Burada, sabit sermaye/öz sermaye ile mütedavil sermaye/yabancı sermaye oranları arasında optimal bir dengenin var olup olmadığı önemlidir.)
- (f) İşletmenin varlıklarının kiralama ve rehnedilmesi hususundaki kabiliyetleri;
- (g) Alacakların devir hızı, stokların devir hızı ile tüm sermayenin devir hızını etkileyen faktörler;
- (ğ) Bütün bunları şekillendiren şu iki önemli faktörün durumu:
  - (aa) İşletme yöneticilerinin şahsiyetleri, (bb) Yöneticiler tarafından etkilenemeyecek mahiyette olan çevre şartları...

Diğer bir yazıda, kredi kararlarının alınmasında ve bununla ilgili tahlillerde, hakim olması gereken modern ve dinamik anlayışı ele alacağız.

後
邊
街
香
港

Anlamadığınız
dilde yazılı
bir evrakı
nasıl
imzalamazsanız

...

güvenmediğiniz
bir malı da
satın
almayınız

Erişilmez kalitesi, Türk aile bütçesine en uygun ödeme şartları,
senenin 365 günü devamlı servisi ile Arçelik
bugün halkımızın güvenerek tercihan aldığı buzdolabıdır.

ARÇELİK

saadetinizin anahtarıdır

(Yeni Ajans : 5518)

Yurdumuzda özellikle son yıllarda anonim ortaklık kuruluşlarının artması ve mevcut ortaklıkların genişleme programlarını uygulamaya koymaları sonucu sermaye piyasasında hissedilir bir kıpırdanma kendisini hissettirmeye başlamıştır. Gün geçmemektedir ki, günlük gazetelerde yeni kurulan bir ortaklığın halka hisse senedi sunan bir ilânına rastlanmasın, yahut piyasada isim yapmış büyük ortaklıklar bir yana o zamana kadar varlığını dahi hissettirmemiş bir ortaklığın hisse senedi veya tahvil satışı ile ilgili bir ilânı neşredilmesin.

Yine gazetelerde yayınlanan ilânlar veya kulaktan kulağa ulaşan haberler şu ya da bu ortaklığın piyasaya çıkardığı hisse senetleri yahut tahvillerini tamamen sattığını bildiriyor. Bu ilânlara bakarak sermaye piyasasının cesaret ve hızla kurulmakta olduğuna hükmetmek gerekir. Ancak, uygulamada kendisini gösteren bu arzu edilir durum ne yazık ki literatürde gerekli önemi henüz kazanamamış; uzun vadeli fon ihtiyacının tespit edilip bu ihtiyacın giderileceği alternatif kaynakların seçimine temel olan prensipler ve seçim metodları enine boyuna tartışılarak açıklıkla iş adamlarının istifadesine sunulmamıştır. Bundan başka bir gazete ilânına bakarak veya bilgi ve tecrübesine güvendiği kişilerin tavsiyelerine uyararak şu veya bu hisse senedi yahut tahvile yatırım yapan küçük tasarruf sahiplerinin isabetli yatırım kararları alabilmek için ne gibi teknik bilgilere ihtiyaç duydukları, bu bilgileri nasıl değerlendirecekleri konusu da hiç bir yolla yatırımcıların istifadesine sunulmamıştır. Halbuki uzun vadeli fon ihtiyaçlarını giderme çabası içinde olan anonim ortaklıkların kendilerine açık çeşitli kaynakları değerlendirip bunlar içinden çıkarlarına en uygun olanı veya olanları seçebilmeleri için işletme biliminin ortaya koyduğu prensip ve metodlardan en iyi şekilde yararlanmaları gerektiği gibi tasarruflarını hisse senedi veya tahvile yatırmaya karar veren kişilerin en randımanlı ve en az riskli yatırımları seçebilmek için bazı hesaplamalar yapmaları da gereklidir.

Yazımızda bu konular incelenecektir.

Uzun Vadeli Fon İhtiyacını Ortaya Çıkaran Nedenler :

Bir işletmede fon kaynakları araştırılırken kaynağı gerekli kılan ihtiyacın gerek süre, gerek miktar olarak tespit ve tayin edilmesi icap eder. İhtiyacın miktar ve süresi belirlenmeden kaynak arama ile işe başlamak daha başlangıçta bir çok hatalar yapmayı ve yanlış finans kararları almayı kabullenmek olur. Bunun için yazımıza fon ihtiyacını doğuran nedenleri ortaya koyarak başlamaktan fayda umulmaktadır.

Bir firmanın fon ihtiyacı çeşitli nedenlere bağlı olarak geçici veya devamlı bir süre için ortaya çıkar. İhtiyacın geçici olması halinde baş vurulacak fon kaynaklarının kısa vadeli olmaları gerekir. Uzun süreli veya devamlı bir fon ihtiyacının kendisini hissettirmesi halinde ise fon kaynağının uzun vadeli veya devamlı olması işletmenin finansal yapısını sağlam tutmak için kaçınılmazdır. Ancak, özel durumların bir sonucu olarak uzun vâdeli ihtiyaçların kısa vâdeli kaynaklarla karşılanması söz konusu olabilir. Yalnız bu şekilde finanslamanın geçici bir tedbir olarak düşünülmesi, uzun vâdeli kaynaklardan faydalanma fırsatının belirmesi üzerine normal finans kaynağına dönülmesi basiretli bir hareket olur. Keza firmanın finansal gücünün azalması söz konusu olmadan uzun ve kısa vâdeli kaynakları bir arada kullanmak mümkün olabilir.

Kısa süreli fon ihtiyacını ortaya çıkaran en önemli neden iş hacminin mevsimlik genişleme ve daralmalar göstermesidir. Yılın belirli aylarında veya bazı önemli günlerin arafelerinde satışlarında artmalar olan bir işletme bu artış artışlarını karşılamak amacı ile ham madde ve mamûl stokları yapmak ve artan satışlara paralel olarak alacaklarını arttırmak zorunda kalacaktır. İş hacmindeki genişleme geçici bir nedene bağlı olduğu için ortaya çıkan fon ihtiyacının da kısa süreli olacağı açıktır. Böyle bir ihtiyacın uzun vâdeli bir fon kaynağından karşılanması, ihtiyacın sona ermesinden sonra işletmede kullanılamıyacak âtil fonların birikmesi sonucunu vereceği için, düşünülemez.

Fon ihtiyacını yaratan neden yukarıda belirtildiği gibi geçici bir süre için etkili olabileceği gibi daha uzun veya devamlı fon ihtiyacı doğuran bir nitelikte de olabilir. Uzun süreli fon ihtiyacı yaratan çeşitli nedenler vardır ve bunları şu üç ana grupta incelemek mümkündür:

1. Firmanın çalışma sermayesinin yetersiz hale gelmesi,
2. Yeni yatırımlara girişilmesi,
3. Mevcut bir uzun vâdeli kaynağın ortadan kalkması.

I. Firmanın Çalışma Sermayesinin Yetersiz Hale Gelmesi :

Çalışma sermayesinin geçici olarak yetersiz kılan mevsimlik iş hacmi genişlemesi nedeni yanında devamlı surette yetersiz kılan başka nedenler de vardır. Bu nedenlerin en başta geleni satışların devamlı bir artış halinde bulunması, yani işletmenin büyümesidir. Bir firmanın cârî aktif toplamı ile satışları arasında doğrudan doğruya ve yakın bir ilişki vardır. Satışların artması belli başlı cârî aktif kalemlerine yapılan yatırımları da arttırmayı zorunlu kılar. Şu halde devamlı satış artışları çalışma sermayesi adı verilen cârî aktif toplamında devamlılık karakteri gösteren bir artışı peşinden sürükler. Bu ek çalışma sermayesi ihtiyacı kısmen kendiliğinden ortaya çıkan -ticarî borç, birikmiş vergi ve primler, ödenecek ücretler, alınan avanslar v.b.- bazı fon kaynakları ile karşılanır. Bu kaynakların üzerinde kalan ihtiyacın ise normal olarak uzun vâdeli bir kaynakla finanse edilmesi işletmenin finansal gücünün sağlam tutulması için gereklidir.

Çalışma sermayesini yetersiz kılan ikinci neden firmanın büyük meblâğlarda veya devamlı zararlara uğramasıdır. Zararlar bir işletmenin öz varlığını olumsuz yönde etkiledikleri için borçlu ile öz varlık arasındaki dengeyi bozdukları gibi çalışma sermayesini de azaltmak sureti ile faaliyetlerin istenilen seviyede devam ettirilebilmesini zorlaştırırlar. Kaybedilen paralar geçici olarak işletmeden çıkmadıkları ve kısa bir süre sonra tekrar işletmeye dönmiyecekleri için çalışma sermayesi üzerindeki olumsuz etki uzun süreli bir fon ihtiyacı ortaya çıkarır. Bu ihtiyacın uzun vâdeli kaynaklarla finanse edilmesi, özellikle öz varlığın artırılması, gerek net çalışma sermayesinin takviye edilmesini, gerekse borçlar - öz varlık oranının yükseltmesini sağlamak sureti ile firmanın finansal gücünü pekiştirir.

Çalışma sermayesinin yetersiz hale gelmesi yukarıda kısaca anlatılan nedenler dışında kalan başka bir nedene de bağlı olabilir. Bir firmanın satışlarında bir artışı olmadığı halde, çeşitli câri aktif kalemlerinde önemli artışlar olabilir. Örneğin, kredili satış vâdelerinin veya ortalama tahsil müddetinin uzaması sonucu olarak alacaklar kabarması. Fiat artışları veya tedarik müddetinin uzaması ham madde ve malzeme yatırımlarını artırabilir. Yine fiat artışları veya daha çeşitli mamûllerin piyasaya sürülmesi sonucu mamûl stoklarında önemli artmalar olabilir. Bütün bu artışlar başlangıçta yeterli olan çalışma sermayesini yetersiz hale getirir. Artışları meydana getiren nedenlerin uzun süre etkili kalması halinde ihtiyaç duyulacak ek çalışma sermayesinin de uzun süreli veya devamlı bir karakter taşıyacağı meydandadır.

Çalışma sermayesini yetersiz kılan nedenler işletme yöneticileri tarafından titizlikle teşhis edilmeye çalışılmalıdır. Zira bu nedenlerin ortaya koyduğu yetersiz çalışma sermayesi ile faaliyette bulunmanın zorlukları ortadan kaldırmaya çalışılırken durumu yaratan etkenlerin çok iyi teşhis edilmeleri isabetli kararlar almayı ve hatalı finanslama yollarına sapılmamasını mümkün kılar.

2. Yeni Yatırımlara Girişilmesi :

Bir firmanın çalışma sermayesi ihtiyacının artması nasıl kısa ve uzun süreli fon kaynaklarını gerekli kılıyorsa, yeni yatırımlara girişilmesi de büyük çapta uzun süreli olmak üzere bir fon ihtiyacı yaratır. Firma yeni yatırımlar yapmaya ya iş hacmini genişletmek ya da mevcut istihsal ve hizmet ünitelerini modernleştirmek amacı ile karar verir. İş hacminin genişletilmesinin programlanarak uygulanmaya konulması önce binalar, makinalar ve tesisler gibi sabit aktif yatırımlarının yapılmasını gerekli kılar. Bu yatırımlar, şüphesiz, uzun süreli yatırımlardır ve yaratacakları fon ihtiyacı da, pek tabii, uzun süreli bir karakter taşır.

Yatırımların gerçekleştirilmesinden sonra meydana gelen iş hacmi genişlemesi ise işletmenin çalışma sermayesi ihtiyacını artırır. Ek çalışma sermayesi ihtiyacının da kısmen uzun vâdeli kaynaklarla finanse edilme gereğini

belirgin kılan uzun süreli ve hattâ devamlı bir ihtiyaç olduğu yukarıda anlaşılmıştı. Şu halde iş hacminin genişlemesini amaç edinmiş yatırım programları yatırım ve çalışma sermayesi ihtiyaçları için bilhassa uzun ve bir miktar kısa vâdeli fon ihtiyaçlarını da beraberinde getirirler.

İstihâl ve hizmet ünitelerinin modernleştirilmesi yeni yatırımlar yerine mevcut aktiflerin daha modernleri ile değiştirilmelerini amaç edinir. Eski istihâl ve hizmet ünitelerinin elden çıkarılmalarının mümkün olduğu durumlarda modernleştirme için gerekli fonların bir kısmının kaynağı hazır demektir. Modernleştirme yatırımları da uzun süreli fon ihtiyacı yaratan karaktere sahiptirler. Çoğu zaman modernleştirme maliyet azalmaları, mamûl kalitelelerinin yükseltilmesi v.b. sonuçlar alma yanında imalât kapasitesinde artışı da işletmeye getirebilir. Böyle bir durumda devamlı bir karakter taşıyan çalışma sermayesi ihtiyacının da ortaya çıkacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Mevcut Bir Uzun Vâdeli Kaynağın Ortadan Kalkması :

Uzun vâdeli kaynağın tahsis edildiği fon ihtiyacının ortadan kalkmamasına rağmen kaynağın var olma süresinin sona ermesi yeni bir uzun vâdeli kaynak bulunmasını gerekli kılar. Örneğin, artan satışların gerekli kıldığı ek çalışma sermayesinin vâdeli bir borçla karşılandığı düşünülün. Satış hacminde bir daralma olmadığı müddetçe ek çalışma sermayesine ihtiyaç duyulmaya devam olunacaktır. Böyle bir durumda vâdeli borcun geri ödenme zamanı gelecek olursa, elbette, borcun geri ödenmesi yeni bir uzun vâdeli kaynak bulunmasını zorunlu kılacaktır.

Mevcut bir uzun vâdeli kaynağın ortadan kalkması kendisini şu şekillerde gösterebilir :

- a. Mevcut bir borcun vâdesinin gelmesi,
- b. Yüksek maliyetli bir kaynağın daha ucuz bir kaynakla değiştirilmesi,
- c. İşletmeden kâr dağıtımı şeklinde önemli bir miktar öz varlığın çekilmesi,
- d. Ortaklardan bir veya bir kaçının hisselerini işletmeden çekmeleri.

Yukarıda da söylenildiği gibi uzun vâdeli borcun kullanılmasını gerekli kılmış nedenin ortadan kalkmamasına rağmen, borç vâdesinin gelmesi yeni bir uzun vâdeli kaynak bulmayı gerektirecektir. Genellikle uzun vâdeli borçlar yıllar boyu biriken kârlarla ve amortisman karşılıkları fonları ile itfa edilirler. Ancak, elde edilen kârların cılız olması veya işletmeden çekilmesi, amortisman karşılık fonlarının ise yeni yatırımların finansmanında kullanılması halinde borç itfası için bu kaynaklardan faydalanmak mümkün olmayabilir. İşte bu durumlarda borcun ödenmesi için öz varlık ve dış kaynak fonlarına baş vurmaya gerekli olur.

Özellikle faiz fiyatının düştüğü dönemlerde yüksek faizli mevcut bir borcu geri ödemek ve bu borcu itfa etmek için düşük faizli borç kaynağından faydalanmak rasyonel bir davranış olur. Keza dağıtılmamış kârların yıllar

boyunca birikerek öz varlığı borçlara oranla kabartması halinde bir kısım kârların işletmeden çekilmesi öz varlık randımanını yükseltir. Yüksek maliyetli öz varlık fonlarının işletmeden çekilmesi ile, diğer faaliyet hacmi daraltılmıyacaksa, yeni ve uzun vâdeli fon kaynaklarına ihtiyaç duyulacaktır. Bu kaynakların daha düşük maliyetli vâdeli borç veya tahvil olacağı açıktır.

Kâr dağıtımına ek olarak bir veya birden çok ortağın işletmeden hisselerini çekmeleri de mevcut bir kaynağın ortadan kalkması demektir. Bu ayrımlara rağmen firma faaliyetlerinin aynı seviyede devam etmesi halinde ortadan kalkan kaynağı bir yenisi ile ikame etmek zorunludur.

Uzun Vadeli Fon Kaynakları :

Uzun vâdeli fon kaynakları dış kaynaklar ve iç kaynaklar adları altında iki grupta toplanabilirler. Dış kaynaklar çeşitli uzun vadeli borçlardır. İç kaynaklar ise öz sermaye ve dağıtılmamış kârlar olmak üzere iki çeşittir. Her ne kadar yeni bir ortak alınması, mevcut sermayedarın firmaya ek sermaye koyması veya hisse senedi çıkarılması sureti ile faydalanılan bu sermaye kaynağı bir dış kaynak gibi görünürse de, borç kaynağından değişik bir karakter taşır ve bir iç kaynak olarak nitelenir.

Uzun vâdeli dış kaynaklar:

- a. Uzun vâdeli banka borçları,
- b. Uzun vâdeli şahıs borçları,
- c. Tahvil

olmak üzere üç kısma ayrılır. Bu borçların her biri maddî bir teminata bağlanmış olabileceği gibi böyle bir teminattan yoksun da olabilirler. Keza, uzun vâdeli banka ve şahıs borçları senetsiz ve senetli borç niteliğini taşıyabilirler. Yani bir borç senedine bağlanmış veya bağlanmamış bulunabilirler.

Tahvil çıkarmak sureti ile borçlanmak yalnız anonim ortaklıklar için mümkündür. Bu borç kaynağını diğer iki kaynaktan ayıran özellik borcun itibarî kıymetleri eşit ve aynı ibareleri taşıyan senetlerle vesikalandırılmış olmasıdır. Bunun yanında tahvil yolu ile borçlanma Türk Ticaret Kanununda belirtilmiş belirli formalitelerin tamamlanması ve belirli şartların yerine getirilmiş olmasını gerektirir.

Sermayenin artırılması sureti ile iç kaynaklardan faydalanma, dağıtılmamış kârlar yolu ile faydalanmadan kaynağın büyüklüğü bakımından farklılık gösterir. Dağıtılmamış kârlar kaynağı firmanın yıllık kârı ile sınırlanmış olduğu halde yeni sermaye tedariki bir etapta daha büyük bir fon elde edilmesini imkân dahline sokar. Bunun için sınırlı ve yıldan yıla ortaya çıkmaya devam eden uzun süreli veya devamlı fon ihtiyaçlarının dağıtılmamış kârlarla karşılanması işletmeye bazı avantajlar temin edebilir. Dağıtılmamış kârlar ileride ortaya çıkması muhtemel sürekli fon ihtiyaçları için bu günden kaynak hazırlamada da faydalı olurlar. Sermaye artımı bir partide dağıtılmamış

kârların karşılayamadığı ihtiyaçların giderilmesinde kullanılabilir. Dağıtılmış kârlar dışında öz varlık fonlarından faydalanma şahıs firmalarında işletme sahibinin işletmesine ek sermaye koyması veya ortak olması sureti ile mümkün olabilir. Anonim ortaklıklar dışındaki ortaklıklarda ise mevcut ortakların sermaye paylarını artırmaları veya ortaklığa yeni ortaklar almaları sermaye kaynağından faydalanma demektir. Anonim ortaklıklarda sermaye kaynağından faydalanma hisse senedi satışı sureti ile olur. Hisse senedi iki çeşittir: İmtiyazlı hisse senedi ve âdi hisse enedi. İmtiyazlı hisse senedi âdi hisse senedine kıyasla sahibine diğer hissedarlardan önce ve daha yüksek kâr payı almak, oylamada imtiyazlı olmak ve tasfiyede diğer hissedarlardan önce hissesini almak gibi öncelikler verebilir.

Buraya kadar işletmelerde uzun vâdeli fon ihtiyacını yaratan nedenler ve bu tür ihtiyacın karşılanabileceği çeşitli fon kaynakları özet olarak anlatıldı. Yurdumuzda küçük işletmeler öz varlık kaynağı dışında uzun vadeli bir kaynağa, maalesef, sahip değillerdir. Anonim ortaklıklar dışındaki firmalar veya ortaklıklar ise tahvil ve hisse senedi ihracı dışındaki bütün kaynaklardan faydalanabilirler. Ancak şunu söylemek yerinde olur ki, bu işletmeler için de geniş bir uzun vâdeli fon kaynağının bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Uzun vâdeli fon ihtiyacını tespit eden bir anonim ortaklık için bu ihtiyacın karşılanabileceği çeşitli iç ve dış kaynaklar bulunmaktadır. Ortaklığın ve mevcut ortakların çıkarlarına en uygun kaynağı veya kaynakları seçmek fon ihtiyacını tespit etmek kadar, hattâ ondan da çok çalışmayı gerekli kılar. Bundan sonraki yazımızda alternatif seçim metodları üzerinde durulacaktır.

Sizin Bankanız

TÜRKİYE HALK BANKASI

Memleketin her köşesinde hizmetinizdedir.

(Basın : 60373 - A - 21936)

Asabi ağrılara karşı...

GRİPİN

faydalıdır

GRİPİN, baş, diş, adale, sinir ve lumbago ağrılarını teskin eder
GRİPİN, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır
GRİPİN, günde 4 saat ara ile 3 adet alınabilir

Ascota

MUHASEBE ve HESAP
MAKİNALARI

Olympia

YAZI ve HESAP MAKİNALARI

Anker

YAZAR KASALARI

SATIŞ ORGANİZASYON BAKIM

BÜROMAKİNA

TİCARET VE SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ

Meclisi Meb'usan Caddesi, 551, Türker Han

Fındıklı — İstanbul

TAŞRA TEŞKİLÂTI

ANKARA :

Sümer Sokak 7/4
Yenişehir
Tel. : 12 83 10

İZMİR :

Fevzipaşa Bulvarı 13
Banco di Roma üstü
No. : 201 - 202
Tel. : 33 273

ADANA :

Abidin Paşa Caddesi
10. Sokak No. 119
Tel. : 64 15

TÜRKİYE'DE İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİNDE TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ ÇALIŞMALARI (*)

Max T. SCHMID

Programımıza göre öğleden sonraki bu ilk konuşmanın konusu muhasebenin temel kavramları ve prensipleridir. Ancak, bunu ve seminer kapsamında yer alan diğer konuları daha iyi değerlendirmeyi sağlayacağı düşünülerek, bu toplantının ilk bölümünü tekdüzen muhasebe plânı'nın (sistemin) kısa bir izahına hasrederek ikinci bölümde kavramlar ve prensipler üzerinde duracağız.

Türkiye İktisadî Devlet Teşekkülleri için tekdüzen muhasebe plânı, İktisadî Devlet Teşekküllerini yeniden düzenleme komisyonunca hazırlanmıştır. Bu komisyon, 3460 Sayılı Kanun, ek ve tadillerinin yerini alan 440 sayılı Kanun'un geçici birinci maddesi hükmünce, mezkûr Kanun'un öngördüğü konuların uygulanması amacı ile kurulmuştur. Komisyon, Kanunun geçici 1. maddesi kapsamında tarif edilmiş bulunan görevlerin yerine getirilmesi için, bir uzmanlar grubu teşkil etmiştir. Bu kadro bir takım fonksiyonel bölümlere ayrılmıştır. Bunlardan biri olan malî işler ve muhasebe grubu, söz konusu geçici maddenin aşağıda belirtilen d, f, ve g fıkralarınca yapılması öngörülen işleri yürütmek amacıyla kurulmuştur.

Madde 1 d — Teşekküllerin malî bünyelerini incelemek ve bu konuda alınması gereken tedbirleri tesbit etmek.

Madde 1 f — Teşekküllerin aktif ve pasif kıymetlerinin yeniden değerlendirilmesine ait esasları tesbit etmek.

Madde 1 g — Muhasebe usullerinin islâhı ve yeknesaklaştırılması için esaslar tesbit etmek.

Bu üç görevin hepsinin birbirine bağlı ve tek bir program bütününün bölümleri olduğu kabul olunmuştur. Malî bünyeler ile aktif ve pasif kalemlerin yeniden değerlendirilmesi, güvenilir, uygun ve yeknesak bir muhasebe sisteminin varlığına bağlıdır. Böyle bir sistem ise, sahiplere, yatırım yapanlara, alacaklılara ve diğer dış ilgililerle plânlama ve kontrol ve özel araştırma analizleri yapmak maksadıyla yönetimin ihtiyaç duyacağı bilgileri verebilen şümüllü bir rapor sistemini sağlamak üzere formüle edilen genel kabul görmüş kavram ve prensipler üzerine tesis edilebilir.

I. Birinci Konu — Mali Bünye İncelenmesi :

Bu konu, iki safhada ele alınmıştır.

1. Yeniden Düzenleme Komisyonu tarafından, münferit teşekkül yöneticileri ile işbirliği yapılacak tesbit edilen esaslara müsteniden, teşekkülle-

(*) D. P. T. tarafından Ankara'da «Tekdüzen Muhasebe Semineri» nde 10 Kasım 1969 tarihinde verilen tebliğdir.

rin yeni kuruluş kanunları kapsamına alınmak üzere sermaye ihtiyaçlarının tayini,

2. Beş Yıllık Plân dönemleri içinde erişilmesi mümkün olan varlıklar, borç ve sermaye yapıları için plânlı amaç ve hedeflerin formüle edilmesine yardımcı olacak varlıklar ve malî bünye incelenmeleri yapılması.

Yukarıda belirtilen birinci safhada modern malî analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu teknikler: döner sermayenin tesbiti maksadiyle bilânçonun dönen ve duran varlıklar kalemlerine bölünmesi, rasyo ve trend analizleri, nakit akımını sağlamak ve tasvip edilmiş yeni tesis ve diğer varlıkların tayini için yararlı kalemlerin bilânço ve kâr-zarar tablosu içinde tekrar bölünmesine istinat etmiştir. Programın bu kısmında yer alan sınıflama ve değerlendirme kavramları, tek düzen muhasebe sistemi içinde yer alan temel kavramlar ve prensiplerle koordine edilmiştir. Bu yolda tesbit edilen 29 İktisadî Devlet Teşekkülünün sermaye ihtiyaçları komisyon tarafından tasvip edilmiştir.

İkinci safhada ise büyük bazı İktisadî Devlet Teşekküllerinin malî bünyesi tetkik ve tahlil edilmiş ve bu teşekküller için 5 yıllık plânda nazarı itibara alınmak ve devre devre geliştirilmek üzere varlıkların uzun vâdeli reel plânları hazırlanmıştır.

II. İkinci Konu — Yeniden Değerleme :

Paris Üniversitesi Profesörü Pierre Lauzel de dahil olmak üzere üç uzmandan müteşekkil bir grub aşağıda açıklanan konularda ayrıntılı çalışmalar yapmışlardır.

1. Türk lirasının değeri, yeniden değerlemeyi mümkün kılacak ölçüde «stable» olmuş mudur? Zaman uygun mudur?

2. Hangi kalemler yeniden değerlendirme kapsamına alınmalıdır?

3. Hasıl olacak yeniden değerlendirme artışı nasıl bir işleme tâbi tutulmalıdır? Vergiye tâbi bir gelir olarak mı mütalâa edilmelidir, yoksa vergiden muaf mı tutulmalıdır?

Uzmanların hazırladıkları raporlar hepsinin aynı sonuçta fikirbirliğine vardıklarını göstermiştir.

1. Yeniden değerlendirme için zaman uygundur. Gerçekleşme imkânı vardır. Türk lirasının değeri yeniden değerlemeyi mümkün kılacak ölçüde dengelidir.

2. Sadece sabit değerler kalemleri yeniden değerlendirme kapsamına alınmalıdır.

3. Yeniden değerlendirme artışı vergiden muaf tutulmalı ve gelir vergisinden de muaf tutulmalıdır.

Söz konusu raporlar komisyonu ilgililerine tanzim (koordine) edilerek Maliye Bakanlığınca kurulan bakanlıklararası bir komite tarafından, bu artışın gayrisafî millî hasılat üzerindeki etkilerinin tesbiti ve vergi uygulamasının tayini amacıyla tartışılmıştır.

Komasyon yetkililerince hazırlanan bir nihaî rapor ve teklifler Komasyon tarafından onaylanmış ve Maliye Bakanlığına tevdi edilmiştir.

III. Üçüncü Konu — Tekdüzen Muhasebe Kavramları, Prensipleri, Hesap, Plân ve Sistemleri :

Bu, programın ağırlık merkezini teşkil etmektedir. Bu konuda çok geniş bir açıklama verilmiş bulunmakta idi. İktisadî Devlet Teşekkülleri dahilinde halen merî olan muhasebe ve rapor uygulamasının tetkiki sonucunda, Türkiye'de muhasebe çalışmalarının iktisadî devlet teşekküllerinde ve aynı zamanda özel sanayi kuruluşlarında geniş ölçüde islâh ve modernize edilmesinin gerekli olduğu kanaati hasıl olmuştur.

Böyle bir modernizasyon çalışması, idarecilerin, seri bir gelişme ve artan rekabet şartları ile ortaya çıkan, günü gününe bilgi alma ihtiyaçlarına cevap verecek ölçüde yararlı ve uygun muhasebe kavramları, prensipleri, rapor sistemleri ve hesap plânlarının hazırlanması ve tesbiti üzerinde yoğunlaştırılmalıdır.

Bütün modern ekonomik faaliyetler, plânlama, organizasyon, yönetim, istihsâl, malûmat değerlemesi, faaliyetlerin kontrolü, sonuçların açıklanması çalışmalarını kapsar. Muhasebenin de bunların içinde önemli bir hissesi vardır.

Kâr için bütçe, malî yönetim teknikleri, mukayeseli yatırım analizi, sürekli maliyet düşürülmesi ve kontrolü, açık ve bilgi verici tablolar, idareciye, kâr hedeflerini gerçekleştirmeye yardımcı olabilecek muhasebe araçlarıdır. Bunlar, ancak bilimsel muhasebe prensipleri, işlem ve pratiğine dayandığı takdirde değerli araçlar olarak mütalâa edilebilir. Bunlar: stok - devir süratleri, vesair varlıklar devir süratleri rasyolarında açıklandığı gibi sermaye devirini süratlendirerek büyük miktardaki donmuş meblâğların bu durumdan kurtarılmasında yönetime yardımcı olurlar.

Bu mütalâalar tahtında aşağıdaki konuları içine alan bir çalışma programı geliştirilmiştir.

1. Temel kavramlar, muhasebe prensip ve kaideleri,
2. İç ve dış bütün ihtiyaçları karşılayacak entegre bir rapor,
3. Tekdüzen hesap plânı,
4. Terminoloji - tarif ve açıklamalar,
5. Muhasebe, malî işler ve kontrol dairelerinin organizasyonu,
6. Mevzuat,
7. Yeniden değerlendirme, amaçlar, prensipler, metod ve teknikler,
8. Kâr plânlamasına ve faaliyet kontrolüne elverişli bütçeler,
9. El kitapları, bilgi malzemeleri ve çalışmaların koordinasyon ve hazırlanması.

Bu çalışmalar, üç seneyi aşkın bir süre, (Maliye Bakanlığı Teftiş ve He-

sap Kurulları Uzmanları, İstanbul ve Ankara Üniversiteleri ile Akademiler öğretim üye ve görevlileri, İDT ve özel sanayi kurulları muhasipleri ve bir yabancı danışmandan teşekkül eden takriben 20 kişilik bir kadro tarafından yürütülmüştür. Yüksek Denetleme Kurulunu temsilen bir yetkili Yeniden Düzenleme Komisyonu toplantılarına muntazaman katılmış olmasına rağmen, ayrıntılı çalışmalara bu kuruldaki kimse katılmamıştır. İştirâkleri mutlâka faydalı ve çalışmayı hızlandırıcı nitelikte olacaktı. Ancak katılmamış olmaları da çalışmaların ilerlemesini engellememiş ve alınan sonuçları menfî yönde etkilememiştir.

Bu çalışmaların amacı, aşağıda belirtilmiş bulunan hedeflere yönelen geçmiş bir tekdüzen muhasebe plânının formüle edilmesi idi.

— İhtiyaç hissedilen bir muhasebe felsefesinin, temel muhasebe kavram ve prensipleri şeklinde ifade edilmesi;

— En yüksek kullanılışlılık ölçülerine göre tanzim edilmiş bilgi alma durumundaki mercilerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte raporlar modelleri hazırlanması ve takdim esaslarının açıklanması;

— Muamelelerin özetlendiği hesapların sınıflandırılması ve kapsamlarının belirtilmesi;

— Teşekküller arasında ve hattâ memleket ölçüsünde mukayeselerin ve gerekli konsolidasyonların yapılmasına imkân hazırlanması;

— Geliştirilmiş ve yeknesak bir terminolojinin hazırlanması;

— Malî fonksiyonun nasıl organize edilmesi gerektiğinin gösterilmesi.

Çalışma konularının her biri özel uzman gruplarına verilmiş ve alınan sonuçlar bütün grupların katıldıkları koordinasyon toplantılarında gözden geçirilmiştir. Ve sayın bayanlar ve baylar, bu toplantılardaki tartışmalar yorucu, derin ve bazen hararetle olmuş, fakat daima ortak bir kararla sonuçlandırılmıştır.

Misâl olarak, hangi muhasebe prensipleri ve prosedürlerinin örnek alınması gerektiğine karar verirken, Türkiye ve Batı dünyasının ileri gelen ülkelerinde muhasebe alanındaki çalışmalar tetkik konusu olmuştur. Ticaret Kanununda yer alan mevcut Türk prensipleri, Vergi Usûl Kanunu, Yüksek Denetleme Kurulu yayınları ile İDT ve özel sanayi kuruluşlarının aktüel uygulamaları, çalışmalarda kullanılmıştır. Son zikredilen dökümanlar, İDT'nin 51 ine ait muhasebe plân ve yönetmeliklerinin ayrıntılı incelemelerini kapsamaktadır.

Türkiye dışındaki ülkelerdeki muhasebe uygulamaları konusundaki araştırmalar, Belçika, İngiltere, Fransa, Almanya, İsviçre ve Birleşik Amerika Devletlerini içine almıştır. Tabiatıyla, bu program çerçevesinde, değişik endüstri gruplarına ait çeşitli Alman tekdüzen muhasebe plânları (Einheits Kontenrahmen), Avusturya tekdüzen muhasebe plânı ve Fransız tekdüzen muhasebe plânı (Plan Comptable General) gibi mevcut tekdüzen muhasebe plânları, derinlemesine tetkik edilmiştir.

Bu çalışmalar sonucunda görülmüştür ki; muhasebe ilmi, prensipleri, metodları, prosedür ve tekniği, en yüksek olgunluk, mükemmeliyet ve kullanılabilirlik seviyesine Birleşik Amerika'da ulaşmıştır. Bu ülkede, diğer ülkelere göre, kavram ve prensipler en seçkin formülasyon ve kullanma şeklini bulmuş, daha iyi teşkilatlanmış ve işletme ve muamelelerin hacimlerine oranla daha fazla basitleştirilmiş olduğu görülmüştür.

A.B.D. de konu ile ilgili çok geniş çapta literatür mevcuttur. Muhasebenin bütün alanlarında ortaya çıkan problemler, meslekî teşekküller ve 70.000'in üzerinde muhasip üyesi bulunan Amerikan Yeminli Muhasipler Enstitüsü (AICPA) ve devlet kuruluşlarınca tartışılmaktadır. Halen Birleşik Amerika'da 100.000'in üzerinde yeminli muhasip mevcuttur ve sermaye piyasasının kontrolü için menkul kıymetler komisyonu tesis edilmiştir.

Yapılan araştırmalar, Amerikan işletmecilik ve yönetim tekniğinin Avrupa ülkelerinde sürekli olarak yayıldığını ve buna paralel olarak Amerikan muhasebe tatbikatının gittikçe daha geniş ölçüde benimsendiğini ve kabul edildiğini göstermektedir. Bu eğilim, 1965'te revize edilmiş şekliyle Alman Anonim Şirketler Kanunu ve Fransız «Plan Comptable General» in son baskısında kendisini göstermektedir. Türkiye'de yazılmış bulunan bazı eserler de, Amerikan prensip ve tatbikatını temel almışlardır. Bunun bir örneği, Yüksek Denetleme Kurulu'nun bilanço, gelir tablosu ve malî analiz ile ilgili olan «mürakabe rehberidir.»

Bu nedenle, Türk Muhasebe Plânı, daha ziyade Yeminli Muhasipler Enstitüsünce yayınlanan «İşletme Kuruluşları için Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri» adlı eserde formüle edilmiş olan ve halen geçerli bulunan muhasebe prensip ve tatbikatından faydalanmak suretiyle hazırlanmıştır.

İlim de sanat gibi millî hudutlarla sınırlandırılmaz ve uluslararası bir nitelik taşır. Sadece memleketin özel ihtiyaç ve icaplarına göre farklılıklar gösterebilir. Bu anlamda, Tekdüzen Muhasebe Plânı'nın temel kavram ve prensipleri, Türk örf adetlerine ve hukukî şartlarına uygun bir şekilde Türk uzmanlarınca hazırlanmış bir Türk eserdir. Bugün başarılı ekonomilerde tatbik olunan bu prensip ve tatbikat esasları Türkiye'nin günümüzdeki ihtiyaç ve gelecekte ortaya çıkacak şartlarına adapte edilmiş şeklidir. Bu konuya ileride tekrar temas edilecektir.

IV. Dördüncü Konu — Uygun Bir Rapor Sisteminin Tesisi :

Uygun bir rapor sistemi hazırlanması'nın amaçları aşağıda belirtilmiştir.

1. Münferit teşekküllerin özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek, şekil ve muhteva yönünden yeknesaklığı sağlayabilecek nitelikte bir rapor sistemi modelinin geliştirilmesi,

2. Bu sistem: kuruluş sahipleri, bankalar, alacaklılar ve diğer ilgili mercilere gerekli bilgiyi sağlayabilmelidir. Sistem: varlıkların optimal derecede kullanılması ve kâr olarak para ile ifade edilen amaca ulaşılması için yöne-

tim plânlama, teşkilâtlanma, koodinasyon ve kontrol için lüzumlu bütün malûmatı vermelidir.

3. Dört tip tablo hazırlanmıştır.

a. Bilânço, kâr ve zarar tablosu ve bunların herbirine ait tâlî cetvellerden teşekkül eden malî tablolar,

b. Yönetim kontrol raporları: bunlar teşkilât içi fonksiyonel selâhiyet ve mesuliyet bölümlenmesi ile sorumluluk kavramına istinat ettirilmiştir. Bu raporlar bütçe rapor sistemi ile entegre edilecektir.

c. Analitik çalışmaları, önemli veriler ile koodine etmek üzere, birbirleri ile ilgili faaliyet verilerini mukayese eden raporlar ile rasyo, yüzde ve trend raporları.

d. Teşekkülün bağlı bulunduğu Bakanlık, Maliye Bakanlığı, Yüksek Denetleme Kurulu, Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Devlet İstatistik Enstitüsü gibi devlet dairelerine sunulacak raporlar.

Yukarıda belirtilmiş bulunan amaçlarla yapılmış bulunan bazı ön çalışmalar şöylece sıralanabilir :

1. Halen bütün iktisadî devlet teşekküllerinde fiilen kullanılmakta bulunan malî, muhasebe, istihsâl, bütçe ve diğer nevî kontrolla ilgili rapor örnekleri toplanmıştır.

2. Bu raporlar, kullanma amacı, muhteva ve şekilleri itibariyle gruplanarak sunulan merci açısından kullanışlılık durumları tahlil edilmiştir.

3. Raporları alan mercilerin bunları değerlendirmeleri incelenerek raporlarda sunulan bilgilerin gerekli olup olmadıklarının tesbitine çalışılmıştır.

4. Toplanmış bulunan raporların mukayeseli listeleri hazırlanmıştır. Bu raporlar: faydalananlar, amaç, hazırlandığı devreler ve bilgi muhtevaları itibariyle sınıflandırılmıştır. Bilâhare bilgilerin standardizasyonu amacıyla söz konusu listeler, raporların basitleştirilmesi, düzene sokulması ve birleştirilmesi çalışmalarında yardımcı olarak kullanılmıştır.

5. İdarî kontrol ve malî tablolar konusunda daha ileri bilgiler edinmek amacı ile diğer ülkelerde kullanılan rapor şekilleri de incelenmiştir.

V. Beşinci Konu — Hesap Plânı :

Tekdüzen bir hesap plânı ve muhasebe sisteminin tesisi cüretkâr bir teşebbüs olmasına rağmen, iktisadî devlet teşekkülleri rapor sistemlerinde şekil ve muhteva yönünden arzulanan yeknesaklığı ve karşılaştırılabilirliği (mukayese imkânını) sağlayacak, tekdüzen bir sınıflandırma sisteminin hazırlanması zarurî telâkki edilmiştir.

Problem; dökümhaneler, tekstil ya da kimya sanayii gibi farklı işletme kuruluşlarında uygulanabilecek nitelikteki teşekküllerin büyük kısmı için ortak hesap sınıfları geliştirmek idi.

Bu maksatla, 51 lüyük çapta İDT'ne ait hesap plânları üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bunlar önce aşağıda gösterilen iktisadî faaliyet grupları itibariyle sınıflandırılmışlardır.

1) İmalât, 2) Maden istihracı, 3) Münakalât, 4) Ticaret, 5) Hizmetler, 6) İnşaat, 7) Tarım, 8) Sigorta, 9) Bankacılık,

Faaliyet grupları itibariyle hesap isimleri icmalleri hazırlanmış ve bunlar daha sonra toplu hesap listeleri halinde birleştirilmişlerdir.

Bu listeler dışında bilgi alma ihtiyaçları gözden geçirilmiş, mevcut ve ideal raporlar dikkate alınarak hesap listeleri hazırlanmıştır.

Bunu takiben bütün hesap grupları tahlil edilerek Tekdüzen Hesap Plânı kapsamının dahil edilecek hesaplar tesbit edilmiştir.

Tahmin edileceği gibi, bu tecrübe de göstermiştir ki, teşekkülün durumunu gösteren bilânço hesapları, teferruat hesaplarına kıyasla daha çok ortak özelliklere sahiptirler ve daha kolay standartlaştırılabilirler. Bununla birlikte, nominal hesaplar için geniş sınıflamalar yaparak ve bunları yeni tekdüzen gelir tabloları ile koordine ederek, bilânço hesaplarında olduğu gibi bu hesaplar için de aynı yeknesaklıkta pratik bir standardizasyon sağlanması mümkün olabilmektedir.

Hasılat ve hasılatın indirimleri, satılan mal maliyeti, direkt işçilik, direkt malzeme ve genel imâl giderleri, araştırma ve geliştirme, pazarlama, satış ve dağıtım gibi faaliyet giderleri, genel ve idari giderler ve diğer gelir ve gider hesap sınıfları bütün teşekküller için kullanılabilir niteliktedir.

Hesap plânı, bütün büyük sınaî ve ticarî teşekküllerde ve gerekli adaptasyonların yapılması şartı ile banka ve sigorta kuruluşlarında uygulanabilecek niteliktedir. Yapısı itibariyle, her türlü veri hazırlanması şeklinde başarı ile kullanılabilir. Verilerin el ya da elektronik cihazlarla hazırlanması uygulamada farklılık yaratmayacaktır. Aynı zamanda, standart ve direkt maliyet de dahil olmak üzere bilinen bütün maliyet sistemlerinde kullanılabilir imkânı sağlamaktadır.

Nominal hesapların sınıflandırılması; analizlerin nevi, fonksiyonlar itibariyle sorumluluk merkezleri, mamûller ve değişkenlik açılarından tahlilini mümkün kılmaktadır.

Yeniden gruplamalar yolu ile daha ileri seviyelerde analizlerin yapılması da mümkündür.

Teklif olunan malî işler ve muhasebe dairelerinin organizasyon esasları, İDT çerçevesindeki bu tip dairelerin reorganizasyonu için bir prototip örnek sağlamaktadır. Bu örnek, iş yerlerinde yürütülmesi gerekli faaliyetler ve fonksiyonların bölüm ve alt bölümlere ayrılması ve ana departman ve bölüm başkanlarının görev tariflerinin sümüllü bir şekilde araştırılması sonucu hazırlanmıştır.

Tekdüzen Muhasebe Plânı son şeklini almış ve aşağıda zikredilen kitaplar halinde basılmıştır.

1. Giriş,

2. Muhasebenin Temel Kavramları ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri,

3. Rapor Sistemi,
4. Tekdüzen Hesap Plânı ve Açıklamaları,
5. Malî İşler, Muhasebe ve Kontrol Dairelerinin Organizasyonu,
6. Terimler ve Açıklamalar.

Maliyet ve bütçe kontrol kavramları, muhasebe prensipleri ve rapor sistemi el kitaplarında yer almaktadır. Ancak, muhasebe plânının İDT uygulanması esnasında bu konularda da özel el kitaplarının hazırlanması plânlanmış bulunmaktadır.

Tekdüzen muhasebe plânında, temel kavram ve muhasebe prensipleri şeklinde ifade olunan muhasebe felsefesi de tesis edilmiş bulunmaktadır.

Rapor sistemi, azamî kullanışlılık ölçülerine uygun olarak tanzim edilmiş olduğu gibi bir sermaye piyasasının tesisinde hisse senedi ve tahvillerin tescili ve üçer aylık raporlar hazırlanmasını da sağlayacaktır.

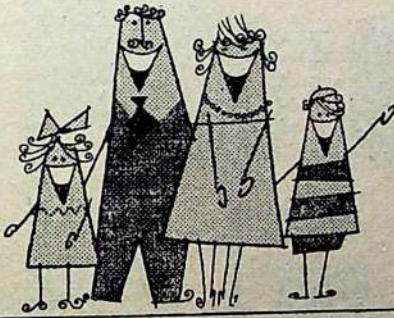
Tekdüzen Hesap Plânı raporların zamanında ve süratle hazırlanmasına imkân verebilecek temel yapıyı sağlamaktadır.

Plân gayrisâfi millî hasılat, fon akım tabloları, endüstri grupları ve sair iktisadî kesimler arasında produktivite ve kârlılık mukayeselerini gösteren tablolardaki memleket ölçüsündeki istatistikî hesaplamaların doğruluğunu artıracaktır.

Plân aynı zamanda, faaliyet değeri lenmesi ve kârlılığın artırılması konularında bir kontrol aracı olacak olan gelişmemiş bütçe sistemlerinin tesisine geniş ölçüde yardımcı olacaktır. Bu tip bütçeler, ileride kısa ve uzun vâdeli plân çalışmalarında, yatırım kararları alma ve malî kontrol konularında gerçekçi araçlar olarak kullanılabilirler.

Bu plânın İDT'de uygulanmasına derhal başlanabilir. Uygulamanın ilk safhalarında, idarî personel ve muhasebe elemanları için bir eğitim gerektirecektir. Uygulama çalışmaları esnasında, çeşitli endüstri gruplarında yapılacak tatbikatlarda yeknesaklığa halel gelmemesi, duplikasyonların önlenmesi ve kabule şayan değişikliklerin yeknesak bir çerçeve dahilinde kalmalarını temin için, küçük çapta fakat ehliyetli bir uzman grubunun uygulama çalışmalarına nezaret ve çalışmaları koordine etmesi gereklidir.

Florürlü diş macunu

Diş etlerini kuvvetlendirir
Diş minelerini sertleştirir
Çürümeleri önler

(Radar Reklâm : 1301)

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır • Eskiz ve program hazırlanır
Objektif tavsiyelerde bulunulur • Tespit edilen programlar titizlikle
yürütülür.

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

(Basın: 61118)

TEMEL KAVRAMLAR VE TEKDÜZEN MUHASEBE PRENSİPLERİ (*)

Max T. SCHMID

Bundan evvelki oturumda tekdüzen muhasebe sisteminin hazırlanması için yapılan araştırma ve tetkiklerin alan ve hacmi ile hangi kaynaklardan yararlandığını açıklamıştık. Şimdi de kısaca, temel muhasebe kavramları ve prensipleri - mahiyetleri, amaçları, yapıları ve muhasebe çalışmaları ile muhasebeciler için olan öneminden bahsedeceğiz.

Konumuzu daha iyi tasvir etmek ve böylece muhasebe kavram ve prensipleri hakkında daha iyi bir görüş sağlamak için önce muhasebenin mahiyeti üzerinde duralım.

Muhasebe ile ilgili faaliyetler teşhis ve tefrik, toplama, kayıt, sınıflama, özetleme ve tefsir; ham madde mubadele muameleleri ya da bunlara muadil malî nitelik taşıyan ekonomik olaylar, hedefi ise; kendi bilimsel doktrininin bir sanat inceliği ile uygulayıp kullanarak muhtelif ilgililere gerekli bilgileri temin eden şümüllü bir haberleşme hizmeti olarak tarif ve kabul edilmektedir.

Muhasebe çalışmalarının mesnedini teşkil eden ilmi esaslar, temel muhasebe kavram, prensip ve kaideleri olarak formüle edilmektedirler.

Muhasebenin temel kavramları, işletme kişiliklerinin iktisadî davranışlarına yön veren mevcut örf ve adetlerle mevzuata anlam veren temel düşüncelerin formüle edilmiş şeklidir. Bu kavramlar, toplumun iktisadî hayatına yön vermek üzere tesis edilen esasları belirtirler. Bunlar aksiyon değil, insan yapısı faaliyet kaideleri olup muhasebe prensip ve kaidelerinin geliştirildiği temeli teşkil ederler.

Muhasebenin temel kavram ve prensipleri: ilgili kural metod, usûl ve tekniklerle birlikte işletmecilikle ilgili muameleler ve olayları yansıtan bir enformasyon hizmetinin temini için gerekli bilgi yapısını teşhiz ederler. Bunlar, işletmenin yönetim ve kontrolü ile yatırımcı birimler, alacaklılar ve yöneticiler için gerçekçi bilgi almada yardımcı olurlar.

Muhasebe teorisi ile, muhasebe teorisinin aktüel meselelere uygulanması anlamına gelen muhasebe tatbikatını birbirinden ayırmak gerekir. Bu, muhasebe metodları, prosedür ve tekniklerinden meydana gelir. Muhasebenin bu iki cephesinin hedefleri ve nihaî mamûlleri, Tekdüzen Hesap Sistemi çerçevesinde sunulan yekpare rapor sisteminde yer alan muhasebe enformasyonudur.

Tekdüzen Muhasebe Plânı dahilinde on temel kavram yer almış bulunmaktadır. Bunlar daima aynı şekilde kabul ve formüle edilmemekle birlikte

(*) D.P.T. tarafından Ankara'da tertiplenen «Tekdüzen Muhasebe Semineri»nde 10 Kasım 1969 tarihinde verilen tebliğdir.

ileri sanayi ülkelerinin pek çoğunda işletme kuruluşlarınca tatbik edilmektedirler.

Muhasebenin temel kavramları ve muhasebe prensiplerinin ayrımında bir yeknesaklık yoktur. Bu sebeple plânda yer alan kavramlar, başka yerde rastlanınlara nazaran farklı olabilir. Bununla beraber, seçilen on temel kavramı prensipler için elverişli bir alt yapı teşkil etmektedir.

Kavramların seçimi indî değıldir. Bunlar zorunlu olarak, sorumluluk kavramına, iktisadî olay ve faaliyetlere ve uygulandıkları mikro ve makro iktisadî ortama dayandırılmış bulunmaktadır.

Bu on temel kavram şunlardır:

1. Sosyal sorumluluk kavramı,
2. Kişilik kavramı,
3. İşletmenin sürekliliğı kavramı,
4. Para ölçüsü kavramı,
5. Dönemsellik kavramı,
6. Maliyet esası kavramı,
7. Objektif belge kavramı,
8. Tutarlı ve karşılaştırılabilir rapor sistemi kavramı,
9. Tam açıklama kavramı,
10. Muhafazakârılık kavramı.

Bu on temel kavramı ayrıntılı bir şekilde tartışmak için zamanımız müsait değıldir. Bu esasen sistemin ilgili bölümünde yapılmıştır. Burada yalnızca kavramların önemli yönlerine temas edilecektir.

Sosyal Sorumluluk kavramı :

Muhasebeye sosyal bir bilim niteliğini kazandırır. Muhasebenin moral temelini yaratır. Muhasebenin, kuruluşa, sahiplerine, alacaklılarına, diğler ilgililere ve geniş açıda tüm topluma karşı olan çeşitli sorumluluklarını gösterir. Muhasebenin, tarafsızlık, doğruluk ve adalet ilkelerini formüle eder. Nitekim muhasebenin otomatik bir faaliyet değıl, özellikle değerleme ve sonuçların tefsirinde insan muhakemesine dayanan bir çalışma olması hasebiyle, muhasebecinin taşıdığı sorumluluğı hissetmesi, dahili ve harici bütün menfaatler karşısında adil ve tarafsız olması gerekir.

Kişilik Kavramı :

İşletme ya da ekonomik kişilik, özdeş bir anlamdaki muhasebe kişiliğinin mahiyetini açıklar. Kişilik kavramı, muhasebe disiplininin bir temeli olarak kişilik teorisini ortaya çıkarmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, kuruluşun büyüklüğü ve mülkiyetin ölçüsü ne olursa olsun, malsahipleri teşebbüsten tamamiyle ayrı olarak mütalâa edilmektedirler. Bütün hesap ve raporlar kuruluş sahibinin değıl, kuruluş adı ile ifade edilir. Malsahibi, hukukî statüsü itibarıyla fon kaynaklarından biri olarak mütalâa edilir.

İşletmenin Sürekliliği Kavramı :

Kuruluş sözleşmesinde aksine bir kayıt bulunmadıkça, bir işletmenin hayat süresinin sonsuz olarak devam edeceği varsayımını ifade etmektedir. Bundan kasıt faaliyetlerin gelecek dönemlerde de devamlılığıdır.

Bu kavram modern ekonomik hayata anonim şirketlerle girmiştir. Bu şirketlerin ömrü sahip ve yöneticilerin ömrüne bağlı değildir. Günümüzde işletme kuruluşları bu kavramdan ayrı olarak düşünülemezler. Modern işletme kuruluşunun temel bir vasfını ifade eder ve diğer temel kavramlar, muhasebe prensipleri ve prosedürleri üzerinde geniş etkide bulunur.

Meselâ, bütün ölçmeler, durum ve faaliyet değerlemeleri, bu kavramın ışığında yapılmalıdır. Dönemsellik kavramı, maliyet esas kavramı, tutarları ve karşılaştırılabilir rapor sistemi kavramı, işletmenin sürekliliği kavramıyla en yakından ilgili kavramlardır. Aynı şekilde, tahakkuk muhasebesine ait prensipler, envanter prensipleri, uzun devreli finansman prensipleri de esas olarak işletmenin sürekliliği ve bunun bir ifadesi olan hayat süresinin belirsizliği varsayımının yarattığı meseleler sonucu gelişen prensiplerdir.

Para Ölçüsü Kavramı :

İşletme kuruluşunun teşkilâtlandığı, muamelelerinin önemli büyüklükteki kısmının ceryan ettiği ülkenin para birimini, ölçü birimi olarak kabul eder. Bu, muhasebenin, mübadele muamelelerinin ve aynı mahiyetteki ekonomik olayların carî para birimi ile ölçümü, şeklindeki tanımını desteklemektedir. Bugün hemen hemen bütün ülkelerde para birimlerinin değişken bir boyuta sahip oldukları bilinmektedir. Diğer bir deyişle para birimi, yakıı geçmişte Fransız Frangı ve Alman Markı'nda da görüldüğü şekilde, devalüasyon ve revalüasyona tâbi bulunmaktadır. Buna rağmen, para birimleri mübadelelerin ölçülmesinde pratik ve tarafsız olabilen tek ölçü olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, para ölçüsü kavramı ile maliyet esas kavramı ve objektif belge kavramı arasında yakın bir ilgi vardır. Çünkü gerek iktisap maliyetleri ,gerekse faturalar ve diğer fişler gibi objektif belgeler para cinsinden ifade edilmektedir.

Her üç kavram da, muhasebe işlemlerinin, ortaya çıkmaları anındaki carî para birimi cinsinden ifade edilmelerini gerekli kılmaktadır. Para biriminin satınalma gücündeki ya da diğer bir ifade ile fiyat seviyesindeki değişimler normal malî tablo ve kayıtlarda gösterilmeyecektir. Muhasebeci, ticarî kişiliğe ait ekonomik işlemlerin hesabını para cinsinden tutarken, bir iktisatçının aynı işlemleri ekonomik yönden değerlendirmede kullandığı usûlleri ve işlemleri uygulamaz. Muhasebeci bilerek ve zorunlu olarak harcamalarını, yapıldığı andaki para cinsi ile ölçülen tarihi maliyetleri kullanır. Böylece, hazırladığı tablolar, para değerindeki değişmelerin yaratacağı karışıklıktan uzak kalarak, işletme emrine tahsis edilmiş varlıkların kullanılması ile ilgili, yönetici sorumluluğu anlamı taşıyan bir anlamla tanzim edilmiş olacaktır.

Bu para değerindeki değişmelerin izlenmemesi gerektiği anlamına gelmemelidir. Bilâkis, sabit bir satınalma gücü ya da bilânço kalemlerinin tükenmemiş birim maliyetlerinin câri para değeri ifadesiyle hesaplanmaları gerekir.

Ancak, bu bilgiler normal rapor çalışmalarından ayrı olarak hazırlanacak yardımcı ve (tamamlayıcı) cetvellerde gösterilmelidir.

Dönemsellik Kavramı :

İşletmenin sürekliliği kavramının tamamlayıcısı mahiyetindedir. İşletmenin faaliyet durumunu gösteren raporların hazırlanma dönemlerini tayin eder.

Kavramın temel varsayımını; dönem içinde yer alan bütün hasılatın ve buna ilişkin maliyet, gider ve zararların, dönemin gelir tablosunda, bilânçoda ve bunlarla ilgili cetvel ve raporlarda gösterilmesidir.

Dönemsellik kavramı, hesap kesimi ve tahakkuk esasları ile yakından ilgilidir. Hesap kesimi ve tahakkuk esasları ile dönemsel hasılatın ilgili maliyet ve giderlerle karşılaştırılması usulünü gerçekleştirme prensibi tamamlar.

Bu prensipler dönemsellik kavramının uygulanması için gereklidirler. İşletme faaliyetlerinin geçici olarak kesintiye uğramasını önlerler ve sanki böyle bir durum ortaya çıkmışçasına engelleyici ölçüm teknikleri sağlarlar. Yarı mamûller stokunun tesbiti, amortismanların tayini, peşin ödenen giderler, gider tahakkukları, hasılatın ertelenmesi gibi natamam muamelelerin muhasebeleştirilmeleri de bu prensiplere dayanmaktadır.

Maliyet Esası Kavramı :

Maliyetin mübadele ve benzeri ekonomik işlemlerde en güvenilir ve kullanışlı baz olduğu görünüşü ifade eder. Mübadele anındaki, emtea, hizmet ve diğer ihtiyaçların para değeri maliyettir. Maliyet muhasebe işlemleri için gerekli ölçüm esasını sağlar. Maliyet yerine sabit fiyatlar ya da carî para değeri gibi esasların kabulüne imkân yoktur. Zira muhasebe iktisadî bir değerleme değil, bir ölçüm işlemidir.

Varlıkların iktisabı ve hizmetlerin kullanımı ve tüketilmeleri, ilgili hesaplarda, iktisap maliyeti veya bunun yerine kullanılan esasa göre ifade edilmeli ve bu esas, bütün maliyet dönüşümü ve birleştirilmesi işlemlerinde aynen devam ettirilmelidir. Bazı hallerde değişikliklere cevaz verilebilir.

Objektif Belge Kavramı :

Muhasebe ve muhasebe raporlarının, objektif şekilde tesbit edilmiş, gerçekleri aynen yansıtan ve her zaman ispatlanabilir ve güvenilir verilere dayanandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Objektif deliller, tamamlanmış işlemlerle temsil edilebilirler ve satış faturaları, ödeme emirleri ile temel kavramlar, prensipler ve kişisel muhakemeye dayanan maliyet dağıtımları, transformasyon ve birleştirilmeleri gibi objektif verilerle ve özellikle iktisap maliyetlerini

gösteren yazılı belgelerle desteklenirler. Kavram, her hangi bir verinin güvenirlilik ölçüsünün iç kontrol düzeninin uygun ölçümleri derecesinde yüksek olacağını ifade etmektedir.

Tutarlı ve Karşılaştırılabilir Rapor Sistemi Kavramı :

İşletme kişiliği ile ilgili muhasebe ve rapor işlemlerinin dönemler arasında birbirleriyle tutarlı olması gerektiğini ifade eder. Değerleme esasları ve tahakkuk metodlarında da sürekli bir yeknesaklık sağlanmalıdır. Tutarlılık malî tabloların ilgililere sunulması konusunda da sağlanması gereken bir esastır. Burada aranan şeklen olduğu kadar, kapsam bakımından da tutarlı ve karşılaştırılabilir değildir. Karşılaştırılabilirlik ancak aynı ölçüm araçları ve metodlarının tutarlı bir şekilde ve devamlı olarak kullanılmaları ile sağlanabilir. Tutarlı ve karşılaştırılabilir rapor sistemi kavramının amacı, genel kabul görmüş yeknesak prensip, usûl ve işlemleri kullanmak suretiyle kişiliğe ait dönemsel kârı, varlıkları ve kaynakları istikrarlı bir şekilde tesbit etmektedir. Bir işletme çerçevesinde uygulanan muhasebe usûllerinde ve bunların uygulanmasında tutarlılık yönünden meydana gelecek değişiklikler malî tablolarda veya ekli dipnotlarında işaret edilmelidir.

Tam Açıklama Kavramı :

Nisbî ehemmiyet kavramına sıkı şekilde bağlı bulunan tam açıklamanın anlamını tayine yarayan bir rehber niteliğindedir. Nisbî ehemmiyet kavramı ayrı bir bölüm olarak ele alınmamıştır. Zira tam açıklama kavramının bir parçası niteliğindedir. Kavram dönemsel hesaplar ve raporların, ticarî kişiliğe ait bütün olayların tüm olarak açıklanmasını ve normal olarak, hesapların tesbiti ve raporların hazırlanmasının ilgili buldukları dönemler ve tarihler itibariyle yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Hangi hususun önemli sayılacağı, verilen bilgileri kullananlar tarafından ve bunların kullanılacağı maksada göre kararlaştırılmalıdır. İhmâl edilen herhangi bir bilgi ilgili kimseleri hükümlerinde yanıltabilecekse, işletme ile ilgili bu nitelikteki faaliyetler aynı şekilde önemli sayılır.

Tam açıklaması gereken hususlar iki grupta toplanır:

1. İşletme faaliyetlerinin dönemsel sonuçlarını ve işletmenin dönem sonundaki durumunu gösteren tablolardaki bilgiler.
2. Geleceğe ait ya da gerçekleşmesi ihtimâl dahilinde bulunan olaylarla ilgili bilgiler.

Bu görüşten hareketle, birden fazla metodun uygulanmasına izin verilen hallerde yapılan stok değerlendirilmelerinde, yeknesak prensiplerin ilgili hükümlerinde ayrılışlar, ya da rapor sistemi konusunda geçmiş senelerle aradaki metod farklılıkları önemli sayılmalıdır. Açıklama terimi kantitatif ölçülerle ifade edilemez. Ancak muhasebecinin eğitim, tecrübe ve anlayışına bağlı olarak düşünülebilir.

Muhafazakârlık Kavramının İfade Ettiği Nokta :

Muhasebecinin temkinli bir şekilde muhakemede bulunması, dikkatli ve itinalı olması, takdirlerini de bu şekilde kullanması gerektirir. Sadece işletme ile ilgili işlemleri ölçme ve yorumlama ile değil, aynı zamanda bazıları ile ilgili riskleri de dikkate alarak hüküm vermelidir.

İşletme yöneticilerinin rizikoya girme fonksiyonu, muhafazakârlık kavramını iki ana fikre ayırır:

1. Satışlar, hasılat ve gelirler konusunda tahminler yürütülmemelidir. Bunların tesbiti, genel olarak satış ve teslim işinin sonunda yapılmalıdır.

2. Bütün bilinen borç ve zararlar tutarları tam olarak belli olsun ya da olmasın tesbit ve kayıt edilmelidir.

Muhafazakârlık, hiç bir zaman gizli ihtiyatlar yaratmak amacıyla, varlıkların benimsenen prensiplere göre tesbit edilen değerlerden daha düşük gösterilmesine sebep teşkil etmemelidir.

Bir işletmenin karşılaşılabileceği belirsizlikler ve risklerin temkinli bir şekilde tesbiti için gerekli bir muhakeme esasları olarak değişen muhasebe tatbikatı ve teorisinin ışığı altında yeni ayarlamalar yapmaları da gerekecektir. Bunların fayda sağlayacak şekilde uygulanması için yöneticilerin bazı gerekleri yerine getirmeleri icap edecektir. Uygun bir organizasyon yapısı ve etkili bir iş akımı bu meyanda sayılabilir. Bunların sağlanması uygulamanın etkinliğini arttıracaktır.

Tekdüzen Muhasebe sistemi çalışmaları içinde prensipler birden dörde kadar numaralanmış ve dört temel muhasebe hedefi itibariyle gruplanmıştır:

1. Gelir ve Giderler (Kâr ve Zarar)
2. Varlıklar,
3. Yabancı Kaynaklar,
4. Öz Kaynaklar.

Yukarıda sıralanan hedefler ve bunlarla ilgili prensipler ana malf tablo- ların, yani gelir tablosu ve bilançonun yapı ve düzenine uygun olarak sıralanmıştır. Gerekli yerlerde kısa açıklamalar ve örnekler de verilmiştir. Bunu takiben prensipler metin halinde verilmiş, açıklayıcı notlar ve tatbikata yardımcı olacak şekilde izahat, kaide ve yol gösterici bilgiler eklenmiştir. Faydalı ve kullanım metodlarının anlaşılmasında gerekli görülen yerlerde şemalar da hazırlanmıştır. Ana terimler için tarifler de her bölüm içinde ayrı ayrı verilmiştir.

Gelir, hasılat, maliyet ve giderler konularını kapsayan metin, günümüzde kullanılmakta olan çeşitli maliyet sistemleri için kullanılabilecek çok sayıda prensip ve kaide ihtiva etmektedir. Maliyet ile ilgili çok sayıda terim açıklanmış ve genel imâl giderlerinin düzenlenmesi hususunda spesifik kaideler verilmiştir.

Plân'ın uygulanması esasında endüstri grupları itibariyle özel maliyet muhasebesi elkitaplarının hazırlanması plânlanmıştır.

Muhasebe prensiplerinden bazıları alternatif metodların kullanımına müsait bulunmaktadır. Amortismanlar ve stok değerlemeleri mevzuunda bu durum söz konusudur.

Sanayi grupları için hazırlanacak hesap plânlarında alternatiflerden bir çoğu elimine edilecek, ilgili sanayii grupları için spesifik tercih şekilleri tesbit edilecektir.

AKSİGORTA

**YANGIN - NAKLİYAT - KAZA
TRAFİK - MAKİNA KIRILMASI ve HAYAT
SİGORTALARINIZ İÇİN
EMRİNİZDEDİR.**

Karaköy meydanı AKSU iş hani

Telefon Müdüriyet : 493329
Santral : 447535 (5 hat)

Kurucusu AKBANK'ın bütün şubelerine
veya diğer acentalarına müracaatınız
kâfidir.

Y.K.

HABERLER :

İktisadi Devlet Teşekkülleri Tekdüzen Muhasebe Sistemine Geçiş Semineri

Doç. Dr. Mustafa A. AYSAN

10 - 14 Kasım 1969 tarihleri arasında Devlet Plânlarına Teşkilâtı Koordinasyon Dairesi tarafından düzenlenen «Tekdüzen Muhasebe Sistemine Geçiş Semineri», 1963 - 1967 yılları arasında faaliyet gösteren İktisadî Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu'nun İktisadî Devlet Teşekküllerinin Muhasebe sistemleriyle ilgili çalışma sonuçlarını ilgililere duyurmak yönünden başarılı, seminerin organizasyonu, yürütülmesi ve dinleyicilerin tartışmalara hazırlıksız katılmaları yönünden başarısız geçmiştir. Türkiye'de sadece İDT'nin değil, bütün muhasebe uygulamalarının bu kadar geniş ve derin olarak ele alınması fırsatı ilk defa yaratılmış, ancak, zamanın darlığı ve özellikle İDT muhasebe teşkilâtından toplantıya katılanların daha önce yayınlanmış konu ile ilgili 8 yayını yeteri kadar incelememiş bulunmaları, bu fırsatın yeterli ölçüde değerlendirilmesini engellemiştir. Seminerin ulaştığı en önemli sonuç, ayrıntıları bu sayının diğer bir yazısında anlatılan yeniden düzenleme çalışmaları sonunda tesbit edilen esasların, bunların uygulayıcılarına iyice açıklanmasının şart olduğu noktasındadır. Bunun için yeniden düzenleme komisyonunun muhasebe ile ilgili yayınlarının 30 - 40 bin adet basılması, bütün muhasebe ile ilgili çevrelere bol miktarda dağıtılması ve seminerde ele alınan konulardan her biri için, en az üçer günlük bir dizi seminer düzenlenmesi şarttır.

Seminer programı aşağıda gösterilmiştir:

1. Dünyada ve Memleketimizde Tekdüzen Muhasebe Çalışmaları.
2. Muhasebenin Temel Kavramları.
3. Muhasebenin Genel Prensipleri.
4. Dönen Varlıklar Prensipleri.
5. Duran Varlıklar Prensipleri.
6. Borçlar Prensipleri.
7. Özkaynaklar Prensipleri.
8. Gelir Prensipleri.

5 güne sığdırılmış yukarıdaki konuların herbirine ancak 45 dakik toplantı ve arkasından 30-45 dakikalık tartışma süresi ayrılabilmiştir.

Çok tartışılması ve açıklanması gereken konular çok kısa sürelerle sığdırılmaya çalışılmış, bu zaman sınırları içinde konuların derinine inmek mümkün olamamıştır.

Seminerin konusu ve İDT'ndeki muhasebe düzeninin değiştirilmesi amacıyla 1963 tenberi yapılan çalışmaların uygulanmaya konmak üzere olduğu müjdesini verdiği için, ehliyetli kişilerin önemle izlemeleri yönünden önemli bir başarı sağlanmıştır. Gerçekten, Seminer İDT üst kademe yönetici ve muhasebecileri, malî işler ve muhasebe uzmanları, ticarî ve sınaî muhasebe problemleri olan bakanlıklar ve devlet kuruluşları, Üniversite ve Akademiler, Odalar Birliği, Yüksek Denetleme Kurulu, Bankalar ve Özel Sektör temsilcileri tarafından ilgiyle izlenmiştir. Eğer yapılan ve zaman zaman duygusal sınırlara varan tartışmalar, Yeniden Düzenleme Komisyonu uzmanları tekliflerinin ayrıntıları üzerine bilgili olarak eğilinmesini sağlasa ve seminer organizasyonu, zaman zaman bu şartları yerine getiren tartışmaları faydalı sonuçlara yönlendirebilseydi, şüphesiz, seminer, büyük başarıya ulaşmış olacaktı. Seminerde yapılan tartışmalar, bu şartların yerine getirileceği daha birçok seminere ihtiyaç duyulduğunu açıkça ortaya çıkarmıştır.

Önümüzdeki günlerde yukarıda teklif edilen bir dizi seminerin düzenlenmesine derhal başlanmalı ve bu seminerlerde ilgililere açıklanacak esasların uygulanması konusunda uygulayıcılarda varlığı sezilen kuşkular ortadan kaldırılmalıdır. Her insan yapısı gibi Yeniden Düzenleme çalışma sonuçlarının da şüphesiz eksiklikleri vardır. Ancak bu eksiklikler, getirilmeye çalışılan düzenin toptan reddedilmesi ve bazı konuşmacıların teklif ettikleri gibi uzun zaman almış olan çalışmaların tekrarlanması sonucuna varmamalıdır. Teklif edilen düzenin uygulanabilir olduğu muhakkaktır. Şüphesiz uygulamaya geçerken her teşekkülde bir uygulama çalışması yapılması şarttır. Seminere sunulan Azot Sanayi'i pilot çalışması sonuçları katılanlara iyi anlatılamamıştır. Bu tecrübenin uygulayıcılara çok iyi anlatılmasını sağlamak gereklidir. Ümidimiz, büyük emek ürünü olan çalışmaların uygulamaya konulmasındaki engellerin önümüzdeki günlerde ortadan kaldırılarak uygulanmalarının kısa zamanda başlatılmasıdır. Bu amaçla Yeniden Düzenleme Grubu'nun yeni uzmanlarla desteklenerek uygulayıcı bir devlet kuruluşuna bağlanması imkânları araştırılmalıdır. Bu grubun Maliye Bakanlığı ve daha da iyisi Devlet Yatırım Bankasına bağlanması, bu hedef için faydalı olabilir (*).

(*) Devlet Yatırım Bankasına verilmesini uygun gördüğümüz statü hakkındaki görüşlerimiz daha önce Temmuz sayımızda açıklanmıştır. (Banka Dergisi; Cilt: 6, Sayı: 7, sh. 27).

BANKA KREDİLERİNİ TANZİM KOMİTESİ KARARI :

Düzeltilmeler:

Resmî Gazete Tarihi : 26.11.1969
Resmî Gazete No. : 13361

7129 Sayılı Bankalar Kanununun 32. maddesi hükmüne göre bankalarca 1970 yılında tevzi edilebilecek tasarrufu teşvik ikramiyeleri hakkındaki Banka Kredilerini Tanzim Komitesininin 197 sayılı kararın 25 Ekim 1969 tarih ve 13336 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış bulunan metinde tespit olunan hatalar aşağıdaki şekilde düzeltilir.

R. Gazete

<i>Sahife No.</i>	<i>Madde No.</i>	<i>Pragraf No.</i>	<i>Satır</i>	<i>Yanlış</i>	<i>Doğru</i>
2	4	7	4	keşireler	keşideler
2	4	7	4	caı	caiz
2	4	7	4	zolmadığı	olmadığı
2	5	1	14	gnödermeye	göndermeye
2	5	2	1	tutarının	tutarını

BANKA DERGİSİNİN

BU SAYI İLE

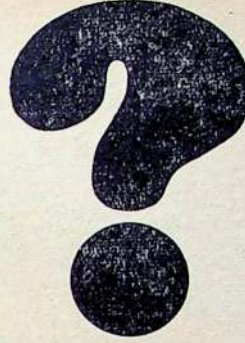
VI. CİLDİ TAMAMLANMIŞ BULUNMAKTADIR.

CİLTİ OLARAK TEMİN EDİLEBİLİR.

FİATİ: 50.— TL.

ADRES : Banka Meslek ve Fikir Dergisi P.K. : 769 **KARAKÖY**

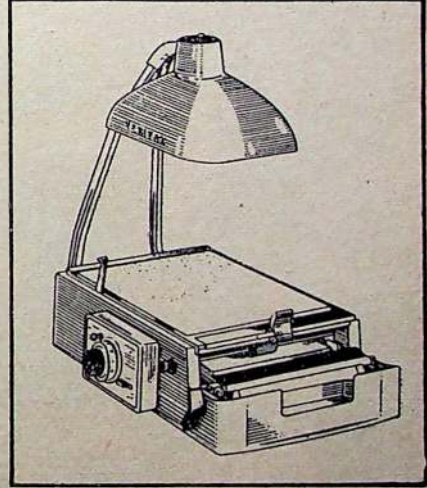
**Kodak Fotokopi Cihazının
işinizde ne gibi faydalar sağlayacağını
hiç düşündünüz mü ?**

Saklanacak kıymetli bir evrakın, bir siparişin veya mektubun suretini yazdırmak saatlerce vaktinizi almıştır... belki de fotokopilerini dışarıda ücretle yaptırdığınız olmuştur.

Halbuki büronuzda bir Kodak Fotokopi Cihazı bütün kopya işlerinizi cüz' i bir masrafla halleder.

Fatura, resim, mektup v.s. gibi her nevi evrakın okunaklı ve sabit fotokopisini DAKİKASINDA çıkarır Üstelik kopyalar aslına uygun olduğundan ayrıca kontrole ihtiyaç yoktur.

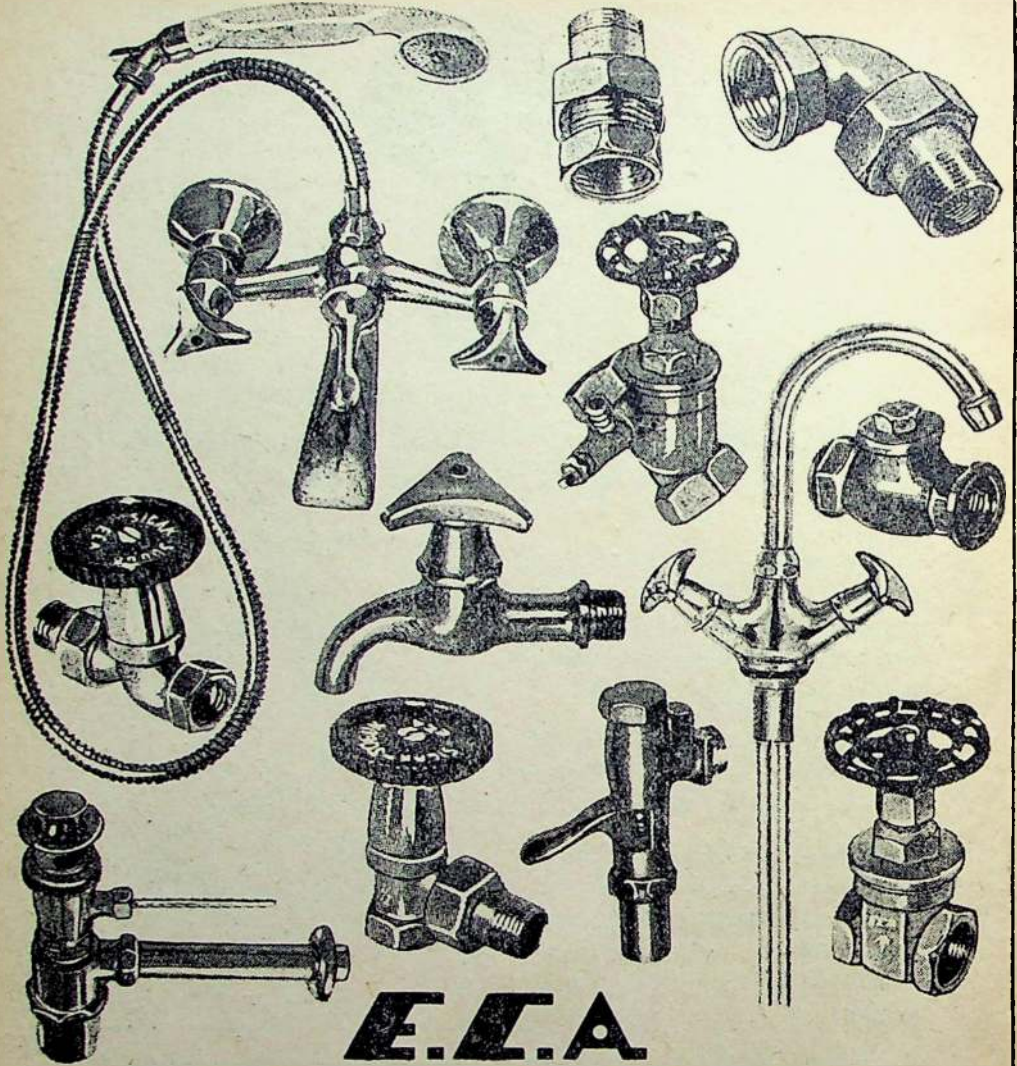
Bir Kodak Fotokopi Cihazı, size sağlayacağı faydalar ile bedelini kat kat ödeyecektir Bir düşününüz...

**Dakikada her nevi
evrakın kuru ve sabit
fotokopisi !**

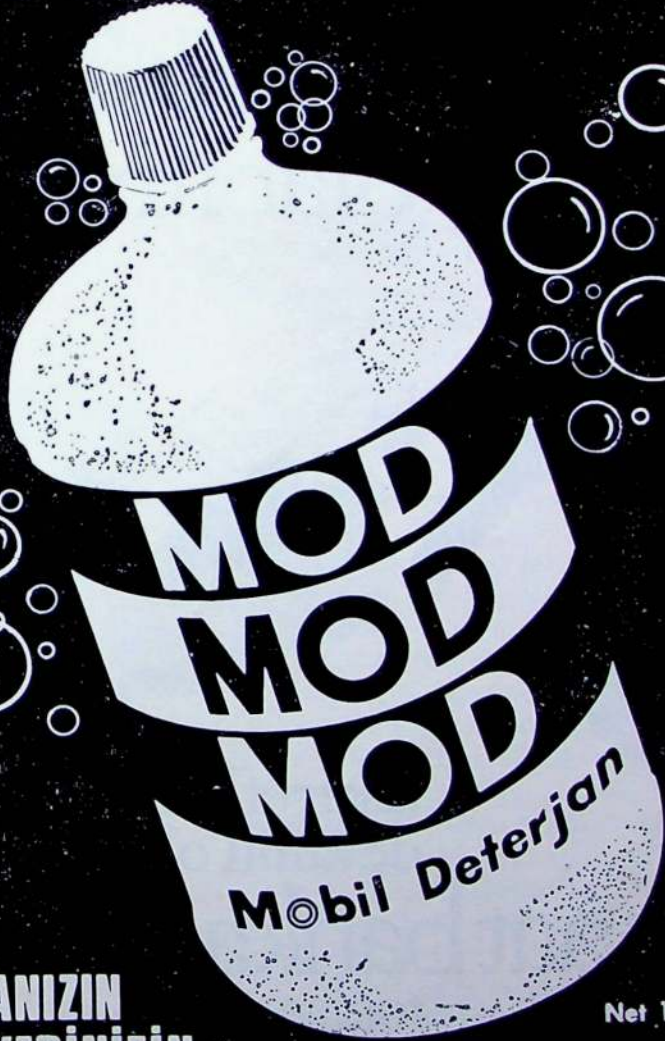
Kodak

FOTOKOPİ SİSTEMİ

E.C.A.

**Kalorifer ve sıhhi tesisat
malzemesi olarak
bütün ihtiyalarınıızı karşılayan
yegâne markadır!**

* YUVANIZIN
* İŞ YERİNİZİN
* BÜTÜN TEMİZLİK İŞLERİNİZİN
EN ÜSTÜN TEMİZLEYİCİSİ

Net 1000 Gramdır

siz de
ev sahibi
olabilirsiniz

tasarruflarınızı
devamlı olarak

t.c. ziraat bankasında

toplamayı
unutmayınız.

YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST
(1969 YILI)

AĞANOĞLU Ali Şakir

Yeni Bütçenin Özellikleri (Sayı: 3, sayfa: 4)
Altın Piyasası (Sayı: 4, sayfa 12)
Menkûl Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanun Tasarısı (Sayı: 7, sayfa: 34)
Milletlerarası Tediye Meseleleri ve Para Sistemi (Sayı: 9, sayfa: 11)
Fransız Frank'ının Devalüasyonu ve Tepkileri (Sayı: 10, sayfa: 12)
Kızıl Çin'de Ekonomik Gelişmeler (Sayı: 11, sayfa 12)
Hindistan'da Sosyal ve İktisadî Kalkınma (Sayı: 12, Sayfa: 17)

AYSAN Doç. Dr. Mustafa

İktisadî ve Malî Konjonktür (Sayı: 1, sayfa: 49)
İktisadî Durum (Sayı: 2, 3, 4, 5, 6, sayfa: 52, 56, 39, 48, 49)
İktisadî Durum ve Geleceği (Sayı: 7, 8, 9, 10, 11, 12, sayfa: 4)
Hisse Senetleri ve Tahvil Satışlarında Aracılığın Sorumluluğu (Sayı: 4, sayfa: 4)
Sermaye Piyasası Açık Oturumu ve Düşündürdükleri (Sayı: 5, sayfa: 4)
İktisadî Devlet Teşekkülleri Nasıl Düzenlenmelidir? (Sayı: 7, sayfa: 27).
1968 de Bankalar (Sayı: 8, sayfa: 24)
Vergilendirmede Sosyal Adalet (Sayı: 9, sayfa: 30)
Haberler : İktisadî Devlet Teşekkülleri, Tekdüzen, Muhasebe Sistemi, Geçiş Semineri (Sayı: 12, sayfa 60).

BANKA Dergisi

Haberler : Bankacılıkta En iyi Etüd Yarışması, (Sayı: 1, sayfa: 62).
Haberler : «Eurochéque Anlaşması» (Sayı: 4, sayfa : 59).
Garantili Çek (Bancardçek) (Sayı: 5, sayfa : 61).

Haberler : Büyük İngiliz Bankalarının 1968 Yılı Raporları: Ekonomi ve Kredi Politikasının Eleştirisi (Sayı: 6, sayfa: 61).

Haberler : Fransada Holding Şirketler Çoğalıyor (Sayı: 7, sayfa: 59).

Haberler : Büyük Amerikan ve Fransız Bankalarının Mukayeseli Produktivite ve Rantabilite Durumu (Sayı: 8, Sayfa: 52).

Posta Çekleri ve Yolculuk Posta Çekleri Tüzüğü (Sayı: 8, sayfa: 55).

Okuyucu Soruları (Sayı: 1, 4, 5, 6, 7, Sayfa: 60, 49, 62, 59, 62, 61).

Yazarların Biyografisi: Hikmet Keyman (Sayı: 2, sayfa: 4), Ayhan Şenyuva (Sayı: 2, sayfa: 50), Necdet Durakbaşa (Sayı: 10, sayfa: 32),

Banka Kredilerinin Tanzim Komitesi Kararları (Sayı: 1, 2, 4, 8, 11, 12, sayfa: 63, 63, 61, 64, 61, 62).

Yeni Eserler (Sayı: 7, sayfa 61).

Sevgili Okuyucularımız (Sayı: 1 - 12, say: 3)

BALKAN Örsçelik

Metod - Zaman - Geliştirme (MZG) Seminerinin Düşündürdükleri, (Sayı: 4, 5, sayfa: 27, 25).

Firma Dışında Orta ve Yüksek Kademe için Eleman Seçimi (Sayı: 6, sayfa: 31).

BAŞER Hayri

Sigorta İstihalsiciliği (Sayı: 3, sayfa: 53).

Kasko Tarifesi Revizyonu (Sayı: 5, sayfa 45)

Tahsilât Sorunu (Sayı: 10, sayfa: 62).

Yerli Sigorta Şirketlerimizin 1968 Yılı Faaliyet Neticeleri (Sayı: 11, sayfa: 53).

BONTOUX Charles (Çev. : Edip Balcı)

Vesikalı Kredilerde Rezev Tahtında Ödeme Yapılması (Sayı: 5, sayfa: 29).

CHEROUX Jean (Çev. : Alp Gürus)

Çalışanların Kârla İlgilendirilmesi (Sayı: 8, sayfa: 40).

DOĞRUMAN Ulvi Kaya

Bir Vak'a Tahlili (Sayı: 4, sayfa: 36).

Bedelsiz İthalât ve Yeni Esaslar (Sayı: 5, sayfa: 35).

Tasarrufu Teşvik İkramiyeleri Üzerinde İhtihadı Birleştirme Kararı (Sayı: 6, sayfa: 41).

DURAKBAŞA Necdet

FOUCHIER Jacques
(Çev : Alp Gürus)

FOURNIER Henrie
(Çev : Alp Gürus)

ERTUNA İbrahim Özer

GERMAIN Jean Claude
(Çev : Alp Gürus)

GÜLEN Nejat

GÜPGÜPOĞLU Memduh

İki veya Daha Ziyade Kişi Adına Açılmış
Mevduat Hesabında Gelir Vergisi Muafiyeti-
ninin Tatbik Şekli, (Sayı: 7, sayfa: 53).

Ticari Seyahat Dövizleri ile İlgili Bir Deği-
şiklik (Sayı: 10, Sayfa: 59).

Haberler: Bedelsiz İthalât Tebliği ile İlgili
Bir Açıklama (Sayı: 11, sayfa: 59).

Bankalarımızda Teftiş Sistem ve Usûlleri
(Sayı: 1, sayfa: 4).

Bir İstihbarat - Malî Tahlil Elemanının Gö-
revini Yaparken Dikkat Edeceği Hususlar
Hakkında Bazı Tavsiyeler (Sayı: 2, sayfa: 15)
Yeni Eserler (Sayı: 4, sayfa: 56).

Bir Hizmet İşletmesi Olarak Bankalarda
Personel Mes'eleleri (Sayı: 5, sayfa: 12).
İstihbarat İşlerinde Bankalar Arasında Yapı-
labilecek İşbirliği ve Bir Teklif (Sayı: 6,
sayfa: 4).

Bankacılık Sistemimizin Yeniden Düzenlen-
mesi (Sayı: 8, sayfa: 14).

Onuncu Yılında Türkiye Bankalar Birliği,
(Sayı: 9, 10, sayfa: 19, 19).

Türkiyede Kullanılan Bilânçolar (Sayı: 10,
sayfa: 33).

İşlerin Beynelmilleşmesi (Sayı: 3, sayfa:
25).

Fransada Kredi Kısıtlamaları (Sayı: 1, sayfa:
47).

Tasarruf Bonoları Meselesi (Sayı: 5, sayfa:
21).

Çek Kartı ve Kredi Kartı (Sayı: 9, sayfa: 51)
Kredi Kartı (Sayı: 10, sayfa: 47).

Sınai Yatırım Projelerinin Hazırlanmasında
Dikkate Alınması Gereken Esaslar (Sayı: 1,
2, 3, sayfa: 28, 19, 33).

Dünya Para Buhranı (Sayı: 1, sayfa: 10).
İthalâtımızda Liberasyon Uygulaması (Sayı:
3, sayfa: 11).

İhracatın Teşviki Tedbirleri (Sayı: 4, sayfa:
19).

Yeni Akreditif Kuvertür Temini Sistemimiz
(Sayı: 9, sayfa: 45).

GÜRUS Alp

Fransada Kısa Vadeli Kredi Reformu (Sayı: 1, sayfa: 33).

Yeni Eserler (Sayı: 2, sayfa: 60).

Haberler: Büyük Amerikan ve Fransız Bankalarının Mukayeseli Produktivite ve Rantabilite Durumu (Sayı: 8, sayfa: 52).

OCDE Raporuna Göre Türk Ekonomisi (Sayı: 11, sayfa: 46).

GOSSET Pierre et Renée
(Çev : Memduh Güpgüpoğlu)

Dünya Paralarını Düşünen Adam Pierre-Paul Schweitzer (Sayı: 11, sayfa: 41).

HATİBOĞLU Prof. Dr. Zeyyat

1969 Kalkınma Programında Para ve Bankacılık (Sayı: 2, sayfa: 6).

HAZAR Nurettin

T.C. Ziraat Bankasının 1969 Çalışma ve Plâsman Programı (Sayı: 5, sayfa: 14).

KAZGAN Prof. Dr. Haydar

Sanayimizdeki Çıkamaz, Kredi Darlığı mı Yoksa Plânsızlık mı? (Sayı: 8 sayfa: 35).
Bankacılığımızdaki Gelişmeler (Sayı: 11, sayfa: 33).

KILKIŞ Yıldırım

Piyasa Durumu (Sayı: 1, sayfa: 55).

İktisadî Durum (Sayı: 2, 3, 4, 5, 6, sayfa: 52, 56, 39, 48, 49).

Bankacılık ve Pazarlama (Sayı: 11, sayfa: 26)

LA BANQUE
(Çev : Alp Gürus)

Haberler: Fransa Bankası İskonto Haddini Yükseltti (Sayı: 9, sayfa: 60).

LORAİN Maurice
(Çev : Alp Gürus)

Hisse Senedi ve Tahvil Satışlarında Halkın Korunması (Sayı: 6, sayfa: 22).

NEYZİ Dr. H. Nezih

Petrol ve İlâç Sanayii Politikası (Sayı: 7, sayfa: 22).

ONUR Vedat

Bankalarda Esham ve Tahvilât Karşılıklı Avanslar (Sayı: 4, sayfa: 31).

ÖZBİL Dündar

Halka Açık Anonim Şirketlerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler (Sayı: 6, sayfa: 27).
Konkordatonun Tasdik Harçları, Konkordatonun Reddi Sebebiyle Verilen İhtiyatî Haciz Kararı ve İflâs Davası (Sayı: 6, sayfa: 45).

PARMAN Neşet

Posta Çeki Hesapları (Sayı: 11, sayfa: 38).

PEKİNER Kâmuran Doç. Dr.

Banka İşletmelerinde Maliyet Tahlilleri ile İlgili Düşünceler (Maliyet Giderleri) (Sayı: 10, sayfa: 36).

SARIKAMIŞ Dr. Cevat

Ticaret Bankalarında Kredi Kararının Verilmesi (Sayı: 6, sayfa: 7).

'Ticari Banka Kredisi ve Türkiyede Tatbikatı (Sayı: 7, 8, sayfa: 14, 29).

İşletmelerde Eksik Öz Varlıkla Çalışma (Sayı: 9, sayfa: 57).

Bir Muhasebe Kongresinin Düşündürdükleri (Sayı: 10, sayfa: 26).

Uzun Vadeli Fon İhtiyacı (Sayı: 12, sayfa: 35).

SESYILMAZ Tarık Burhan

Sermaye Yatırımları (Sayı: 3, sayfa: 45).

SÖNMEZ Reşat

Ankara Takas Odası Kurulurken (Sayı: 11, sayfa: 44).

Mr. SCHİMİT

Türkiye'de İktisadî Devlet Teşekküllerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi Çalışmaları

Temel Kavramlar ve Tekdüzen Muhasebe Prensipleri (Sayı: 12, sayfa: 43, 53).

SCHÜRCH Othmar
(Çev. Tarık B. Sesyılmaz)

Fransa'da İhracat Finansmanı (Sayı: 1, sayfa: 39).

ŞENYUVA Ayhan

İhracatta Kredi Sigortası ve İhracatın Finansmanı (Sayı: 2, sayfa: 25).

THE ECONOMİST
(Çev : Kadir Günay)

Paranın Para Olmadığı Ülke (Sayı: 6, sayfa: 36).

TOSUN Prof. Dr. Kemâl

İşletmenin Kredi Gücünün Kontrolü (Sayı: 11, 12, sayfa: 18, 27).

TURNAOĞLU İshak

Büyük Kaybımız : Hikmet Keyman (Sayı: 2, sayfa: 5).

UÇKUN İlhan

Gelir ve Kurumlar Vergisinde Yatırım İndirimi (Sayı: 1, sayfa: 19).

WILSON M. T.
(Çev : Necdet Durakbaşa)

1970 lerde Bankacılıkta Sevk ve İdare (Sayı: 7, sayfa: 39).

YILDIRIM Suzan

Ulusal Ciro (Sayı: 3, sayfa: 41).

KONULARA GÖRE FİHRİST
(1969 YILI)

Bankacılık Sistemi :

- 1968 de Bankalar (Sayı: 8, sayfa: 24) AYSAN A. Doç. Dr. Mustafa
Bankalarımızda Teftiş Sistemi ve Usûlleri
(Sayı: 1, sayfa: 24).
Bankacılık Sistemimizin Yeniden Düzen-
lenmesi (Sayı: 8, sayfa: 14). DURAKBAŞA Necdet
Bankacılığımızdaki Gelişmeler (Sayı: 11,
sayfa: 33). KAZGAN Prof. Dr. Haydar

Bankacılık Hukuku :

- Konkordatonun Tastik Harçları, Konkor-
datonun Reddi Sebebiyle Verilen İhtiyatî
Haciz Kararı ve İflâs Davası (Sayı: 6,
sayfa: 45) ÖZBİL Dündar
Bir Vaka Tahlili (Sayı: 4, sayfa: 36). DOĞRUMAN Ulvi Kaya

Beşeri Münasebetler - Personel :

- Çalışanların Kârla İlgilendirilmesi
(Sayı: 8, sayfa: 40). CHEROUX Jean
(Çev: Alp Gürus)
Bir Hizmet İşletmesi Olarak Bankalarda
Personel Mes'eleleri (Sayı: 5, sayfa: 12) DURAKBAŞA Necdet

Diğer Konular :

- Haberler: Bankacılıkta En İyi Etüd
Yarışması (Sayı: 1, sayfa: 62).
Posta Çekleri ve Yolculuk Posta Çekleri
(Sayı: 8, sayfa: 55).
Yazarların Biyografisi: Hikmet Keyman
(Sayı: 2, sayfa: 4), Ayhan Şenyuva (Sayı:
2, sayfa: 50). Necdet Durakbaşa (Sayı: 10,
sayfa: 32).
Banka Kredileri Tanzim Komitesi Kararları
(Sayı: 1, 2, 4, 8, 11, 12, sayfa: 63, 63, 61,

64, 61, 62).

Yeni Eserler (Sayı: 7, sayfa: 61).

Sevgili Okuyucularımız (Sayı: 1 - 12, sayfa: 3).

Yeni Eserler (Sayı: 4, sayfa: 56)

Onuncu Yılında Türkiye Bankalar Birliği (Sayı: 9, 10, sayfa: 19, 19)

Yeni Eserler (Sayı: 2, sayfa: 60)

Posta Çeki Hesapları (Sayı: 11, sayfa: 38).

Bir Muhasebe Kongresinin Düşündürdükleri (Sayı: 10, sayfa: 26)

Büyük Kaybımız Hikmet Keyman (Sayı: 2, sayfa: 5).

BANKA Dergisi

DURAKBAŞA Necdet

GÜRUS Alp

PARMAN Neşet

SARIKAMIŞ Dr. Cevat

TURNAOĞLU İshan

İç ve Dış Ticaret - Bankacılık :

Haberler: «Eurochéque Anlaşması» (Sayı: 4, sayfa: 59).

Bedelsiz İthalât ve Yeni Esaslar (Sayı: 5, sayfa: 35).

Ticari Seyahat Dövizleri ile İlgili Bir Değişiklik (Sayı: 10, sayfa: 59).

Haberler: Bedelsiz İthalât Tebliği ile İlgili Bir Açıklama (Sayı: 11, sayfa: 59).

İşlerin Beynelmilleşmesi (Sayı: 3, sayfa: 35)

İthalâtımızda Liberasyon Uygulaması (Sayı: 3, sayfa: 11).

İhracatın Teşviki Tedbirleri (Sayı: 4, sayfa: 19).

Yeni Akreditif Kuvertür Temini Sistemimiz (Sayı: 9, sayfa: 45)

İhracatta Kredi Sigortası ve İhracatın Finansmanı (Sayı: 2, sayfa: 25).

Fransa'da İhracat Finansmanı (Sayı: 1, sayfa: 39).

BANKA Dergisi

DOĞRUMAN Ulvi Kaya

FOUCHIER Jacques

(Çev. : Alp Gürus)

GÜPGÜPOĞLU Memduh

ŞENYUVA Ayhan

SCHÜRCH Othmar

(Çev. : Tarık B. Sesılmaz)

İktisat :

Fransız Frank'nın Devalüasyonu ve Tepkileri (Sayı: 10, sayfa: 12).

Kızıl Çinde Ekonomik Gelişmeler (Sayı: 11, sayfa: 12).

Hindistan'da Sosyal ve İktisadî Kalkınma
(Sayı: 12, sayfa 17).

AĞANOĞLU Ali Şakir

İktisadî ve Malî Konjonktür (Sayı: 1,
sayfa: 49).

İktisadî Durum (Sayı: 2, 3, 4, 5, 6, sayfa:
52, 56, 39, 48, 49).

İktisadî Durum ve Geleceği (Sayı: 7, 8, 9,
10, 11, 12, sayfa: 4).

AYSAN A. Doç. Dr. Mustafa

Dünya Para Buhranı (Sayı: 1, sayfa: 10) GÜPGÜPOĞLU Memduh

Haberler : Büyük Amerikan ve Fransız Ban-
kalarının Muhayaseli Prodüktivite ve Ranta-
bilité Durumu (Sayı: 8, sayfa: 52).

OCDE Raporuna Göre Türk Ekonomisi
(Sayı: 11, sayfa: 46).

GÜRUS Alp

Piyasa Durumu (Sayı: 1, sayfa: 55)

İktisadî Durum (Sayı: 2, 3, 4, 5, 6, sayfa:
52, 56, 39, 48, 49).

KILKIŞ Yıldırım

Petrol ve İlâç Sanayi Politikası (Sayı: 7,
sayfa: 22).

NEYZİ H. Dr. Nezih

Para - Kredi - Mali Tahlil :

Altın Piyasası (Sayı: 4, sayfa: 12).

Menkûl Kıymetler ve Kambiyo Borsaları
Kanun Tasarısı (Sayı: 7, sayfa: 34).

Milletlerarası Tediye Mes'eleleri ve Para
Sistemi (Sayı: 9, sayfa: 11)

AĞANOĞLU Ali Şakir.

Vesikalı Kredilerde Rezev Tahtında Ödeme
Yapılması (Sayı: 5, sayfa: 29).

BONTOUX Charles
(Çev. : Edip Balcı)

Bir İstihbarat Malî Tahlil Elemanının
Görevini Yaparken Dikkat Edeceği Hususlar
Hakkında Bazı Tavsiyeler (Sayı: 2, sayfa: 15)

İstihbarat İşlerinde Bankalar arasında
Yapılabilecek İşbirliği ve Bir teklif
(Sayı: 6; sayfa: 4).

DURAKBAŞA Necdet

Fransa'da Kredi Kısıtlamaları (Sayı: 1,
sayfa: 47).

FOURNIER Henrie
(Çev. : Alp Gürus)

Çek Kartı ve Kredi Kartı (Sayı: 9, sayfa 51) GERMAIN Jean Claude
Kredi Kartı (Sayı: 10, sayfa: 47). (Çev. : Alp Gürus)

Fransada Kısa Vadeli Kredi Reformu
(Sayı: 1, sayfa: 33). GÜRUS Alp

Dünya Paralarını Düşünen Adam Pierre-Paul GOSSET Pierre et Renée
Schweitzer (Sayı: 11, sayfa: 41). (Çev. : Memduh Güpgüpoğlu)

Sanayimizdeki Çıkılmaz Kredi Darlığı mı
Yoksa Plânsızlık mı? (Sayı: 8, sayfa 35). KAZGAN Prof. Dr. Haydar

Banka İşletmelerinde Maliyet Tahlilleri ile
İlgili Düşünceler (Sayı: 10, Sayfa: 24). PEKİNER Doç. Dr. Kâmuran

Ticaret Bankalarında Kredi Kararının
Verilmesi (Sayı: 6, sayfa: 7).

Ticarî Banka Kredisi ve Türkiyede
Tatbikatı (Sayı: 7, 8, sayfa: 14, 29).

İşletmelerde Eksik Öz Varlıkla Çalışma
(Sayı: 9, sayfa: 37).

Uzun Vadeli Fon İhtiyacı, (Sayı: 12,
sayfa: 35).

SARIKAMIŞ Dr. Cevat

Paranın Para Olmadığı Ülke (Sayı: 6,
sayfa: 36).

THE ECONOMİST
(Çev. : Kadir Günay)

İşletmenin Kredi Gücünün Kontrolü
(Sayı: 11, 12, sayfa: 18, 27):.

TOSUN Prof. Dr. Kemâl

Mevduat ve Banka Hizmetleri :

Tasarrufu Teşvik İkramiyeleri Üzerine Bir
İçtihadı Birleştirme Kararı (Sayı: 6 sayfa: 41)

İki veya Daha Ziyade Kişi Adına Açılmış
Mevduat Hesabında Gelir Vergisi Muafi-
yetinin Tatbik Şekli (Sayı: 7, sayfa: 53) DOĞRUMAN Ulvi Kaya

T.C. Ziraat Bankasının 1969 Çalışma ve
Plâsman Programı (Sayı: 5, sayfa: 14). HAZAR Nurettin

Garantili Çek (Bancardchek) (Sayı: 5,
sayfa: 61).

Haberler, Büyük İngiliz Bankalarının 1968
Yılı Raporları, Kredi ve Ekonomi Politika-
sının Eleştirisi (Sayı: 6, sayfa: 61).

BANKA DERGİSİ

Bankacılık ve Pazarlama (Sayı: 11, sayfa: 26) KILKIŞ Yıldırım

- Haberler: Fransa Bankası İskonto Haddini Yükseltti (Sayı: 9, sayfa: 60). LA BAQUE (Çev. : Alp Gürus)
- Bankalarda Esham ve Tahvilât Karşılıklı Avanslar (Sayı: 4, sayfa: 31). ONUR Vedat
- Ankara Takas Odası Kurulurken (Sayı: 11, sayfa: 44). SÖNMEZ Reşat

Muhasebe - Maliye :

- Yeni Bütçenin Özellikleri (Sayı: 3, sayfa: 4) AĞANOĞLU Ali Şakir
- Vergilendirmede Sosyal Adalet (Sayı: 9 sayfa: 30). AYSAN A. Doç. Dr. Mustafa
- Tasarruf Bonoları Meselesi (Sayı: 5, sayfa: 21). ERTUNA İbrahim Özer
- Türkiyede Kullanılan Bilânçolar (Sayı: 10, sayfa: 33). DURAKBAŞA Necdet
- Gelir ve Kurumlar Vergisinde Yatırım İndirimi (Sayı: 1, sayfa: 19). UÇKUN İlhan
- Ulusal Ciro, (Sayı: 3, sayfa: 41). YILDIRIM Suzan

Sermaye Piyasası :

- Hisse Senetleri ve Tahvil Satışlarında Aracılığın Sorumluluğu (Sayı: 4, sayfa: 4).
- Sermaye Piyasası Açık Oturumu ve Düşündürdükleri (Sayı: 5, sayfa: 4). AYSAN A. Doç. Dr. Mustafa
- Fransa'da Holding Şirketleri Çoğalıyor (Sayı: 7, sayfa: 59). BANKA DERGİSİ
- Hisse Senetleri ve Tahvil Satışlarında Halkın Korunması (Sayı: 6, sayfa: 22). LORAİN Maurice (Çev. : Alp Gürus)
- Halka Açık Anonim Şirketlerin Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler (Sayı: 6 sayfa: 27)ÖZBİL Dündar
- Sermaye Yatırımları (Sayı: 3, sayfa: 45). SESYILMAZ Tarık Burhan

Sevk ve İdare - Makineleşme

- Haberler: İktisadî Devlet Teşekkülleri Tekdüzen Muhasebe Sistemi Geçiş

Semineri (Sayı: 12, sayfa: 60).

İktisadî Devlet Teşekkülleri Nasıl Düzenlenmelidir (Sayı: 7, sayfa: 27).

AYSAN A. Doç. Dr. Mustafa

Metod - Zaman - Geliştirme (MZG) Seminerinin Düşündürdükleri (Sayı: 4, 5, sayfa: 27, 25).

Firma Dışından Orta ve Yüksek Kademe İçin Eleman Seçimi (Sayı: 6, sayfa: 31).

BALKAN Örsçelik

Türkiye'de İktisadî Devlet Teşekküllerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi Çalışmaları Temel Kavramlar ve Tekdüzen Muhasebe Prensipleri (Sayı: 12, sayfa: 43, 53).

Mr. SCHMİD

1970'lerde Bankacılıkta Sevk ve İdare (Sayı: 7, sayfa: 39).

WILSON M. T.

(Çev. : Necdet Durakbaşa)

Sigortacılık :

Sigorta İstihşalciliği (Sayı: 3, sayfa: 53).

Kasko Tarifesi Revizyonu (Sayı: 5, sayfa: 45)

Tahsilât Sorunu (Sayı: 10, sayfa: 62).

Yerli Sigorta Şirketlerimizin 1968 Yılı

Faaliyet Neticeleri (Sayı: 11, sayfa: 53). BAŞER Hayri

Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı :

Sınai Yatırım Projelerinin Hazırlanmasında Dikkate Alınması Gereken Esaslar (Sayı: 1, 2, 3, sayfa: 28, 19, 33).

GÜLEN Nejat

1969 Kalkınma Programında Para ve Bankacılık (Sayı: 2, Sayfa: 6).

HATİBOĞLU Prof. Dr. Zeyyat